

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
“ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ”

ЩОРІЧНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР

м. Харків, 7 грудня 2022 року

*МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ*

Електронний ресурс

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
“ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ”**

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(7 грудня 2022 р., м. Харків, Україна)

Електронний ресурс

Харків – 2022

*Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України
(№ 1069 від 20 грудня 2021 р.)*

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет
рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 6 від 15 березня 2023 р.)*

Редакційна колегія:

д. держ. упр., проф. **В. М. Мартиненко**, д. держ. упр., проф. **Ю. О. Куц**,
к. держ. упр., доц. **В. О. Євдокимов**, д. держ. упр., проф. **В. Б. Дзюндзюк**,
д. ю. н., проф. **Л. Ю. Величко**, д. держ. упр., проф. **В. П. Єлагін**, д. держ. упр.,
проф. **М. А. Латинін**, д. держ. упр., проф. **Н. В. Статівка**

Відповідальні за випуск:

д. держ. упр., проф. **В. М. Мартиненко**; д. держ. упр., проф. **Ю. О. Куц**;
к. держ. упр., доц. **В. О. Євдокимов**; **В. В. Богатова**

Публічне управління: український вимір : матеріали науково-практичної конференції (7 грудня 2022 року, м. Харків) [Електронний ресурс]. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – (PDF 177 с.)

У збірнику представлені матеріали виступів на науково-практичній конференції «Публічне управління: український вимір», проведеної кафедрою публічного управління і державної служби навчально-наукового інституту «Інституту державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Висвітлено питання публічної політики у забезпеченні системних реформ в Україні, становлення та розвитку державного управління, місцевого самоврядування як форми публічної влади, професійної державної служби і цифрової трансформації.

Для науковців, викладачів, державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, аспірантів, студентів, представників громадськості, які цікавляться проблемами публічного управління.

ЗМІСТ

Людмила Бєлова

Вступне слово до учасників щорічної науково-практичної конференції «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР»	6
--	---

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Крутий Олена Миколаївна, Мачабелі Тетяна Мигалівна

Становлення інструментарію публічного управління у взаємодії влади та громадянськості в умовах гібридних загроз	8
---	---

Штанько Валентина Ігорівна, Маковецький Сергій Олександрович

Проблеми гуманізації сучасної інженерної освіти	12
---	----

Набока Людмила Віталіївна, Харлан-Коновалова Олександра Андріївна

Особливості волонтерського руху в Україні	14
---	----

Бокови́кова Юлія Володимирівна

Розвиток комунікативної діяльності органів державної влади	18
--	----

Бокови́кова Юлія Володимирівна, Панасюк Софія Андріївна

Діяльність студентських організацій - крок до публічного управління	22
---	----

Бокови́кова Юлія Володимирівна, Гадірова Ірада Хаганіївна

Розвиток державного управління в умовах євроінтеграції	25
--	----

Кирий Сергій Леонідович

Функціональний аудит як інструмент підвищення ефективності публічного управління	28
--	----

Косухіна Ксенія Валеріївна

Громадські ініціативи у процесі реформування публічного управління	31
--	----

Литвиченко Дарина Сергіївна

Формування та реалізація молодіжної політики на рівні громад	34
--	----

Малишева Оксана Василівна

Влада у публічному управлінні: деякі аспекти	36
--	----

Надзор Богдан Юрійович

Сучасні проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органу публічної влади	39
---	----

Полякова Анна Євгенівна

Розвиток та стратегічне планування публічного управління району в умовах військової агресії РФ	43
--	----

Чисневич Тетяна Миколаївна

Особливості державного фінансування освіти в умовах воєнного стану	46
--	----

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМНИХ РЕФОРМ

Коротич Олена Борисівна, Бабенко Денис Сергійович

Державне регулювання нотаріальної діяльності в Україні	49
--	----

Соболь Роман Георгійович

Публічна політика страхування екологічних наслідків в Україні в умовах воєнного стану та гібридних загроз	52
---	----

Новікова Вікторія Василівна

Аналіз складу учасників освітнього процесу – запорука ефективних управлінських рішень в умовах війни	55
--	----

<i>Бондаренко Леся Геннадіївна</i>	
Публічна політика у забезпеченні системних реформ вирішення сучасних проблем інклюзії в Україні	59
<i>Кравченко Тетяна Володимирівна</i>	
Засоби щодо покращення якості надання адміністративних послуг	62
<i>Мирошниченко Анна Володимирівна</i>	
План відновлення України як дорожня карта розвитку неприбуткових організацій в сфері будівництва житла	66
<i>Мірошниченко Вадим Васильович</i>	
Міжнародна допомога в умовах військового стану в Україні	69
<i>Цимбал Б. М.</i>	
Особливості системи безпеки особистості у публічному управлінні	72
МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ФОРМА ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	
<i>Газарян Світлана Вікторівна</i>	
Основні виклики, від яких залежить майбутнє місцевого самоврядування України	74
<i>Іванова Наталя, Затолокіна Олена</i>	
Проблеми залучення населення до прийняття управлінських рішень на рівні територіальних громад	78
<i>Калиновський Юрій Юрійович</i>	
Особливості публічного управління в умовах соціальної нестабільності	83
<i>Козюра Ігор Валерійович</i>	
Стратегії розвитку громад у нових умовах	85
<i>Коротич Олена Борисівна, Паскевич Ольга Анатоліївна</i>	
удосконалення організаційної роботи Харківської міської ради	88
<i>Куц Юрій Олексійович</i>	
Щодо успішності та спроможності територіальної громади в Україні за умов російської агресії	91
<i>Серьогіна Тетяна Володимирівна, Серьогін Сергій Михайлович</i>	
Формування системи надання публічних послуг в умовах децентралізації влади в Україні	94
<i>Приймак Наталія Сергіївна</i>	
Соціальна ефективність діяльності органів місцевого самоврядування	97
<i>Дубовик Катерина Євгенівна</i>	
Діяльність органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану	101
<i>Сластін Олександр Петрович</i>	
Європейський досвід публічного управління розвитком територіальних громад	104
<i>Пастух Катерина Валеріївна</i>	
Стратегічне управління розвитком територіальних громад в Україні	108
<i>Павлов Єгор Олегович</i>	
Дієвість правових механізмів гарантування місцевого самоврядування	110
<i>Плотнік Наталія Анатоліївна</i>	
Практичний аспект формування взаємовідносин між органами місцевого самоврядування та громадськими інституціями в умовах російсько-української війни	115
<i>Рубан Ю. Ю.</i>	
Функціонування громадських рад під час воєнного стану	118

<i>Слінець Віта Володимирівна</i>	
Пріоритети та шляхи реалізації підвищення ефективності взаємодії місцевих органів державної влади та самоврядування у процесі удосконалення системи територіальної організації влади в Україні	120
<i>Шатохін Євген Анатолійович</i>	
Відповідальність представницьких органів місцевого самоврядування України в умовах збройної агресії РФ	125
<i>Якубовська Аріна Володимирівна</i>	
Особливості розвитку територіальної громади в умовах воєнного стану	126
<i>Янєва Ірина Миколаївна</i>	
Організація діяльності міської ради щодо розвитку капітального будівництва (на прикладі м. Мелітополь Запорізької області)	130
<i>Яремчук Альона Віталіївна</i>	
Територіальна громада міста Харкова під час воєнного стану	134

ПРОФЕСІЙНА ДЕРЖАВНА СЛУЖБА І ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ

<i>Мартиненко Василь Миколайович</i>	
Про перспективи розвитку публічного адміністрування та формування нової генерації публічних службовців	137
<i>Золотарьов Володимир Федорович</i>	
Підвищення рівня професійної компетентності посадовців органів публічної влади	141
<i>Солових Віталій Павлович, Солових Євгенія Миколаївна</i>	
Електронне урядування як сучасна модель публічного управління	145
<i>Євдокимов Вадім Олександрович</i>	
Подолання кризи управління в публічній сфері	149
<i>Кузьменко Наталія Михайлівна, Кузьменко Сергій Леонідович</i>	
Застосування кейс-технологій при викладанні медичної дисципліни	151
<i>Михайлець Лариса Михайлівна</i>	
Англомова компетентність державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування у європейському вимірі	153
<i>Набока Людмила Віталіївна</i>	
Розвиток професійного потенціалу публічних службовців України	157
<i>Олешко Олексій Миколайович</i>	
Використання ресурсів соціальних мереж для забезпечення зав'язків органу публічної влади з громадськістю	162
<i>Яременко Олександр Іванович, Одобецька Ірина Сергіївна</i>	
Цифрове управління на місцевому рівні: досвід Вінниці	165
<i>Куц Богдан Юрійович</i>	
Впровадження цифрових технологій у публічно-управлінські відносини	169
<i>Лопатченко Іван Сергійович</i>	
Розвиток медіа-комунікативного механізму публічного управління в умовах актуалізації освітніх технологій	173

Вступне слово до учасників щорічної науково-практичної конференції

«ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР»

Сьогодні країна відзначає День місцевого самоврядування – основи добробуту нашої держави. Адже, коли багата громада – сильною і незалежною є держава.

За традицією, яка склалася в нашому Інституті державного управління, у День місцевого самоврядування ми проводимо різноманітні комунікативні заходи: круглі столи, науково-практичні конференції, інтелектуальні ігри для здобувачів тощо.

На наше переконання, забезпечити ефективне функціонування і розвиток системи публічного управління в Україні можна лише шляхом поєднання підготовки фахівців, дослідження тенденцій та змін у самій системі, виявлення динаміки та протиріч її розвитку, підготовки пропозицій щодо її вдосконалення, а також впровадження цих науково-прикладних напрацювань у освітню діяльність.

Наш Інститут має реальні можливості для оприлюднення та апробації результатів наукових досліджень як викладачів і аспірантів, так і здобувачів вищої освіти.

Стало вже доброю традицією, починаючи з 2001 року, щорічно проводити Міжнародний науковий конгрес, у роботі якого беруть участь провідні вітчизняні та зарубіжні науковці з Алжиру, Литви, Молдови, Польщі, Німеччини, Франції, США та ін., здобувачі наукових ступенів, практики з різних регіонів України. Не зважаючи на повномасштабну війну в Україні, Конгрес відбувся і у квітні 2022 року – дистанційно, але відбувся.

У 2014 році ми започаткували проведення щорічної науково-освітньої виставки «Публічне управління XXI століття», метою якої є презентація досягнень теорії та практики державного управління та місцевого самоврядування, налагодження конструктивної взаємодії надавачів послуг зі стейкхолдерами, обмін досвідом, поглиблення міжнародного співробітництва у сфері публічного управління та адміністрування.

У нашому Інституті традиційно вже, за підсумками виробничої практики та стажування наших майбутніх бакалаврів і магістрів в органах публічної влади, проводяться щорічні науково-практичні конференції.

Проходження стажування в органах публічної влади різних рівнів – від Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів, місцевих державних адміністрацій до органів місцевого самоврядування базового рівня, а також вищих навчальних закладах-партнерах Інституту з Польщі, США, Франції, Великобританії, – завжди робили ці конференції цікавими і продуктивними.

Цього року, продовжуючи нашу давню традицію, ми вирішили провести в цей знаковий день науково-практичну конференцію з актуальних питань розвитку публічного управління в Україні та надати можливість нашим науковцям і здобувачам вищої освіти обмінятися думками та поділитися результатами своїх досліджень.

Участь у таких комунікативних заходах є дуже важливою для розвитку професійного потенціалу здобувачів, адже сприяє розширенню управлінського світогляду, комплексності й системності мислення, формуванню активної життєвої позиції, викликає прагнення вдосконалюватися, ставити й досягати амбітних цілей, розвивати потенційні можливості, набувати досвіду наукових досліджень і впроваджувати їх у практичну діяльність. Тому ці традиції варто зберігати і примножувати. Адже вони дозволяють готувати професійних керівників нової генерації, морально орієнтованих на управлінську діяльність в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, корпоративному секторі економіки, бізнес-структурах, організаціях громадянського суспільства, запроваджуючи високу адміністративну культуру та утверджуючи принципи соціальної справедливості на основі світових і європейських стандартів.

Бажаю учасникам нашої конференції плідної роботи на шляху розвитку теорії і практики публічного управління та адміністрування в Україні.

*В. о. директора
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
доктор соціологічних наук, професор
Людмила БЄЛОВА*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Крутій Олена Миколаївна

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічної політики*

*Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

Мачабелі Тетяна Мигалівна,

аспірантка кафедри публічної політики

*Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

СТАНОВЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Воєнна агресія, що спрямована на нашу країну, вивела державну політику щодо створення інструментарію у взаємодії влади та громадськості в умовах гібридних загроз в одну з надважливих сфер. Це пов'язано з тим, що «Гібридна війна» найчастіше визначається як хай-тек конфлікт. Метою такого конфлікту є нав'язування волі акторів їх опонентам через інтегровані адаптивні та асиметрично синхронізовані деструктивні засоби впливу на них у різних сферах життя. Це продовження політики держави, коаліцій, політичних груп, транснаціональних корпорацій та недержавних акторів з порушенням їх взаємодії. Все вищезазначене створює необхідність наукового вивчення та створення інструментарію взаємодії влади та громадськості в умовах гібридних загроз.

Теоретичні та практичні аспекти проблематики реалізації державної політики розвитку механізмів взаємодії влади та громадськості в умовах гібридних загроз розкриті у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як Л. Величко, В. Дзюндзюк, Г. Почепцов, М. Freire, L. Simao, Otto C. Fiala та ін. [1 – 4].

Тому, маємо за мету створення інструментарію, який спиратиметься на практичний досвід муніципальних органів влади та місцевих суб'єктів у

втіленні національної політики щодо механізмів налагодження взаємодії влади та громадськості в умовах гібридних загроз.

Аналіз геополітичного середовища показує, що в даний час відбувається переформулювання як філософії, так і мистецтва ведення війни. Ці процеси викликані застосуванням нових технологій, що дозволяють використання різної інтенсивності та різних стратегій у ході конфліктів. Ці нові методи у поєднанні з традиційним розумінням конфлікту та безпеки часто позначаються як «гібридна» війна. Гібридна війна раціонально поєднує конвенційні та неконвенційні компоненти з упором на використання безлічі джерел та режимів нападу, синергію результатів та високий рівень невизначеності для опонентів щодо кінцевих стратегічних цілей.

У гібридних конфліктах основними цілями є захоплення контролю над суспільством, здійснення впливу на умонастрої людей, маніпулювання людьми, які відповідають за прийняття важливих рішень у державі. Супротивник намагається маніпулювати основними цінностями, мотиваційними факторами, культурним базисом та стратегічною, комунікаційною та критичною інфраструктурою країни. Це досягається комплексним, збалансованим здійсненням впливу з використанням м'якої та жорсткої сили. Ось чому критичні елементи систем, тобто об'єкти асиметричних дій у гібридних конфліктах, є важливими для ключових елементів систем (компонентів, підсистем) держави, політичних, дипломатичних, соціальних, технічних, соціотехнічних, енергетичних, фінансових, кібер-, соціо-кібер, інформаційних та інших систем. Вплив на них у межах оптимальних заходів та кореляцій параметрів простору, часу та ресурсів для сторони, що надає цей вплив, призводить до бажаних, цілеспрямованих, швидких, каскадних, синергетичних та деструктивних для цих систем змін у їхніх відносинах, структурах, процесах та результатах функціонування.

Таким чином, стратегія налагодження комунікації та координації з суб'єктами громадянського суспільства, органи державної влади та приватного сектору в умовах гібридних загроз в Україні спирається на передову світову теорію та практику гібридних конфліктів та концепцію щодо включення в активне життя міст та громади переселенців в умовах війни, але існує мало інструментів для оцінки різних підходів, кількісної оцінки впливу та визначення передового досвіду.

У створенні інструментарію, який спиратиметься на практичний досвід муніципальних органів влади та місцевих суб'єктів важливо розглянути

індикатори ефективності взаємодії влади та громадськості, серед яких найголовнішими є такі. По-перше, забезпечення державою рівних можливостей для всіх суб'єктів взаємодії. Про-друге, активна участь приймаючого суспільства, де інтеграція розглядається як двосторонній процес, що спрямований також на зміни в самому суспільстві, яке приймає переселенців (поведінка, норми, інститути). По-третє, розширення кола суб'єктів приймаючого суспільства в реалізації інтеграції мігрантів та переселенців (наприклад підключення волонтерів). По-четверте, діалогова взаємодія усіх суб'єктів приймаючого суспільства, налагодження взаємодії з підтримки переселенців та обміну. Консультації з бенефіціарами та залучає їх до оцінки, розробки, впровадження, моніторингу та оцінки дій, що забезпечує відповідні механізми зворотного зв'язку для того, щоб бенефіціари могли безпечно висловлювати свою думку щодо якості послуг. Заповнення прогалин в інтеграційній підтримці, а саме наявність співпраці з бенефіціарами з самого початку для розробки довгострокового плану інтеграції. Системне поліпшення задоволення потреби більшості цільової групи в цільовій сфері, а саме сприяння зміцненню потенціалу громад; зміцнення спроможності відповідних інституцій, що підтримують інтеграцію (наприклад, зміна політики чи стратегії; законодавча реформа; інституційні реформи; реформи управління; підвищення підзвітності державних видатків, або вдосконалення процесів публічних консультацій тощо). Залучення структурного фінансування, підтримки нових спонсорів що генерує власні ресурси. Встановлення партнерських відносини та відносини з відповідними зацікавленими сторонами, що є невід'ємною частиною дій для забезпечення потужної підтримки для продовження після припинення первинного фінансування. Налагодження комунікації та координації з іншими відповідними суб'єктами для сприяння інтеграції біженців та мігрантів (наприклад, громадянське суспільство, органи державної влади, приватний сектор). Залучення та участь ключових стейкхолдерів на етапі його розробки. Застосування практики дискусії щодо вдосконалення політики підтримки інтеграції.

Отже, становлення такого інструментарію взаємодії влади та громадськості, як практика активної участі приймаючого суспільства, консультування своїх бенефіціарів та залучає їх до оцінки, релевантність і комплементарність, реалістичність та контрольованість цілей практики взаємодії, стійкість показників за рахунок залучення фінансування, партнерство та співробітництво, стратегія налагодження комунікації та

координації з іншими відповідними суб'єктами, є необхідним ресурсом для вирішення проблем інтеграції в умовах гібридних загроз.

Список використаних джерел

1. Державна інформаційна політика : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра держ. упр., проф. В. Б. Дзюндзюка. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. 279 с.
2. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія». 2015. 497 с.
3. Freire M. R., Simao L. EU-Russia Relations and the Unravelling of the European Security Regime in the Context of the Ukraine Crisis: Understanding Diverging Perceptions / Casier T., DeBardeleben J. (Eds.). *EU–Russia Relations in Crisis*. 2018. P. 159–177.
4. Otto C. Fiala, Resistance operating concept. *Spesial Operations Command Europe SOCEUR*. Stockholm : Arkitektkopia, 2019.

Штанько Валентина Ігорівна,
*доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії
Харківського національного університету радіоелектроніки, м. Харків*

Маковецький Сергій Олександрович,
*аспірант кафедри програмної інженерії
Харківського національного університету радіоелектроніки, м. Харків*

ПРОБЛЕМИ ГУМАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ІНЖЕНЕРНОЇ ОСВІТИ

Інженерна освіта займає передові місця по важливості для розвитку суспільства та науки. Це та діяльність, де напряду створюються винаходи, відбувається покращення та впровадження інноваційних процесів, техніки та матеріалів. Значення інженерної освіти важко переоцінити. Але без прикладних досліджень та фундаментальних наук, а також без бачення майбутнього та соціального пристосування, сфера діяльності інженера як спеціаліста може різко скоротитись. Звідси випливає, що сучасний інженер повинен мати ініціативність, вільно мислити та бути здатним до сприйняття ідей та прийняття нестандартних рішень. У цьому й полягає перша проблема в інженерній освіті – вузька спеціалізація і підготовка інженерів. Знаючи це, вчені не один рік проводять дослідження і неодноразово доводять позитивний вплив на міждисциплінарну систему при підготовці студентів в технічних вузах. Та сам факт засвоєння інженером гуманітарних та технічних знань, не може говорити про його професіоналізм. Сучасний інженер повинен бути частиною освітнього процесу, а не пасивним її носієм. Він повинен ще вміти аналізувати, моделювати та оцінювати.

Друга проблема – це те, що освіта орієнтується на образ інженера ХХ століття в час індустріального розвитку. Зараз діяльність інженера потребує від нього ще й мислення, для вирішення не тільки технічних моментів, а й враховувати їх зв'язок з другими гуманітарними дисциплінами, такими як філософія, психологія, соціологія. Наприклад, розрахувати тільки економічний ефект, але впливу на екологію та соціум не торкнутися взагалі або не в повній мірі, або не врахувати культурні особливості, від яких залежить приживеться кінцевий продукт інженера чи ні.

Третя проблема – це саме подолання існуючого стиля мислення інженерів та мотивації. Жага отримати винагороду зараз переважає над ідеєю, що кінцевим споживачем може бути суспільство чи взагалі біосфера.

Останніми роками через пандемію освітній процес в усьому світі переходить на дистанційні технології, що також створює проблему в гуманізації, оскільки гуманітарна складова учбового процесу включає особистий контакт викладача і студента. Аудіо та відео зв'язок не зможе з такою інтенсивністю передати атмосферу та натхнення, почуття, яке виникає при живому спілкуванні. А це є невід'ємною частиною становлення інженера як людини культурної, освіченої, людиною яка є частиною суспільства, а не гвинтиком у його системі.

Вирішення цих проблем дасть ще більший потенціал у розвитку суспільству, як у науковому так і у духовному та культурному плані.

Набока Людмила Віталіївна,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

Харлан-Коновалова Олександра Андріївна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Зі становленням незалежності в нашій державі розпочав відновлюватися притаманний для українців волонтерський рух, який у всьому світі відіграє важливу роль для розвитку творчої ініціативи, соціальної підтримки, колективної взаємодії та громадської участі.

Під волонтерським рухом часто розуміють громадський рух, який базується на добровільному об'єднанні волонтерів з метою провадження будь-якої соціальної, добровільної, неприбуткової та вмотивованої діяльності, що має суспільно корисний характер. Основу волонтерського руху становлять громадські та волонтерські організації.

Традиційно волонтерський рух активізується в умовах загострення соціальних проблем, відсутності досконалої системи надання соціальних послуг вразливим категоріям населення, браком людських ресурсів у системі державного соціального захисту тощо [1].

На українських землях волонтерство розвивалось ще з XIX століття, коли створювались різноманітні громадські організації, що опікувались лікарнями для малозабезпечених, притулками, безкоштовними їдальнями. Активно діяли організації Червоного Хреста, особливо під час російсько-турецької, російсько-японської та Першої світової війн. Волонтери також навчали грамоті (особливо на західно-українських землях), створювали підрозділи Товариства тверезості та опікувались будинками для безхатченків. Але з встановленням радянської влади цей рух фактично було згорнуто [4].

У незалежній Україні розвиток волонтерського руху датується початком 90-х років XX століття, коли було створено службу під назвою «Телефон Довіри», де працювали волонтери. А вже з 1992 року в Україні

починає активно розвиватися мережа соціальних служб для молоді, які завзято включилися у волонтерську діяльність. Також у перші роки незалежності ефективно працювали напрями волонтерства під егідою релігійних організацій, особливо протестантських церков. Тобто на початкових етапах свого заснування і відродження волонтерський рух в Україні здебільшого зосереджувався на виконанні соціальної та просвітницької функцій.

Потужний сплеск волонтерства в сучасній Україні відбувся під впливом подій Революції Гідності та зовнішньої агресії Російської Федерації проти України у 2014 році, внаслідок яких проявилася кричуща неготовність органів державної влади ефективно реагувати на виклики та діяти в екстремальних умовах суспільного конфлікту, територіальної анексії та окупації частини української території. За такого перебігу подій вітчизняне громадянське суспільство продемонструвало вражаючу здатність до консолідації і мобілізації, зумівши створити дієву мережу громадських ініціатив та об'єднань, які взяли на себе вирішення найбільш гострих та невідкладних проблем, з якими українська спільнота не стикалася від часів здобуття державної незалежності 1991 року: різнопланова допомога біженцям з окупованих територій, матеріально-технічне забезпечення військових, збір коштів та продовольства, закупівля медичного обладнання та медикаментів для поранених тощо. Гнучкі форми волонтерської діяльності на практиці виявилися більш продуктивними і результативними, ніж бюрократичні підходи до забезпечення цих напрямів державою [1, с. 4].

Початок повномасштабної війни з Російською Федерацією у лютому 2022 року став новим поштовхом до зростання активності українських волонтерів. За даними аналітичних платформ VKURSI та Zagoriy Foundation в Україні розпочався «бум» реєстрацій добровільних організацій [3]. Протягом квітня 2022 року було зареєстровано 8 % від усіх благодійних організацій України. Реально їх утворилося набагато більше. При цьому у більшості благодійних організацій значно змінився підхід до реалізації визначених законодавством напрямів діяльності. Зокрема, волонтерські організації стали спеціалізуватися і компенсувати неповну інституційну спроможність держави у сферах: матеріального і технічного забезпечення бійців на фронті; надання медичної допомоги пораненим та постраждалим; матеріального забезпечення та психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам у тилу. Вони почали відігравати роль маркетингових компаній, які вивчають потреби фронту на локальному рівні, здійснюють

мозаїчний збір коштів з різних джерел, здійснюють пошук, замовлення та придбання як в Україні, так і за кордоном певного обладнання, продуктів тощо та працюють як логістичні компанії, які забезпечують завезення, оформлення й транспортування до споживача. Їх діяльність стала планомірною і довгостроковою.

Розвиток цифрових технологій теж сприяє удосконаленню організаційної взаємодії не тільки організацій волонтерського руху, а і їхній співпраці з органами публічної влади, вітчизняними й міжнародними партнерами. Зокрема, у 2022 році було створено Волонтерську Платформу «Palyanytsya info» [5] (далі – Платформа) – онлайн-портал, на якому розміщені дані й контакти всіх волонтерських та громадських організацій, які виявили бажання приєднатися і вказали зміст, обсяги і реальні можливості надати допомогу в конкретній сфері. Таким чином, на Платформі зібрані можливості волонтерства з усієї України, що допомагає однодумцям творити добро, розвиватись та змінювати світ, а неприбутковим організаціям – знайти надійних волонтерів для спільної роботи, налагодити комунікацію між ними. Можливості порталу дублюються в Телеграм-каналі волонтерських можливостей та волонтерських чатах України.

Також відбувається посилення взаємодії з органами публічної влади. Наприклад, щоб забезпечити координацію дій між органами місцевого самоврядування та волонтерськими організаціями м. Харкова щодо вирішення соціальних, побутових, відновлювальних та інших питань 28 липня 2022 р. Харківським міським головою ініційовано створення координаційної ради, яка об'єднає міську владу та волонтерів. А 31 липня 2022 р. 25 волонтерських і громадських організацій Харківської області підписали Меморандум про співпрацю між волонтерами Слобожанщини, у якому визначено відносини та напрями співробітництва. Було створено Незалежну раду волонтерів Слобожанщини. А 11 серпня 2022 р. затверджено Положення про Незалежну раду волонтерів Слобожанщини та її Регламент.

Ці факти свідчать як про недосконалість чинного нормативного забезпечення волонтерського руху, адже сьогодні волонтерські організації активно долучаються до тих сфер, які раніше були пов'язані з державною таємницею, тому ці питання не мають чіткого правового регулювання. Також більш ретельної взаємодії та співпраці вимагає вирішення питань логістики і постачання військового спорядженням, припасів, техніки тощо. Відчувається брак координації діяльності між волонтерськими організаціями і під час акумуляції ресурсів чи визначення шляхів їх ефективного витрачання. Саме

тому вкрай актуальним є створення і активне наповнення інформацією волонтерської платформи «Palyanytsya info».

Таким чином, удосконалення функціонування волонтерського руху та його розвиток в Україні потребують проведення глибокого аналізу його стану, дослідження і пошуку ефективних форм різнопланової взаємодії, узагальнення зарубіжного досвіду з цих питань.

Список використаних джерел

1. Білич І. О. Соціальна реклама як механізм активізації волонтерства. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2012. № 999. С. 174–178.

2. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2015. 36 с.

3. Динаміка реєстрацій благодійних організацій під час війни: дослідження Vkursi та Zagoriy Foundation : аналітика. *Vkursi Pro*. URL: <https://vkursi.pro/news/content/splesk-reiestratsiy-blahodiynykh-orhanizatsiy-doslidzhennia-vkursi-ta-zagoriy-foundation-234986> (дата звернення: 06.12.2022).

4. Українське волонтерство – явище унікальне. Йому завдячуємо суверенітетом. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemo-suverenitetom.html> (дата звернення: 06.12.2022).

5. Palyanytsya info. *Волонтерська Платформа*. URL: <https://platforma.volunteer.country/organizations> (дата звернення: 06.12.2022).

Боковикова Юлія Володимирівна,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри державного управління
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Воєнному вторгненню Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року передували численні напади на теренах інформаційного простору, що поширювали пропаганду, виправдовували незаконні агресивні дії цієї країни. Виникла ситуація перенасичення інформаційного поля неправдивою або викривленою інформацією, що мало на меті створити ілюзію публічності та відкритості прийняття управлінських рішень щодо війни.

У воєнний час інформаційна політика знаходиться між двох важливих рубежів – публічність та обмеженість в розголошенні інформації, що може призвести до шкоди інтересам держави. Незважаючи на наявність певних обмежень, воєнний час не є синонімом заборони чи тотального обмеження прав людини і демократичних свобод, це стосується і публічності в прийнятті управлінських рішень.

Тому суттєвим у підтримці публічності в управлінні є факт-чекінг як напрям журналістського контролю. Перевірка фактів на повноту, достовірність та наявність маніпуляцій спрямована на виявлення невідповідностей між наявними фактами та навколишньою дійсністю не лише захищає суспільство від неправдивої інформації, а й допомагає виховати в громадян критичне мислення, змусити політиків відповідати за свої слова, поліпшує якість політичної дискусії.

Багато рішень є незрозумілими для пересічних громадян і вони не можуть бути прийняті під впливом громадської думки, адже вони повинні бути високо професійними у конкретній сфері управлінської діяльності.

3 березня 2022 року затверджено наказ № 73 «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану» [1], що визначає перелік інформації, розголошення якої може призвести до обізнаності противника про дії Збройних Сил України, інших складових сил оборони, негативно вплинути на хід виконання завдань за призначенням під час дії правового режиму воєнного стану.

За таких умов неприпустимою є напруженість між ЗМІ та підрозділами Збройних Сил України, територіальної оборони, чи між ЗМІ та державними управлінськими структурами, бажання ЗМІ робити рейтинги на розкручуванні скандалів. Публічність можлива лише на умовах суворого дотримання факт-чекінгу, коли мова йде про функціонування і здійснення управлінських процесів у яких сторони мають бути союзниками задля збереження державності, забезпечувати якомога більшу прозорість лише на підставі інформації з офіційних джерел. Все це значною мірою вимагає контролю якості щоб допомагати уряду підтримувати правопорядок. У воєнний час військові хочуть обмежити й контролювати потік інформації щодо подій на фронті і оприлюднювати лише ту інформацію, що допомагатиме проводити операції по звільненню окупованих місць, переселенню людей, доставки гуманітарної допомоги чи зброї, а не навпаки створення перешкод у таких діях. Публічне висвітлення подій має позитивно впливати на дискурс про війну в Україні та світі, задля загального розуміння існуючих нині загроз для безпеки регіону, країни, Європи.

В умовах інтенсивного розвитку інформаційного суспільства, соціально-політичних трансформацій в Україні у системі публічного управління особливої актуальності набувають питання забезпечення прозорості й відкритості діяльності органів публічного управління з використанням новітніх форм і методів комунікативної діяльності. Такі виклики потребують переосмислення концепції управління суспільною інформацією та забезпечення надійного зворотного зв'язку з громадськістю, удосконалення комунікативних процесів і процедур в системі публічного управління.

Найактуальнішими факторами здійснення комунікативної діяльності органів публічного управління є:

- зростання обсягів інформації, внаслідок чого виникає «інформаційне перенасичення» у комунікативному просторі публічного управління;
- глобальний розвиток електронних комунікацій та розширення їх форм, який потребує постійного технічного та технологічного оновлення як органів публічного управління, так і суспільства;
- розвиток і використання «гібридних» форм комунікацій.

За таких умов перед органами публічного управління у комунікативній сфері постають завдання: забезпечення комунікативної взаємодії з громадськістю у цілому та окремими інститутами громадянського суспільства; налагодження ефективної професійної комунікації державних

службовців і посадових осіб місцевого самоврядування під час вироблення, реалізації та оцінювання рішень.

Виконання цих завдань потребує запровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у публічному секторі, подолання проблеми «інформаційної нерівності» (між регіонами, між сільським і міським населенням, між громадянами різних вікових категорій), а також сприяння активній участі громадян у глобальних процесах створення та використання світових інформаційних ресурсів, що забезпечують належне функціонування публічної сфери.

З метою модернізації комунікативної діяльності органів публічного управління у сучасних умовах найбільш доцільно розвивати напрями, що забезпечують здійснення управлінських функцій та, зокрема, функції взаємодії з громадськістю, а саме:

- мотивування публічних службовців до розширення сфери застосування інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності, постійного підвищення власної інформаційної, медіа та ІКТ-грамотності, з використанням дистанційних технологій навчання;

- розширення комунікативних каналів органів публічного управління за рахунок використання новітніх ІКТ (у тому числі шляхом удосконалення підходів до використання комунікативного потенціалу офіційних вебсайтів), а також форм і методів безпосередніх комунікацій публічних службовців з громадськістю;

- удосконалення форм і методів взаємодії із ЗМІ;

- використання технологій «електронної демократії», за умови гармонійного поєднання віртуальної та реальної активності громадян, реалізації громадських ініціатив і оперативного вирішення актуальних проблем, порушених у зверненнях громадян, поданих в електронній формі;

- створення інтерактивних сервісів для розширення участі громадян у вирішенні суспільно значущих справ на державному, регіональному, місцевому рівнях, використання інформаційних технологій для забезпечення реалізації права громадян на доступ до публічної інформації;

- упровадження та розвиток сучасних інструментів взаємодії органів публічного управління та зацікавлених груп, особливо на місцевому та регіональному рівнях, на основі використання сучасних форм і засобів комунікації, у тому числі соціальних мереж;

- подолання технічних та соціальних складових комплексної проблеми «цифрової нерівності»;

– розроблення та реалізація навчальних програм для громадян у сфері використання ІКТ у публічній сфері, що дозволить їм стати повноцінними учасниками комунікативної взаємодії, користуватися публічними послугами, що надаються в електронній формі.

Список використаних джерел

1. Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану : наказ головнокомандувача збройних сил України від 03.03.2022 р. № 73. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS36785?an=1> (дата звернення: 08.10.2022).

Боковикова Юлія Володимирівна,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри державного управління
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

Панасюк Софія Андріївна,
студентка
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ - КРОК ДО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У сучасній Україні громадянське суспільство відіграє одну з ключових ролей в формуванні правової держави. Саме синергетична взаємодія органів державної влади, місцевого самоврядування та різноманітних студентських, молодіжних і громадських організацій формує основні засади соціально справедливої правової держави [1; 3]. Активне громадянське суспільство безпосередньо впливає на функціонування та розвиток публічного управління, рушійною силою якого є енергія, знання, досвід, ініціатива громадян.

Публічне управління ґрунтується в тому числі на діяльності активного громадянського суспільства, в межах якого працюють інституційні принципи самоорганізації, зворотного зв'язку, ресурсозбереження тощо. Групи людей, які мають право самостійно докласти колективних зусиль, захищати свої інтереси та інтереси різних груп населення збільшують та зміцнюють суспільну стабільність, реалізують можливості кожного індивіда у розв'язанні публічних проблем [3].

Функціонування різноманітних громадських спілок та організацій, кількість яких зростає з року в рік, забезпечується державною політикою підтримки розвитку громадянського суспільства. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації стало так званим каталізатором для мобілізації та прискорення розвитку елементів громадянського суспільства: студентських, молодіжних, професійних, творчих, спортивних об'єднань, що охоплюють всі сфери суспільного життя. Залученість молоді в такі громадські організації створює важливу суспільну основу для подальшого розвитку демократичних процесів в Україні.

Серед громадських організацій окреме місце посідають органи студентського самоврядування. Одним з таких органів, діяльність яких спрямована на досягнення цілей громадянського суспільства, є студентська рада вищого навчального закладу. Студентська рада дотримується засад публічного управління, є виконавчим органом громадської організації студентів, що презентує університет у місцевих, регіональних, всеукраїнських і міжнародних організаціях. Діяльність студентських рад університету регламентується законодавством України, наказами Міністерства освіти і науки України, Статутом університету, Положенням про студентське самоврядування. Зокрема, у статуті зазначено, що студентське самоврядування є невід'ємною частиною громадського самоврядування, усі студенти, які навчаються в університеті, мають рівні права та можуть обирати та бути обраними до робочих, дорадчих, виборних та інших органів студентського самоврядування [5, с. 38].

Молоддю часто недооцінюється студентське самоврядування. Разом з тим, студенти, які долучаються до різного роду студентського ініціатив, отримують практичний досвід та навички, необхідні для роботи в публічному секторі.

Технології управління, які використовуються в студентських організаціях, зокрема в студентській раді, мають схожі аспекти з технологіями публічного управління [2]. Упровадження в Україні інноваційних інструментів у систему інститутів публічної влади дає поштовх до розвитку різних технологічних аспектів управління в студентських організаціях. Наприклад, у сфері діджиталізації використання елементів електронного документообігу, корпоративних акаунтів та різних додатків для сумісного та корпоративного використання – це невід'ємна частина комунікативно взаємодії сучасних молодіжних та студентських організацій. Особливо актуальним застосування інноваційних технологій в публічному управлінні та діяльності громадських організацій стало в період пандемії та повномасштабного вторгнення.

Основним завданням студентської ради університету є захист прав та інтересів студентів, сприяння забезпечення потреб студентів у сфері навчання, побуту, відпочинку, пропонування змін в навчальному процесі, залученість в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослідної та навчально-виховної роботи, призначення стипендій, оздоровлення, організації дозвілля, побуту та харчування; проведення організаційних, розважальних, просвітницьких, наукових та

інших заходів, співпраця з студентськими радами інших університетів, молодіжних та громадських організацій тощо [5, с. 39-41].

Участь в студентському самоврядуванні дає можливість отримати базові практичні навички управління, комунікації, планування, організації. Саме участь у діяльності студентських організацій спрямовує молодь до пошуку можливостей розв'язання проблем, що виникають на шляху побудови ефективної моделі громадянського суспільства. Останнім часом найбільш поширеним способом розв'язання таких проблем є заснування активною молоддю власних громадських організацій і забезпечення інформування широких верств населення щодо суспільних процесів.

Таким чином, діяльність студентських організацій є своєрідною моделлю громадянського суспільства в межах вищого навчального закладу, яка визначає в подальшому спрямованість студентства на продуктивну співпрацю з суб'єктами публічного управління, сприяє розвитку правової держави та системи публічного управління.

Список використаних джерел

1. Кравчук В. М. Взаємовідносини громадських організацій і держави в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові аспекти) : дис ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ. 2008. 229с.
2. Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; за ред. А. Ф. Мельника. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2004. 342 с.
3. Пасько О. Взаємодія громадянського суспільства і держави в контексті модернізації українського соціуму : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03. Донецьк. 2012. 196 с.
4. Семьоркіна О. М. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства URL: https://minjust.gov.ua/m/str_33679 (дата звернення: 06.12.2022).
5. Статут Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна URL: https://www-csd.univer.kharkov.ua/wp-content/uploads/2018/02/Ustav_KhNU.pdf (нова редакція) (дата звернення: 06.12.2022)

Боковикова Юлія Володимирівна,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри державного управління
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

Гадірова Ірада Хазанійівна,
студентка
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

З прийняттям Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 року Декларації про державний суверенітет України та згодом з прийняттям Конституції України розпочався новий етап розвитку державного будівництва з метою побудови суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. У 1993 році, фіксуючи напрями та пріоритети зовнішньої політики у постанові Верховної Ради України [1], поряд з іншими було визначено перспективну мету української зовнішньої політики: членство України в Європейських співтовариствах, а також інших західноєвропейських або загальноєвропейських структурах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. У зазначеній постанові окреслюються подальші кроки розбудови відносин між Україною та ЄС, зокрема, йдеться про укладання угоди про партнерство і співробітництво, асоційоване та повне членство в організаціях Європейського співтовариства [2].

1 вересня 2017 року відносини між Україною та ЄС перейшли від партнерства та співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції. Саме тоді Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності у повному обсязі та мала на меті поглиблення політичних та економічних відносин через створення інституційного механізму і наближення національного законодавства до асquis ЄС, зокрема складних механізмів забезпечення однакового тлумачення і ефективного застосування відповідного національного законодавства.

Наступним кроком зближення України та Європейського Союзу стало надання Україні статусу кандидата в Європейський Союз на саміті в

Брюсселі 23 червня 2022 року. Цьому передувало визнання керівництвом європейських інституцій факту здійснення в Україні реформи децентралізації, переходу до цифровізації системи публічного управління, високого рівня прозорості виборчої системи, а також відповідність умовам вступу до ЄС за політичними критеріями: гарантування демократії, верховенство права, права людини. Стабільність державних інституцій у повній мірі продемонстровано під час російського вторгнення, коли влада продовжує безперервно працювати на всіх рівнях. До війни 2022 року Україна імплементувала значну частину законодавства ЄС, хоча природньо цей процес був нерівномірним стосовно різних сфер публічного управління.

На шляху до союзу європейських держав Єврокомісія визначила для України певні умови: завершення судової реформи, зокрема, удосконалення процедури добору суддів Конституційного суду України, антикорупційних процедур, деолігархізація влади, впровадження рекомендацій Венеціанської комісії щодо національних меншин.

Особливість цих умов для України полягає в тому, що наша держава має можливість виконати їх вже маючи статус країни-кандидата. На сьогоднішній додаткових умов щодо кандидатства в ЄС Європейська комісія не висуває, але у своїх рекомендаціях також і не згадує про наступний етап до членства - старт перемовин про вступ.

Реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, здійснене у 2014-2022 роках, забезпечило наближення поділу адміністративно-територіальних одиниць до європейських стандартів системи NUTS. Досягнуто конкретних результатів у створенні мережі центрів надання адміністративних послуг, що забезпечують реалізацію прав громадян на достатньо високому фаховому рівні. Означене свідчить про масштабні зміни в довоєнній (до 24 лютого 2022 року) Україні з боку органів публічної влади у забезпеченні якості життя громадян за європейським зразком.

Одним з головних Європейських принципів державного управління є відкритість і прозорість [3]. Державне управління в Україні має бути забезпечено публічними та прозорими механізмами його реалізації. Розвиток цифровізації діяльності органів державної влади дав можливість створити вебпортал “Дія”, мета якого - наблизити українців до прийняття рішень органами публічної влади [4]. Сьогодні, під час ведення бойових дій, коли органи публічної влади працюють іноді у невизначених умовах, громадяни мають можливість використовувати ще більше можливостей цього порталу,

що свідчить про його розвиток; цей інструмент Міністерства цифрової трансформації України створює умови відкритості державного управління. У той же час, розвиток цифровізації органів публічної влади в регіонах є нерівномірним, що обумовлено недостатньою кількістю матеріальних і фінансових ресурсів, різним рівнем підготовки державних службовців. Зазначене призводить до надання публічних послуг в межах різних адміністративно-територіальних одиниць на якісно різному рівні.

У трансформації фінансових відносин з огляду на європейські стандарти надання публічних послуг важливе місце займає перерозподіл фінансових ресурсів. Як зазначають експерти: “З місцевих бюджетів доцільно зняти частину видатків, які зумовлені перекладанням на органи місцевого самоврядування частини невластивих їм функцій”. Наприклад, забезпечення соціальних гарантій окремим категоріям громадян; фінансування освітньої сфери тощо [5].

Наближення законодавства України в сфері публічного управління до норм Європейського Союзу у подальшому сприятиме досягненню сучасних стандартів якості життя.

Список використаних джерел

1. Про основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верховної Ради України від 02.07.1993 р. № 3360-ХІІ. Втрата чинності: 20.07.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text> (дата звернення: 30.11.2022).
2. Історія становлення відносин Україна-ЄС. *Офіційний сайт Міністерства юстиції України*. URL: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es> (дата звернення: 28.11.2022).
3. Європейський досвід державного управління : курс лекцій / Оржель О. Ю, Палій О. М, Кравчук І. В., Полянський Ю. Д. та ін. Київ : Вид-во НАДУ, 2007. С. 45.
4. Єдиний портал державних послуг. *Дія*. URL: <https://diia.gov.ua/> (дата звернення: 30.11.2022).
5. Війна. Громади. Децентралізація. Як налагодити ефективне управління громадами у сучасних геополітичних реаліях? URL: <https://www.prostir.ua/?news=vijna-hromady-detsentralizatsiya-yak-nalahodyty-efektyvne-upravlinnya-hromadamy-v-suchasnyh-heopolitychnyh-realiyah> (дата звернення: 29.11.2022).

*Кириї Сергій Леонідович,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В умовах воєнного стану ключову роль для забезпечення державного суверенітету, незалежності України відіграє ефективне використання всіма інституціями публічного управління людських, фінансових, матеріальних та енергетичних ресурсів і спрямування їх на зміцнення обороноздатності держави, збереження життя населення. Введення в Україні відповідно до Указу Президента від 24 лютого 2022 року № 64/2022 [1] воєнного стану внесло значні корективи у діяльність органів публічної влади – ряд притаманних їм функцій стає другорядними, необхідність виконання частини з них взагалі зникає, а інші, менш важливі в мирний час, починають домінувати – це ті повноваження, що здатні забезпечити виживання населення та існування держави. Проте побудова системи публічного управління за бюрократичними принципами характеризує її значною інерцією та вимагає коригування прав, обов'язків і завдань органів публічної влади та посадових осіб у відповідності до вимог ситуації та часу.

На вирішення цього завдання Кабінетом Міністрів України разом з Національним агентством з питань державної служби [2] запропоновано провести функціональне обстеження міністерств, центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, крім тих, що проводять свою діяльність у сфері національної безпеки та оборони. В основу функціонального обстеження органів державної виконавчої влади покладено Методику проведення функціонального аудиту органів виконавчої влади в умовах воєнного стану, розроблену Національним агентством України з питань державної служби [3]. У методиці визначено загальні засади проведення функціонального обстеження органів державної виконавчої влади з метою підвищення ефективності державного управління та державної служби в умовах воєнного стану у формі функціонального аудиту.

Функціональне обстеження органів публічної влади на відміну від функціонального аудиту носить комплексний характер, забезпечуючи постійний аналіз відповідності завдань і функцій органів публічного управління чинному законодавству, відповідності їх структури виконуваним функціям, а також проводиться задля усунення внутрішніх протиріч в їх діяльності. Проте функціональний аудит відповідно до Наказу від 14 липня 2022 року № 57-22 Національного агентства України з питань державної визначається як процес визначення критичних, актуальних та неактуальних функцій органів виконавчої влади з метою підготовки пропозицій щодо їх збереження або виключення, необхідності виконання або невиконання в умовах воєнного стану. Серед визначених у методиці проведення функціонального аудиту ключових цілей визначено – аналіз функцій, виконуваних органом публічного управління шляхом створення переліку типів виконуваних функцій через групування їх за критерієм актуальність та важливість, виявлення функцій, які дублюються в органі публічного управління для розробки пропозицій щодо оптимізації штатної чисельності органу публічної влади з метою економії видатків на утримання органу влади та оплату праці. У методиці щодо проведення функціонального аудиту суб'єктом його здійснення визначено адміністративно-управлінський апарат органу публічного управління – керівник органу виконавчої влади, служба управління персоналом, бухгалтерська служба чи структурний підрозділ уповноважений на його реалізацію. Такий підхід формалізує процес аудиту і не дасть можливості віднайти всі «вільні ресурси» та спрямувати їх у суспільно-важливі сфери, оскільки не враховує ряд важливих організаційних принципів та законів організації. Хоча в основу функціонального аудиту покладено принцип відповідності цілей і ресурсів та принцип ефективності діяльності організації [4], проте при розробці методики функціонального аудиту не враховано особливості дії закону самозбереження організації – кожна організація намагатиметься зберегти себе як ціле і використовуватиме для досягнення цього увесь власний потенціал. Тому, адміністративно-управлінський апарат публічних організацій намагатиметься мінімізувати кількість неактуальних та неважливих, максимізуючи критичні, важливі актуальні в умовах воєнного стану функції.

Хоч на повноцінну оцінку функціональної спроможності органів публічного управління не доводиться сподіватись, однак функціональне обстеження має стати основою для оптимізації внутрішньої структури органу публічної влади в умовах воєнного стану та дасть можливість спрямувати

вивільнені кошти в найбільш затребувані сфери як то – зміцнення обороноздатності держави та збереження людського потенціалу суспільства.

Таку практику проведення функціонального аудиту в умовах воєнного стану після її вдосконалення, з урахуванням вище зазначених недоліків, необхідно поширити і на структури органів місцевого самоврядування, виконавчі органи територіальних громад, оскільки їм були передані значні повноваження щодо розвитку територій та забезпечення життєвоважливих для людини функцій, однак численні факти неефективного використання коштів та спрямування їх у другорядні сфери вимагає суттєвого контролю щодо функціонування місцевого самоврядування в умовах воєнного стану.

Таким чином удосконалена технологія проведення функціонального аудиту як інструмента зовнішнього контролю в умовах воєнного стану сприятиме підвищенню ефективності використання обмежених публічних ресурсів та спрямування їх у життєвоважливі суспільні сфери.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. Дата оновлення : 18.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.
2. Про проведення функціонального аудиту органів виконавчої влади : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2022 р. № 824-р. Дата оновлення : 18.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/824-2022-p#Text>.
3. Про затвердження Методики проведення функціонального аудиту органів виконавчої влади в умовах воєнного стану : Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 14.07.2022 р. № 57-22. Дата оновлення : 26.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0848-22#n13>.
4. Монастирський Г. Л. Теорія організації : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 319 с.

Косухіна Ксенія Валеріївна,

аспірантка кафедри публічної політики

Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ГРОМАДСЬКІ ІНІЦІАТИВИ У ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Посилення дії внутрішніх та зовнішніх викликів в Україні, загострення ситуації невизначеності й нестабільності створюють особливу потребу в розробці та задіянні дієвих механізмів надання швидких, поміркованих та адекватних відповідей суспільству, що стосуються зменшення ризиків і загроз (передбачення, профілактика й сучасні технології реагування). Сьогодні, за суперечливих умов пандемії й глобалізації, Україна потрапила в ситуацію дефіциту як внутрішніх, так і зовнішніх ресурсів, зокрема, людських, економічних, соціальних, воєнної безпеки, трудових, фінансових, особистісних тощо. Відтак, проблема мобілізації існуючих ресурсів для забезпечення захисту і соціальної безпеки українського суспільства є актуальною і важливою.

Стрімкий розвиток волонтерської діяльності в Україні свідчить про те, що задіяння ресурсного потенціалу, а також реальна самоорганізація активної частини населення набувають вигляду суспільного руху. Разом з тим, розробка і впровадження механізмів регулювання цієї діяльності ще не завершена.

Громадська ініціатива у вигляді волонтерства в сучасній Україні є тим національним проектом, що зміцнює фундамент громадянського суспільства, привносячи в життєдіяльність людей відчуття свободи, колективної безпеки та справедливості.

Разом з тим, наявність соціальних та економічних проблем сучасного українського суспільства, необхідність адаптації процедур, що стосуються громадських ініціатив, до стандартів Європейського Союзу, прийняття нових нормативно-правових актів та внесення змін до чинного законодавства щодо громадсько-політичної діяльності, зумовлюють переосмислення цілої низки положень у процесі реформування публічного управління та створення відповідних умов для активізації громадських ініціатив.

Тісна взаємодія пов'язує волонтерські організації і систему державного управління. Наприклад, у Франції та Чехії близько 20 % дорослого населення

постійно займається волонтерською діяльністю, волонтери також залучаються й до роботи в місцевих органах влади, державних установах, в органах поліції та громадської безпеки, посольствах і консульствах. Найбільш популярними напрямками є проекти в сферах охорони здоров'я та реабілітації, боротьба з ізоляцією та дискримінацією, адаптація іммігрантів, освітні та культурологічні проекти [2, с. 90].

Виникає питання, чи можна говорити про те, що така діяльність є волонтерською: адже, держава не делегує свої повноваження волонтерам, а залучає їх в свою структуру для виконання власних функцій. На нашу думку, така діяльність не є волонтерською за своєю суттю і може розглядатися як форма громадської участі, реалізації функцій громадянського суспільства із взаємодії з державою. В умовах мирного існування держави такою плутаниною понять можна знехтувати, проте у ситуації конфлікту відсутність чіткого визначення сутності волонтерства, мотивації волонтерів, їхнього правового статусу може призвести до загрози життєвим інтересам та порушенню прав особи, що визначає себе як волонтер, по суті виконуючи функції, що є значно ширшими, ніж волонтерські.

Отже, волонтерство здійснюється задля благополуччя громади чи суспільства, тобто волонтерство є суспільно корисною діяльністю, що не має на меті досягнення інших цілей крім суспільного блага, в найзагальнішому вимірі – прирощення людського капіталу, волонтерство не є діяльністю на благо держави, воно не має політичного забарвлення, ґрунтується на загальнолюдських цінностях. Хоча у волонтерській діяльності суб'єкт може використовувати свої професійні знання, потенціал, але така діяльність не має сприяти досягненню його професійних, кар'єрних цілей. Волонтерська діяльність є безкорисливою та безоплатною без будь-яких застережень, тобто умовою здійснення волонтерської діяльності для суб'єкта є наявність основної оплачуваної роботи чи інших джерел доходу. Волонтерство дозволяє особистості задовольнити потреби найвищого рівня у суспільно ухваленій самореалізації та самоактуалізації, тобто мотивом стає саморозвиток, формування себе як цілісної моральної особистості [1].

Аналіз волонтерської діяльності свідчить про те, що волонтерство було і є невід'ємним атрибутом українського суспільства, складовою частиною його культури, свідомості, моральним обов'язком чи не кожної людини. Волонтерська діяльність повинна сприяти тому, щоб кількість людей, які потребують сторонньої допомоги, скорочувалася, головне завдання якої полягає в поліпшенні стану суспільства в цілому.

Зокрема, волонтерська діяльність покликана забезпечувати отримувачів волонтерської допомоги засобами, за допомогою яких вони зможуть допомогти собі самі, щоб особи, що потребують допомоги, з часом перестали бути залежними і змогли самостійно відповідати за своє життя, але для цього сама волонтерська діяльність як системна цілеспрямована діяльність повинна стати іншою – прозорою, проінформованою, науковою, контрольованою.

Список використаних джерел

1. Чайка І. Ю. Волонтерство: сутність феномена та особливості його функціонування в сучасній Україні. URL: https://www.researchgate.net/publication/320204414_Volonterstvo_sutnist_fenomena_ta_osoblivosti_jogo_funkcionuvanna_v_sucasnij_Ukraini.
2. Павлюк К. С. Волонтерський рух: зарубіжний досвід та вітчизняні практики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. №. 13-14. С. 87-93.

*Литвиченко Дарина Сергіївна,
здобувач другого рівня вищої освіти спеціальності «Менеджмент»,
Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ*

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВНІ ГРОМАД

Зміна структури суспільно-політичного устрою України, зростання ролі молоді в цьому процесі, труднощі у вирішенні проблем молоді, зміщення акцентів з управління та організації реалізації молодіжної політики на місцевий рівень актуалізують питання формування нових механізмів побудови та реалізації молодіжної політики.

Молодь сьогодні – розвинена соціальна група, що прагне змін та забезпечує сталість розвитку громад. Саме здатність молодих людей до активних дій та творчих змін відіграє вирішальну роль у формуванні перспектив процесу державотворення. Тому одним із найважливіших стратегічних завдань розвитку кожної країни є формування та реалізація ефективної, збалансованої та соціально орієнтованої молодіжної політики на рівні держави та на рівні територіальних громад в умовах децентралізації.

Особливої актуальності набуває проблематика удосконалення механізму реалізації державної молодіжної політики на місцевому рівні та підвищення рівня ефективності та інноваційності органів місцевого самоврядування у цій сфері.

Реалізацію молодіжної політики та організацію роботи з молоддю на рівні територіальної громади забезпечує скоординована адміністративна діяльність і практична молодіжна робота, що здійснюється суб'єктами різного відомчого підпорядкування та сфер діяльності (державний, громадський, приватний сектор). Це можливо лише за умов узгодження та координації взаємодії «адміністративної» та «практичної» складових молодіжної роботи на рівні територіальної громади. Ще одним вагомим компонентом системи молодіжної роботи є створення умов щодо залучення молоді до формування та реалізації молодіжної політики на рівні територіальної громади.

Донедавна молодіжна політика в Україні регулювалась та управлялась державними органами, завдання молодіжної політики, форми роботи, обсяги та політика фінансування формувалися в адміністративному порядку. Процес децентралізації влади зміщує фокус з централізованого управління на місцеве

самоврядування, визначає пріоритет громадської інклюзії та соціальної діяльності молоді, формує новий підхід до організації діяльності [2].

Сьогодні важливо не лише забезпечити координацію роботи з молоддю, а й активне залучення молоді до життя місцевих громад, що можливо завдяки створенню молодіжної інфраструктури. Для більш швидкого розвитку молодіжної політики в умовах децентралізації необхідно знизити навантаження на бюджети в частині утримання комунальних закладів [1]. Завдяки децентралізації можлива оптимізація витрат і створення нової інфраструктури для молоді.

В умовах децентралізації ядром молодіжної інфраструктури територіальних громад стають молодіжні центри або молодіжні простори, які є осередком практичної молодіжної роботи та об'єднання суспільно активної молоді. Координацію молодіжної роботи та активне залучення молоді до життя місцевих громад у сільських і селищних територіальних громадах забезпечують молодіжні працівники.

Важливим аспектом у процесі впровадження нової моделі реалізації молодіжної політики на рівні громади є створення ефективної системи збору, обробки та реагування на запити та місцеві молодіжні ініціативи. Необхідним є приділення належної уваги до використання інформаційно-комунікаційних технологій: вебсайту, вебмаркетингу й соціальних медіа; соціальних мереж; e-mail-сповіщень; суворе дотримання етичних норм спілкування у мережі [1]. Отже, децентралізація влади є однією з форм розвитку демократії, яка водночас зберігає єдність держави та її інститутів та розширює можливості місцевого самоврядування. В умовах змін у системі місцевого самоврядування та територіальної організації управління в Україні відбувається перехід до відкритої моделі державної молодіжної політики, тому відбувається процес активізації молоді, єдності та координації виконавчої влади, місцевого самоврядування та представництва молоді в державному управлінні.

Список використаних джерел

1. Мотречко В. Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики : дис. канд. держ. упр. : 25.00.04. Одеса, 2018. 241 с.
2. Ярема О. Формування державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації. *Молодіжна політика та молодіжна робота* : матеріали II міжрегіональної наук.-практ. конф., 14 груд. 2017 р., м. Дніпро. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 114 с. URL: http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2017_12_14_material_dums.pdf.

Малишева Оксана Василівна,
здобувач наукового ступеня доктор філософії
зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ВЛАДА У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ

Сучасні буремні події в Україні, пов'язані з військовою агресією РФ, вимагають від суспільства великих зусиль та концентрації уваги на ключових напрямках протидії агресору. Сфера публічного управління та адміністрування все більше уваги приділяють сутності, механізмам розвитку, процесам розбудови публічної влади.

Публічну владу, владу як таку досліджують багато науковців різних галузей знань. Зупинимось на декількох дефініціях. Так, Лісовий В. у Філософському енциклопедичному словнику «владу» визначає як «здатність спрямовувати процеси, події, дії та поведінку людей у бажаному напрямі», яка, – на його думку, – «передбачає наявність, по-перше, суб'єкта влади (того, хто застосовує владу), по-друге, об'єкта влади (до чого чи до кого влада застосовують), по-третє, засоби, допомогою яких досягають влади, і, по-четверте, мету, заради якої її застосовують» [6, с. 94]. Початок агресії РФ 2014 року, а особливо, після широкомасштабного вторгнення 2022 року викликав процеси консолідації суспільства. Нинішня публічна влада, як державна, так і самоврядна, вірно розставила у бажаному напрямі акценти для боротьби з агресором.

Ковбасюк Ю. і Крупник А. в Енциклопедії державного управління (Київ, 2011) «владу» розглядають як «здатність і можливість особи, соціальної групи, інституту, організації провадити свою волю через певні засоби та канали впливу на діяльність і поведінку людей, їх спільності. Сутнісно владою, – на їх думку, – є відносини управління (керівництва), панування, підпорядкування, покори» [2, с. 95].

Куц Ю. пропонує організаційно-регулятивний вплив держави на розвиток суспільства поділяти на дві складові – політичну й адміністративну де у «межах першої – політичне управління, другої – фактично механізм втілення політичного курсу, сформованого вищими органами влади» [3].

В «основу змісту влади покладена воля. Влада завжди є проявом волі. Владарювати означає нав'язувати комусь власну волю, підкоряти своїй волі.

З іншої точки зору, влада – це сила, здатність підкоряти, підпорядковувати. Сила підкріплює волю. Сила влади ґрунтується на її авторитеті та засобах примусу», вважає Куян І. [4, с. 54].

Розглядаючи місцеву публічну владу в Україні, Калиновський Б. говорить, що її необхідно розглядати, враховуючи багатоаспектність місцевого управління (системи місцевих органів державної влади, сфери впливу місцевого самоврядування, механізмів та видів їх взаємодії). Дослідник дає визначення «місцевої публічної влади» як «здатність і можливість, шляхом прийняття легітимних рішень вирішувати справи суспільного значення, з метою забезпечення реалізації прав та свобод людини і громадянина, функціонування та розвитку території. Конституційно-правове регулювання статусу місцевої публічної влади в Україні» [1, с. 4].

У авторефераті дисертації за темою «Особливості взаємодії громадської думки та влади в Україні», розглядаючи концепцію влади Фуко М. та «символічної влади» П'єра Бурдьо, Легеза Я. констатує, що «влада – це здатність суб'єкта забезпечити підпорядкування об'єкта відповідно до своїх намірів» [5, с. 7].

Розвиток та дієвість публічної влади в Україні є нагальним завданням публічного управління, суспільства в цілому. Сучасна Українська публічна влада надзвичайно активно й дієво працює як на внутрішньому соціальному полі, так і на зовнішній арені щодо протидії агресії РФ. На думку аналітиків Центру Разумкова це дає «підстави говорити про синергію єдиної позиції світової спільноти, всього цивілізованого світу, солідарного з Україною. Дії кремля інспірували подальшу політико-дипломатичну ізоляцію рф, розширення антиросійських санкцій, пожорсткішання візового режиму, зокрема з боку ЄС. І, відповідно, зміцнення антипутінської коаліції країн» [7, с. 4]. Таким чином, система публічного управління має надати можливості для впровадження основних засад розвитку публічної влади, через яку залучати якомога широкі коло громадян до прискореного розвитку соціуму/

Список використаних джерел

1. Калиновський Б. В. Місцева публічна влада в Україні: теоретичні основи та конституційно-правова регламентація. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 4. С. 62–66.

2. Ковбасюк Ю. В., Крупник А. С. *Влада. Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. – Т. 1 : Теорія державного управління. 2011. С. 94–95.

3. Куц Ю. О. Природа та сутність державного управління. *Теорія та практика державного управління та місцевого самоврядування* : ел. зб. наук. пр. Херсонського національного технічного університету. 2013. № 12. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/Kuc_s.pdf.
4. Куян І. До питання про публічність і суверенність державної влади. *Право України*. 2009. № 11. С. 52–57.
5. Легеза Я. О. Особливості взаємодії громадської думки та влади в Україні : автореф. дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.03 “Політична культура та ідеологія”. Київ. 2008. 21 с.
6. Лісовий В. Влада. *Філософський енциклопедичний словник*. Київ : Абрис, 2002. С. 94–95.
7. Україна: від війни до миру та відновлення. Вересень 2022. Аналітичні оцінки. Київ : Razumkov center, 2022. 19 с.

Надзор Богдан Юрійович,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

*Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Для планомірного розвитку держави вкрай важливим є належне інформаційно-аналітичне забезпечення всіх процесів, які відбуваються в державі, та прийняття державно-управлінських рішень.

Аналіз стану формування і використання інформаційних ресурсів України свідчить про наявність низки невирішених важливих проблем, пов'язаних з непослідовністю та не системністю впровадження заходів, спрямованих на удосконалення управління ними на стратегічному рівні.

Зокрема, стратегічно важливою залишається проблема координації правотворчого процесу щодо формування правових засад побудови, забезпечення функціонування і розвитку системи управління інформаційними ресурсами України, а також розвитку інформаційної інфраструктури країни. Розвиток інформаційної сфери відкриває нові можливості для України в галузі економіки, політики, міжнародних відносин. Цього вже давно досягли інші розвинуті країни, в різних обсягах і з різною інтенсивністю.

Найважливішою характеристикою будь-якої держави є рівень її інформаційного забезпечення, який суттєво впливає на всі процеси соціально-економічного розвитку суспільства. У сучасних умовах світового соціально-економічного розвитку особливо важливою сферою стало інформаційне забезпечення процесу управління, яке полягає у збиранні й обробці інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Перед органом управління постають завдання отримання інформації, її обробки, а також генерування й передачі нової похідної інформації у вигляді керуючих впливів. Такі впливи здійснюються в оперативному й стратегічному аспектах і ґрунтуються на раніше отриманих даних, від правдивості й повноти яких багато в чому залежить успішне вирішення багатьох завдань управління.

Прийняття будь-якого рішення вимагає оперативної обробки значних масивів інформації. Нині компетентність керівника вже залежить не тільки від досвіду, отриманого в минулому, а й від володіння достатнім обсягом актуальної для певної ситуації інформації та вміння на підставі цього зробити корисні висновки. Управління та інформація безперервно взаємодіють, вони перебувають у постійному русі та зміні. Після отримання інформації, її аналізу та відповідної обробки виробляється рішення, яке приймає суб'єкт управління для подальшого впливу на систему. Під впливом управлінських рішень система знову змінюється, про що надходить відповідна інформація. Такий перебіг подій є об'єктивним, вони відбуваються безперервно.

Питання полягає в тому: якою саме інформацією наділений суб'єкт управління? Якщо цієї інформації недостатньо, якщо вона необ'єктивна або поверхова, неглибоко відображає процеси, які відбуваються в суспільстві, то управлінське рішення може бути необґрунтованим і не мати належної наукової основи.

Інформація як сукупність певних даних, чинників, характеристик про відповідні предмети, явища, процеси, відносини, події тощо, зібрані і систематизовані в придатну для використання форму, є основою державного управління. Управлінські процеси – це пошук, фіксація, аналіз, оцінка, поширення соціальної інформації, тобто інформації, пов'язаної з відображенням, пізнанням і перетворенням різних форм життєдіяльності людей. Проте не варто сподіватися на автоматичну дію інформації. Інформація, не поєднана із знанням, досвідом та цілями людей, яка не враховує сутності суспільних процесів, не має, по суті, соціального значення, тобто не може впливати на мислення, поведінку і діяльність людей.

Головною проблемою інформатизації влади в Україні залишається не стільки недостатнє фінансування впровадження інформаційно-комунікативних технологій, як проблема їх ефективного використання. Проєкт електронного уряду в Україні вже має певне практичне втілення, разом із тим слід відзначити, що в більшості сайтів органів державної влади та органів місцевого самоврядування застосовані режими рівня інформування та односторонньої взаємодії, тоді як усе ще відсутні режими двосторонньої інтелектуальної взаємодії та проведення трансакцій.

У цілому для сучасного стану інформаційно-аналітичної діяльності органів влади в Україні характерне відставання технологізації процесів управлінської діяльності від сучасних потреб державного управління й сучасного рівня розвитку інформаційних технологій, а також нерозвиненість

прямих та зворотних інформаційних зв'язків органів державної влади і органів місцевого самоврядування з громадськістю та різноманітними недержавними джерелами масової інформації.

Таким чином, до основних проблем інформаційно-аналітичного забезпечення органів публічної влади можна віднести:

- загальні, притаманні інформаційно-аналітичному забезпеченню діяльності органу публічної влади в цілому;
- специфічні, обумовлені особливостями функціонування органів публічної влади в конкретній сфері, станом і тенденціями її розвитку [1].

Вирішення цих проблем має відбуватися відповідно до загальної тенденції демократизації всіх процесів формування та реалізації державної політики з метою забезпечення її максимальної відкритості та залучення широкого кола вітчизняних і міжнародних експертів до обговорення її принципових положень та результатів реалізації. Загальні проблеми, перш за все, зумовлені станом і тенденціями розвитку та запровадження інформаційно-аналітичного забезпечення у державне управління, частковою уніфікованістю інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади та органів місцевого самоврядування тощо.

Обстеження функціонуючих і створюваних систем інформаційно-аналітичного забезпечення органів публічної влади дозволило виділити типовий склад інформаційної бази підтримки функціонування цих органів, що включає в себе:

- інформацію про поточний стан об'єктів управління органу публічної влади;
- статистичну інформацію про стан об'єктів управління органу публічної влади;
- вхідні та вихідні документи;
- інформацію про планування повсякденної діяльності;
- кадрову інформацію органу публічної влади;
- інформацію з бухгалтерського обліку та загальногосподарську інформацію;
- інформацію про користувачів тощо [1].

Крім власних інформаційних структур, органи публічної влади використовують зовнішні бази даних, які містять необхідну інформацію для реалізації функцій цих органів і забезпечують стандартний доступ до них. Основні проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення органів публічної влади, притаманні інформаційно-аналітичному забезпеченню

діяльності органу публічної влади в цілому специфічні, обумовлені особливостями функціонування органів публічної влади в конкретній сфері, станом і тенденціями її розвитку цих зовнішніх інформаційних ресурсів належать бази даних, що формуються міжвідомчими та інтегрованими інформаційно-аналітичними системами .

Їх подолання дозволить значно підвищити результативність функціонування владних інституцій України та якість послуг, що вони надають.

Список використаних джерел

1. Коломієць Є. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення органів виконавчої влади в контексті проблем державного управління. *Державне будівництво*. 2014. № 1. С. 7–10.

Полякова Анна Євгенівна,

здобувач освітнього ступеня «магістр»

*Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків,
начальник відділу забезпечення діяльності ради та виконавчого апарату
Старобільської районної ради Луганської області*

РОЗВИТОК ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РАЙОНУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ

Публічне управління району в умовах військової агресії РФ має свої характерні особливості та механізми розвитку. Вони потребують окремих наукових досліджень задля вироблення дієвих пропозицій щодо пріоритетів і напрямів підвищення ефективності управління районами під час протистояння зовнішній агресії. Разом із цим, для вирішення вказаного завдання необхідно адекватно оцінити ті інституційні трансформації, які сьогодні відбуваються в Україні, а також окреслити коло першочергових змін, яких потребує система прийняття управлінських рішень та механізм розробки стратегічних планів на рівні районів України.

Проблематиці, пов'язаній з удосконаленням механізмів розвитку публічного управління районів в Україні, протягом тривалого часу приділяється значна увага. Наприклад, Геєць В. зосередив увагу на зростанні ролі соціокультурних чинників публічного управління в сучасних умовах глобалізації, яка тягне за собою зниження дистанції влади та посилення індивідуалізму з спільною орієнтацією на певну довгостроковість розвитку району. Відтак, невідповідності в соціокультурних складових модернізації держав у стратегічному вимірі перешкоджають їх інноваційному поступу. Це, на думку автора, актуалізує проблему вдосконалення роботи органів публічного управління у напрямі їх стратегічної орієнтованості з метою відтворення необхідних сучасних цінностей за прикладом успішних країн світу. Відповідні стратегії мають реалізуватися в межах одного покоління, наслідуватися і не залежати від політичних уподобань [1, с. 21].

З погляду вдосконалення системи публічного управління в умовах військової агресії РФ та на повоєнному етапі розвитку цікавим є також досвід різних держав. У цьому контексті доволі показовим є досвід того ж Ізраїлю,

для якого війна 50-х років минулого століття, так само як і для Хорватії та України, фактично стала війною за незалежність, основну увагу приділив впровадженню «нової економічної політики». Так, з 1952 року в країні було скасовано розподільну систему та держрегулювання цін. Одночасно країна започаткувала реалізацію низки великих інфраструктурних проєктів, включаючи будівництво нових підприємств у сфері енергетики, Національного ізраїльського водопроводу, розвиток портів тощо. Значні інвестиції держави йшли в аграрний сектор та легку промисловість. Протягом наступного десятиліття приділялася першочергова увага розвитку військово-промислового комплексу. Як наслідок, Ізраїль є одним зі світових лідерів у сфері військової промисловості, яка перетворилася на головного роботодавця країни. До того ж експорт озброєння став важливим джерелом бюджету Ізраїлю [2].

Зважаючи на зазначене, сьогодні першочергового значення набуває підвищення ефективності публічного управління району на основі впровадження таких інституційних стандартів регулювання цієї сфери, які притаманні розвиненим державам світу. Насамперед це стосується нових підходів до стратегування розвитку держави та її районів.

Так, Державна стратегія регіонального розвитку України [3] має окреслювати стратегічні пріоритети розвитку якщо не для кожного регіону, то принаймні для їх окремих районів: прикордонних з ЄС, прикордонних з Росією та Білоруссю, приморських, центральних, тих, які постраждали від бойових дій тощо. З іншого боку, гармонізація стратегічного планування регіонального розвитку на державному, регіональному, субрегіональному та локальному рівнях має відбуватися з одночасною розробкою річних планів розвитку для кожного з об'єктів стратегічного планування. Невіддільною складовою таких планів повинно стати їх належне бюджетне забезпечення. Алгоритм цього процесу передбачає виконання п'яти послідовних кроків:

по-перше, визначення у Державній стратегії регіонального розвитку місця та значення кожного окремого великого регіону (наприклад: західного, центрального, північного, південно-приморського та східного);

по-друге, формування стратегій розвитку для кожної з областей у межах цих великих регіонів;

по-третє, розробка стратегій розвитку для окремих районів і територіальних громад у контексті розроблених обласних стратегій;

по-четверте, затвердження щорічних планів розвитку для кожного регіону, району та громади;

по-п'яте, формування обласних, районних та місцевих річних бюджетів, в яких мають бути передбачені видатки на реалізацію зазначених річних планів розвитку.

Список використаних джерел

1. Геєць В. Економіка України: ключові проблеми і перспективи. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 1. С. 7–22.
2. Нечипоренко М. Відродження після війни. Світовий досвід економічного успіху для України. *The Page*. URL: <https://thepage.ua/ua/news/yaki-varianti-vidnovlennya-ukrayini-ye-uprovoyennij-chas>.
3. Державна стратегія регіонального розвитку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#n11>

*Чисневич Тетяна Миколаївна,
аспірантка кафедри економічної політики та менеджменту
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, м. Харків*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах військового стану сфера освіти, як і всі сфери життя держави, зазнала суттєвих негативних змін.

За даними Міністерства освіти і науки України станом на 05.12.2022 року 2789 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, 337 з них зруйновано повністю [3]. Російські війська руйнують школи та університети, роблять неможливим продовження нормального навчального процесу. Внаслідок проведення воєнних дій пошкоджені канали зв'язку, системи тепло- та електропостачання, господарські споруди, кабелі Інтернету, втрачені і пошкоджені бібліотечні фонди, дидактичні матеріали, шкільні автобуси, тощо. За даними звіту про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на 1 вересня 2022 року, що проводиться командою KSE Institute (аналітичний підрозділ Київської школи економіки), збитки, завдані освітній інфраструктурі України, оцінюються у 6,95 млрд дол. Ще на початку червня збитки закладів освіти склали 2.2 млрд дол. [2]. Ця сума зросла як через збільшення кількості пошкоджених та зруйнованих об'єктів, так і завдяки розширенню переліку об'єктів освітньої інфраструктури, збитки яких оцінюються в рамках проєкту. Найбільшу кількість зруйнованих освітніх закладів зафіксовано в Донецькій, Харківській, Луганській та Київській областях.

Від початку війни понад 6 млн українців, з яких 1,5 млн дітей, виїхали в інші країни, ще більше громадян перемістилось у західні регіони України. Багато дорослих людей потребують нових професій, а діти – продовження системного навчання.

За таких обставин держава та освітня спільнота докладають максимум зусиль для забезпечення безперервного надання освітніх послуг, збереження кадрового потенціалу освіти та створення безпечних умов для продовження навчання на всіх рівнях освіти. Процес надання освітніх послуг змінився докорінно, більша частина закладів освіти перейшла на дистанційну форму навчання, електронні версії всіх необхідних підручників та посібників розміщені у вільному доступі.

Повномасштабні бойові дії, руйнування об'єктів інфраструктури, цивільних об'єктів внаслідок щоденних обстрілів потребують значних фінансових ресурсів на ліквідацію аварійних ситуацій, забезпечення безперебійної роботи об'єктів критичної інфраструктури та систем життєзабезпечення, забезпечення обороноздатності та захисту цивільного населення, що створює додаткове навантаження на бюджетну систему країни. Крім того, слід зазначити, що внаслідок суттєвого зниження економічної активності підприємств усіх форм власності відбулося суттєве зменшення фінансового ресурсу держави.

За таких складних обставин 3 листопада 2022 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про Державний бюджет на 2023 рік». Попри те, що основні видатки передбачено на обороноздатність та соціальне забезпечення (33 % та 17 % видатків державного бюджету відповідно), належну увагу приділено також освітянській галузі.

У державному бюджеті на 2023 рік на освіту передбачено 142,8 млрд грн, що складає понад 5 % загальної суми видатків, у тому числі 90,3 млрд грн – трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам. Зокрема, на підготовку кадрів закладами вищої освіти передбачено 33,3 млрд грн, фахову передвищу освіту – 5,2 млрд грн, професійну (професійно-технічну) освіту – 1,6 млрд грн, позашкільну освіту – 0,7 млрд грн, загальну середню освіту – 0,5 млрд грн, післядипломну освіту – 0,3 млрд грн.

Трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення освітньої діяльності у державному бюджеті на 2023 рік передбачені в сумі 90,3 млрд грн, у тому числі:

- освітня субвенція – 87,5 млрд грн;
- субвенція на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами – 0,3 млрд грн;
- субвенція на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти – 1,5 млрд грн;
- субвенція на придбання шкільних автобусів – 1,0 млрд грн [1].

Положеннями статті 31 Закону України «Про Державний бюджет на 2023 рік» встановлено, що з урахуванням умов військового стану розподіл освітньої субвенції та субвенції на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами між місцевими бюджетами здійснюватиметься Кабінетом Міністрів України після отримання та опрацювання від усіх регіонів країни уточненої інформації про наявний контингент учнів.

Крім того, з метою зменшення можливості нераціонального розподілу та використання залишків освітньої субвенції статтею 32 Закону встановлено, що у 2023 році залишки коштів за освітньою субвенцією з

державного бюджету місцевим бюджетам, які утворилися на рахунках місцевих бюджетів на кінець 2022 року, як виняток з положень частини четвертої статті 103-2 Бюджетного кодексу України, перераховуються Державною казначейською службою України до спеціального фонду державного бюджету для Міністерства освіти і науки України з метою подальшого розподілу таких коштів за рішеннями Кабінету Міністрів України між місцевими бюджетами з урахуванням цільового призначення освітньої субвенції, а також на реалізацію заходів із забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти “Нова українська школа”, видання, придбання, доставку підручників, посібників і навчально-методичної літератури, інших заходів у сфері освіти.

Говорячи про фінансування освітньої сфери в умовах війни, неможливо не підкреслити значну підтримку України з боку міжнародної спільноти, урядових та неурядових організацій, підприємців, громадян, без якої важко було б забезпечити безперервну освіту. Зокрема, 20 квітня 2022 року Україна отримала перший транш коштів на суму 88,6 млн дол. США у межах інвестиційного проєкту Міжнародного банку реконструкції та розвитку «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів». Кошти призначені для забезпечення соціальних виплат – зарплат, пенсій, стипендій тощо. Загальна сума соціальних виплат, що будуть здійснені завдяки цьому проєкту, складе 100 млн дол. Крім того, 23 травня 2022 року Міністром освіти і науки України підписано угоду з Google щодо передачі 43 тис. девайсів для українських учителів; 16-17 червня цього року педагоги Київщини та Донеччини отримали понад 800 ноутбуків від ЮНІСЕФ, і це тільки мала частина міжнародної допомоги, яку Україна отримала від початку збройної агресії [4].

Таким чином, не зважаючи на вкрай важку ситуацію, держава продовжує забезпечувати одне з найістотніших конституційних прав громадян України – право на освіту.

Список використаних джерел

1. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України від 03.11.2022 р. № 2710-IX. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-IX#Text>.
2. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на 1 вересня 2022 року. Київська школа економіки. 2022. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/10/Sep22_FINAL_Sep1_Damages-Report.docx.pdf.
3. Освіта під загрозою. *Інформаційний портал Міністерства освіти і науки України*. URL: <https://saveschools.in.ua/>.
4. Хронологія подій у сфері освіти та науки в умовах воєнного стану. *Офіційний вебпортал Міністерства освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/hronologiya-podij-u-sferi-osviti-ta-nauki-v-umovah-voyennogo-stanu>.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМНИХ РЕФОРМ

Коротич Олена Борисівна,

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

Бабенко Денис Сергійович,

*студент
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Первинним завданням будь-якої правової держави є забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян. Безумовно, Україна не є винятком з даного правила, адже відповідно до теорії природного права та положень Конституції нашої держави, Україна є демократичною, правовою та соціальною державою, в якій життя, здоров'я, честь та гідність людини вважаються найвищими цінностями [1].

Слід зазначити, що розвиток демократичних держав передусім характеризується належним рівнем забезпечення прав та свобод людини і громадянина, функціонуванням розвинутого демократичного суспільства. У такій системі, держава забезпечує належний рівень свободи громадянина, а не встановлює над ним опіки. До того ж, така держава не монополізує публічну владу, а навпаки – делегує її приватним особам зі специфічним правовим статусом.

За результатами дослідження державного регулювання нотаріальної діяльності в Україні було з'ясовано, що адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності – це відповідна діяльність органів публічної адміністрації, яка спрямована на реалізацію норм адміністративного права, які регулюють суспільні відносини щодо:

– реєстрації та порядку добору кандидатів на посаду нотаріусів, припинення їх діяльності;

- процедур забезпечення прав та законних інтересів отримувачів нотаріальних послуг;
- правил надання нотаріальних послуг; захист професійних прав та свобод нотаріусів;
- захисту від неправомірного втручання регулюючих органів у діяльність нотаріусів тощо.

Крім того, було з'ясовано основну характеристику елементів адміністративно-правового статусу нотаріуса, яка полягає у взаємозв'язку між правосуб'єктністю й адміністративними правами та обов'язками щодо сприяння захисту прав та інтересів осіб та надання нотаріальних послуг.

Поряд з цим, досліджено форми та методи державного контролю та сформульовано висновок, щодо того, що особливістю державного контролю за нотаріальною діяльністю є його спрямованість, адже діяльність контролюючих органів держави орієнтується не тільки на нотаріуса, як особу, яка повинна здійснювати нотаріальну діяльність, але й на інших учасників нотаріальних правовідносин та на забезпечення їхніх прав та обов'язків.

Розкрито питання форм адміністративної діяльності публічної адміністрації, під якими можемо розуміти зовнішній прояв управлінської діяльності органів виконавчої влади, які здійснюються свої повноваження, зокрема забезпечуючи фізичних та юридичних осіб доступними та належними нотаріальними послугами.

Досліджено та обґрунтовано, форми адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері регулювання нотаріальної діяльності в Україні слід віднести: видання індивідуальних актів щодо конкретних осіб, видання нормативно-правових актів щодо регулювання нотаріальної діяльності в Україні, укладення адміністративних договорів та інші неправові форми.

Доведено, що під адміністративними процедурами як елементом регулювання нотаріальної діяльності слід розуміти певні дії суб'єктів публічної адміністрації, до кола повноважень яких належить добір кандидатів на посаду нотаріуса.

Проаналізовано діяльність Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, вказавши на необхідність врегулювання наступних питань:

- визначення загальних умов до посад, перебування на яких зараховується до стажу роботи в галузі права;
- установлення періодів загального трудового стажу, які не зараховуються до стажу роботи в галузі права;

- закріплення кількісних та якісних характеристик юридичного стажу тощо;

- закріплення переліку документів, якими підтверджується наявність стажу роботи в галузі права.

Визнано, що з плином часу відбувся розкол нотаріальної системи на латинську та англо-американську. Зазначено, що нотаріат в Україні подібний латинському типу, а саме характеризується поєднанням приватних та публічних начал. Іншими словами, нотаріуси у такому вигляді надають публічні послуги від імені держави, але їх організаційна діяльність має певну змішану природу.

Досліджено Кодекс нотаріальної етики та його основні положення, які стосуються проведення конкурсу для заміщення посади нотаріуса. Доведено доцільність та ефективність впровадження в українське законодавство зарубіжного досвіду задля вдосконалення системи нотаріальної діяльності. Зокрема, зазначено про можливість впровадження:

- «електронного нотаріату» (Італія, країни Прибалтики),
- страхування спільної цивільної відповідальності (Литва),
- розширення повноважень нотаріату (Польща).

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zacon2.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 25.08.2022).

Соболь Роман Георгійович,

кандидат наук з державного управління, доцент,

доцент кафедри публічної політики

Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА СТРАХУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ НАСЛІДКІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Розгляд питання сучасної публічної політики страхування екологічних наслідків в Україні в умовах воєнного стану та гібридних загроз вельми актуально, особливо у теперішній час військової агресії Російської Федерації проти України.

Згідно Указу Президента України “Про введення воєнного стану” від 24 лютого 2022 року № 64/2022 в Україні введено воєнний стан [1].

Інтеграція України в світове економічне співтовариство диктує необхідність переходу до нових принципів регулювання природоохоронної діяльності та розробки нормативно-правової системи, спрямованої на зниження масштабів промислового забруднення довкілля. Досвід розвинених країн засвідчив, що найбільш ефективним інструментом екологічної політики та гарантій безпеки життєдіяльності людей, є використання ринкових механізмів захисту здоров'я громадян та навколишнього середовища. Фінансування витрат по ліквідації наслідків аварій і надзвичайних ситуацій за рахунок коштів бюджету знижує ефективність природоохоронних програм. Це обумовлює потреби пошуку та мобілізації принципово інших джерел компенсації заподіяної шкоди [2].

Публічна політика страхування відповідальності за забруднення навколишнього природного середовища найбільш ефективно захищає інтереси підприємств по отриманню прибутків, суспільства по захисту здоров'я людей та держави через створення сприятливого інвестиційного клімату, гарантій податкових надходжень та соціальну стабільність в умовах воєнного стану та гібридних загроз [3].

Проте страхування екологічних ризиків в Україні не набуло поширення. З причин такого становища можна виділити, насамперед, законодавчі. Рівень нормативно-правового забезпечення недостатній.

Юридичні гарантії відшкодування збитків, завданих забрудненням довкілля та зниження якості природних ресурсів не забезпечені повністю.

Окрім правових, розвиток ринку екологічного страхування гальмується:

- слабкими стимулами добровільного страхування;
- відсутністю надійних та загальноприйнятих методик оцінки ризику та розрахунку ймовірної шкоди;

- низькою потужністю самого ринку, що позбавляє змоги здійснювати страхування небезпечних та великих за величиною екологічних ризиків [4].

Найголовніше, що треба зробити зараз – це запровадити принцип безумовної відповідальності за шкоду довкіллю, заподіяну будь-якими суб'єктами підприємницької діяльності. Це основна загальносвітова тенденція в галузі законодавства про відповідальність за екологічну шкоду. За таких умов не треба доводити, що забруднювач діяв протизаконно або недбало. Безумовна відповідальність змушує підприємства гарантувати наявність додаткових коштів по компенсації витрат, в тому числі, і у вигляді страхування.

В умовах воєнного стану та гібридних загроз Україна почала приділяти більше уваги проблемам забезпечення екологічної політики. Відповідальність за забруднення довкілля встановлена багатьма чинними законодавчими актами, якими закладено основи обов'язкового страхування, наприклад, при транспортуванні небезпечних речовин та експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки. Чи не першу в Україні спробу запровадження суворої відповідальності за забруднення довкілля треба оцінити позитивно та надалі підтримувати [5].

Страхові продукти, які розроблені на основі законодавства про охорону навколишнього середовища є першим серйозним досвідом застосування в Україні ринкового механізму вирішення екологічних проблем.

Проте, обов'язкове страхування дає найбільший результат тоді, коли воно ґрунтується на узагальненні та аналізі практики добровільного. За умов відсутності в Україні потужного ринку добровільного страхування встановлення обов'язкової форми може не дати очікуваного ефекту [4].

Головні увагу треба зосередити не на обов'язковості страхуванні, а на формуванні стимулів до фінансового забезпечення зобов'язань по компенсації збитків від наслідків воєнних дій [5]. Найбільш доступним та зручним для контролю способом підтвердження платоспроможності суб'єктів господарювання є страхування відповідальності.

Комплексний розвиток публічної політики екологічного страхування в Україні в умовах воєнного стану та гібридних загроз дасть змогу:

– скоротити бюджетні витрати на ліквідацію аварійних та надзвичайних ситуацій;

– підвищити матеріальну відповідальність підприємств і зацікавленість місцевих органів влади у мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище;

– забезпечити цільове використання коштів, які спрямовуються на ліквідацію та попередження екологічного забруднення;

– посилити контроль за потенційно небезпечними видами діяльності та підняти вимоги екобезпеки.

Таким чином, за умов сучасної воєнного стану та гібридних загроз в країні розвиток публічної політики страхування відповідальності за шкоду довкіллю може стати реальним механізмом забезпечення екологічної безпеки, ринковим важелем впливу на підприємства з метою контролю за масштабами промислового забруднення й зниження його рівня, подолання наслідків надзвичайних ситуацій та стимулом зростання національної економіки.

Отже, публічна політика страхування екологічних наслідків в Україні в умовах воєнного стану та гібридних загроз потребує подальшого академічного розгляду та вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

2. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України. *Урядовий кур'єр (Додаток)*. 2001. № 43. С. 1.

3. Про правовий статус воєнного стану : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

4. Про страхування : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#top>.

5. Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 бер. 2022 р. № 380. URL: [mu.gov.ua/nps/pro-zbir-obrobku-ta-oblik-informaciyi-pro-poshkodzhene-ta-znishchene-neruhome-majno-vnaslidok-bojovih-dij-teroristichnih-aktiv-diversij-sprichinenih-vijskovoyu-agresiyeyu-380](https://zakon.rada.gov.ua/nps/pro-zbir-obrobku-ta-oblik-informaciyi-pro-poshkodzhene-ta-znishchene-neruhome-majno-vnaslidok-bojovih-dij-teroristichnih-aktiv-diversij-sprichinenih-vijskovoyu-agresiyeyu-380).

*Новікова Вікторія Василівна,
головний спеціаліст відділу загальної середньої освіти
департаменту освіти Харківської міської ради, м. Харків*

АНАЛІЗ СКЛАДУ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

З точки зору суспільного розвитку, система цінностей, що визначає світосприйняття більшості українців сьогодні, під час війни, може виступати як чинник, який сприятиме відновленню та подальшому розвитку українського суспільства, що дозволить швидко реанімувати усі галузі, так і як деструктивний чинник, здатний спричинити протидію якісним змінам.

Нинішня ситуація впливає не тільки на поведінку та цінності людей, а і соціум піддається неабияким змінам. Особливого впливу зазнає підростаюче покоління як найбільш вразлива категорія населення.

Ситуація в Харківській міській територіальній громаді (далі – ХМТГ), мабуть, одна з найскладніших в Україні. Тому органи управління освітою намагаються постійно знаходитись у взаємодії із усіма учасниками освітнього процесу, керівництвом ХМТГ, шукаючи шляхи розв'язання проблемних питань, які виникають в освітній сфері громади під час війни, та прогнозувати їх наслідки.

Визначено низку гострих проблем у сфері освіти, серед яких пошкодження та руйнування освітньої інфраструктури міста; зниження доступності якісної освіти та, як наслідок, зниження якості освіти в цілому; зниження кадрового потенціалу в освіті; вимушене переселення учителів та учнів зі своїми родинами до інших регіонів України та країн світу, де вони відчують безпеку, та загроза їх повернення; загроза психічному здоров'ю усіх учасників освітнього процесу. Зупинімось на деяких з них.

Департаментом освіти Харківської міської ради та управліннями освіти адміністрацій районів Харківської міської ради проводиться робота для збереження неперервності освітнього процесу та підтримки учнів і педагогів, у тому числі ВПО. Ведеться постійний моніторинг пошкоджень закладів освіти, місцезнаходження контингенту учнів та учителів.

У місті Харкові з початку повномасштабного вторгнення зазнали пошкоджень різного ступеня складності понад 60 % закладів загальної середньої освіти, з яких 2 заклади зруйновані повністю, 22 мають

пошкодження понад 50 % та потребують капітального ремонту. Вибито понад 10 000 вікон.

За оперативною оцінкою втрат активів сектору освіти України у зв'язку з війною станом на липень 2022 року, проведеною незалежною аналітичною платформою «Вокс Україна» [1], Харківська область за різними показниками потрапляє до першої трійки. За приблизними оцінками збитки в освітньому секторі Харківщини сягають майже мільярда доларів США.

Департаментом освіти ведеться облік місцезнаходження внутрішньо та зовнішньо переміщених учнів та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти (далі – ЗССО).

Мережа ЗССО комунальної форми власності м. Харкова станом на 30.11.2022 зменшилася на 11 832 особи порівняно із довоєнною. Найбільша негативна динаміка спостерігається у Київському та Шевченківському районах, які найбільше постраждали від обстрілів.

Наймасовіший виїзд сімей з дітьми відбувся на початку війни. На той час у місті налічувалося лише 22,6 % дітей, які навчалися в ЗССО комунальної форми власності. Найбільшу кількість дітей було вивезено батьками з Київського, Салтівського та Шевченківського районів (понад 80 %). Найменшу – з Основ'янського (близько 60 %). Станом на 30.11.2022 р. до Харкова повернулися близько 8 % дітей шкільного віку від їх загальної кількості. За межами міста по Україні (в тому числі і в Харківській області) на початку воєнних дій налічувалося понад 43 % учнів, які з сім'ями виїхали з Харкова. На сьогодні таких 30,2 %.

Кількість учнів, які перебувають за межами України залишається стабільно високою і варіює в межах 38%-40 %, причому порівняно з початком періоду воєнних дій їх кількість збільшилася на 7,3 %. Найбільша кількість тих, хто продовжує перебувати за кордоном, спостерігається серед учнів Київського, Шевченківського районів (наближається до 50 %).

Аналізуючи інформацію про місцезнаходження учнів ЗССО м. Харкова було з'ясовано, що найбільша кількість дітей виїхала разом із дорослими по Україні до Полтавської (6014 осіб), Львівської (2227 осіб), Дніпропетровської (1833 особи) областей та м. Києва (1850 осіб); за кордон до Німеччини (17 048 осіб), Польщі (8564 осіб) та Чехії (2693 осіб).

Станом на 01.11.2022 Харків став прихистком для 1278 дітей – внутрішньо переміщених осіб, які продовжили навчання в ЗССО міста. Це майже вдвічі більше ніж на початок 2022/2023 навчального року (654).

З початком нового навчального року значно збільшилася частка вчителів, які зі своїми родинами повернулися до Харкова. Станом на 10.10.2022 року їх частка склала понад 53 %. Найбільше тих, хто залишався в Харкові та повернувся з початком навчального року в Основ'янському районі (74,9 %), найменша – в Київському (32,1 %). 33,5 % учителів перебувають в інших регіонах України, 13,3% залишаються за кордоном.

Висновки:

1. Навчання проводиться в дистанційній формі. Для відновлення очного навчання необхідними умовами є забезпечення відновлення закладів освіти, які зазнали пошкоджень та руйнувань внаслідок бойових дій та створення безпечних умов для навчання та виховання дітей.

2. Кількість учнів ЗЗСО міста за час війни зменшилася майже на 12000 осіб і поступово продовжує зменшуватися, проте повільнішими темпами.

3. Станом на 01.12.2022 р. кількість учнів ЗЗСО, які перебувають в місті Харкові, знаходиться на рівні 30 % від загальної кількості. Проте, через тяжкі умови життя люди можуть знову змінити місце проживання.

4. Фінансово спроможніші категорії населення з дітьми перебувають за кордоном. Існує небезпека їх неповернення. Тому нам вже сьогодні варто розмірковувати над заходами, які необхідно буде застосувати для того, щоб повернення до України таких дітей стало привабливим, а отже і можливим.

5. Незалежно від місця перебування вчителі продовжують роботу – вчать дітей. Більше половини вчителів перебувають в місті.

6. Для збереження освітнього потенціалу (управлінці, учителі, учні) необхідно підвищити мотивацію усіх учасників освітнього процесу, забезпечивши у післявоєнний час створення умов для якісної, конкурентоспроможної освіти, продуктивного ринку праці та достойної заробітної плати.

Отже, стає зрозумілим, що нас попереду чекають часи прийняття непростих сучасних управлінських рішень, можливо, навіть, не завжди підкріплених нормативними документами, проте вмотивовуючих усіх учасників освітнього процесу до подальшого життя, роботи та навчання в закладах освіти рідного міста. Лише таким чином можна буде зберегти контингент учнів, педагогів, управлінців задля відновлення та збереження освіти як основи динамічного економічного та соціального розвитку суспільства, чинника добробуту громадян, безпеки та процвітання країни.

Список використаних джерел

1. Тимчук А., Панасюк А. Оперативна оцінка втрат активів сектору освіти України у зв'язку з війною (станом на липень 2022). *Вокс Україна*. URL: <https://voxukraine.org/operatyvna-otsinka-vtrat-aktyviv-sektoru-osvity-ukrayiny-u-zv-yazku-z-vijnoyu-stanom-na-lypen-2022/>

2. Національний план відновлення України. *Робоча група «Освіта і наука»*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2022/08/19/НО.proyekt.Planu.vidnovl.Osv.i.nauky-19.08.2022.pdf>.

Бондаренко Леся Геннадіївна,

аспірантка кафедри публічної політики

*Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМНИХ РЕФОРМ ВИРІШЕННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі публічна політика щодо забезпечення системних реформ вирішення сучасних проблем інклюзії в Україні пов'язана з переформатуванням системи забезпечення міжнародної безпеки. Україна фактично опинилася в епіцентрі застосування нових методів ведення гібридних воєн. У цих умовах спостерігаються серйозні зміни в процесах інклюзії в Україні. Формування та розвиток механізмів взаємодії влади та громадськості у вирішенні проблем інклюзії в умовах гібридних загроз, розповсюдження передового досвіду у цій сфері є актуальним науковим напрямком.

Теоретичні та практичні аспекти проблематики реалізації державної політики у вирішенні проблем інклюзії досліджують наступні науковці: О. Байдарова, О. Заярнюк, І. Сандовенко, О. Байдарова, F. Caldeira, T. Cruz, P. Simoes, E. Monteiro та ін. [1; 2].

Дослідження проблем інклюзії в умовах гібридних загроз є актуальним тому, що сам принцип інклюзії (інклюзивності) передбачає процес залучення та інтегрування всіх людей і групи в діяльність, організації, політичні та громадські процеси, насамперед тих, хто перебуває у несприятливих умовах, постраждав від будь-якої дискримінації, насилля або має будь-які обмежені можливості. Наприклад, інклюзивна практика найму, ведення бізнесу, інклюзивні громадські простори, інклюзивна освіта тощо.

Основною метою публікації є обґрунтування теоретичних засад та розроблення засобів, створенні інструментарію, який спиратиметься на практичний досвід муніципальних органів влади та місцевих суб'єктів у втіленні національної політики щодо системних реформ вирішення сучасних проблем інклюзії в Україні.

Публічна політика у забезпеченні системних реформ вирішення сучасних проблем інклюзії в Україні найкраще працює, коли, з одного боку, люди з інклюзією повністю включені в дизайн і розробку приймаючого

суспільства, з іншого, держава втілює національну політику у такі рішення, як відповідне житло, доступ до документації та соціально-економічна інклюзія тощо. Тобто партисипативні підходи призводять до розумнішої політики та більш ефективних програм у сприйнятті інклюзивності.

Публічна політика щодо реформування та вирішення проблем інклюзії в світовій практиці спирається на технологію “хороша практика”, яка все частіше застосовується до будь-якої нової інтеграційної ініціативи або діяльності, спрямованої на сприяння інклюзії, як процесу, що спрямований на досягнення дієвого впливу. Передова практика стала основою ключової концепції інклюзії, але існує мало інструментів для оцінки застосування різних підходів, кількісної оцінки впливу та особливості застосування на місцевому рівні передового досвіду, врахування національних особливостей інклюзивних процесів.

Розглядаючи інклюзивність в контексті участі можна визначити наступні індикатори. З одного боку, дані індикатори визначають роль держави, з іншого боку, так звана “хороша практика” передбачає активну участь приймаючого суспільства.

Щодо публічної політики, можна відмітити, що держава забезпечує:

- рівні можливості для всіх цільових груп (жінки та чоловіки різного віку, особи з інвалідністю, нацменшини тощо);
- застосовує інклюзивний підхід до участі, гендерного мейнстрімінгу, різноманітності та вікової орієнтації;
- гарантує, що рівність та різноманітність є важливою частиною того, як надаються послуги, беручи до уваги різні потреби та можливості;
- надає актуальну інформацію про ініціативу різними мовами, форматами та каналами комунікації, забезпечуючи віковий, гендерний та різноманітний підхід до цільової аудиторії;
- вносить обґрунтовані корективи у спосіб надання послуг з урахуванням конкретних потреб цільової групи (наприклад, забезпечення догляду за дітьми, (одинокими) батьками, конкретні коригування для інвалідів, надання гнучких послуг у гнучкий графік, адаптована та неформальна підтримка біженців.

Щодо ролі громадськості у вирішенні проблем інклюзії, то, так звана, “хороша практика” передбачає активну участь приймаючого суспільства; консультацію своїх бенефіціарів та залучення їх до оцінки, розробки, впровадження, моніторингу та оцінки дій; забезпечує релевантність і компліментарність; заповнює практика прогалину в інтеграційній підтримці;

консультує своїх бенефіціарів та залучає їх до оцінки, розробки, впровадження, моніторингу та оцінки дій.

Як результат “нова практика” призводить до системного поліпшення, задовольняючи потреби більшості цільової групи в цільовій сфері, Сприяє зміцненню потенціалу громад; Сприяє зміцненню спроможності відповідних інституцій підтримувати інтеграцію (наприклад, зміна політики чи стратегії; законодавча реформа; інституційні реформи; реформи управління; підвищення підзвітності державних видатків; або вдосконалення процесів публічних консультацій). Усунення дискримінації та інформаційних прогалин як перешкод для довгострокової інтеграції. Практика масштабована і включає конкретні плани розширення.

Таким чином, публічна політика щодо забезпечення системних реформ у вирішенні сучасних проблем інклюзії в Україні, особливо в умовах гібридних загроз, передбачає інтеграцію як двосторонній процес, що спрямований на зміни з боку приймаючого суспільства (поведінки, норм, інститутів), активної ролі волонтерів та відповідних державних механізмів зворотного зв'язку.

Список використаних джерел

1. Продіус О. І. Напрями розвитку інклюзивних інновацій на засадах взаємодії влади, бізнесу та громадськості. *Науковий журнал «Причорноморські економічні студії»*. 2019. Вип. 48–3.

2. Caldeira F., Cruz T., Simoes P., Monteiro E. Towards Protecting Critical Infrastructures. *Cybersecurity Policies and Strategies for Cyberwarfare Prevention*. 2015. P. 121–165.

Кравченко Тетяна Володимирівна,

здобувач ступеня «магістр»

*Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ЗАСОБИ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Протягом останніх років стан адміністративних послуг в Україні зазнав суттєвого розвитку. За цей час пройдено шлях від перших спроб теоретичного осмислення цієї проблематики до практичної реалізації. Починаючи ще з 2006 року, коли Кабінетом Міністрів України було затверджено “Концепцію розвитку системи надання адміністративних послуг”, це питання є одним з пріоритетних в нашій державній політиці. Особливо помітною стала активність влади з 2009 року, коли почали регулярно прийматися урядові рішення з проблематики адміністративних послуг, і врешті, у вересні 2012 року, було ухвалено Закон України «Про адміністративні послуги».

Питання сутності адміністративних послуг, механізму їх надання, характерних особливостей та класифікації, а також адміністративно-територіальні перетворення в Україні у своїх дослідженнях розглядають такі вчені, як Авер'янов В., Клімова С., Курінний О., Куц Ю., Легеза Є., Ліпенцев А., Маматова Т., Мамонова В., Щербаківська Л. та ін.

Згідно із Законом України “Про адміністративні послуги”, створюються Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП). ЦНАП – це постійно діючий робочий орган, або структурний підрозділ виконавчого органу міської ради чи селищної ради, в якому надаються адміністративні послуги через адміністратора шляхом його взаємодії з суб'єктами надання адміністративних послуг.

Основними завданнями ЦНАПу є: створення максимально комфортних та сприятливих умов та впровадження зручного графіку прийому мешканців громади, скорочення і спрощення процедур отримання необхідних документів, унеможливлення будь-яких корупційних дій з боку посадових осіб, відповідальних за підготовку документів дозвільного характеру та результатів надання адміністративних послуг.

Процес надання адміністративних послуг у ЦНАП здійснюється на основі таких принципів: раціональної мінімізації кількості процедурних дій

та документів, що вимагаються для отримання адміністративних послуг; зручності та доступності для суб'єктів звернення верховенства права, юридичної визначеності, законності; рівності перед законом; стабільності; прозорості та відкритості; доступності інформації про надання адміністративних послуг; своєчасності та оперативності; захищеності персональних даних; справедливості та неупередженості.

Взагалі, можемо відзначити той факт, що нині у сфері надання адміністративних послуг відстежується тенденція наближення до споживача, спрощення організації даного процесу, проте, на мою думку, одна із найголовніших проблем донині не вирішена. Кількість адміністративних послуг, що надають органи публічного управління та інші суб'єкти, вказує на високий рівень бюрократії країни. Бажаним для удосконалення механізму надання адміністративних послуг є не лише формування належних умов та налагодження взаємодії між всіма учасниками процесу, а й просте скорочення на законодавчому рівні призводить до того, щоб юридичні та фізичні особи мали необхідність звертатись за одержанням адміністративних послуг.

Пріоритетними питаннями, для вдосконалення системи надання адміністративних послуг в Центрі надання адміністративних послуг є:

1. Принцип подачі вичерпної інформації відвідувачам. Принцип роботи Центру надання адміністративних послуг полягає в зручності та доступності, тому за наявності вебсайту, що буде відповідати вимогам сучасності, де буде висвітлена докладна та доступна інформація, про умови надання послуг, з можливістю он-лайн консультацій, всі компоненти покращать умови і сприятиме зросту рівню задоволеності у громадян, надає змогу зменшити рівень навантаження. Вебсайт сприятиме можливості проаналізувати відгуки відвідувачів.

2. Приміщення Центру надання адміністративних послуг повинно відповідати заданим вимогам, потребують реконструкції приміщення ЦНАП. Для створення сучасних умов за принципом “прозорого простору”, приміщення повинні бути зі зручними зонами відвідування громадян з дітьми і задовольняти потребам людей з обмеженими можливостями.

3. Встановлення пристроїв електронної черги створить комфортні умови прийому громадян. Взаємодія електронної черги в терміналах центру і вебсайту, надають можливість громадянам визначити зручні для себе години прийому, чим знизить напругу під час відвідування установи, зменшить ризик корупції, та дасть можливість скорегувати навантаження адміністраторів.

4. Встановлення терміналів самообслуговування.
5. Впровадження електронного документообігу в ЦНАП сприятиме економії часу обробки документів.

Наразі в Україні працює близько 1100 ЦНАПів, і майже 75–80 % серед них не мають інформаційних систем управління процесом надання послуг, яке б значно покращило ефективність роботи з обслуговування громадян. Тому існує необхідність впровадження типової єдиної інформаційної системи для забезпечення єдиних високих стандартів роботи ЦНАПів по всій території України, яка дістала влучну назву “Вулик”.

Інформаційна система “Вулик” відрізняється від інших систем тим, що має доступ до державних реєстрів та можливість онлайн-обміну даними через систему “Трембіта”. Це дозволить суттєво пришвидшити процес надання адміністративних послуг громадянам. Також «Вулик» прискорить роботу адміністраторів ЦНАПів завдяки переходу до електронного документообігу та спрощеному доступу до даних державних реєстрів у режимі реального часу. “Вулик” базуватиметься на “хмарних” технологіях, тому дозволить надавати технічну підтримку дистанційно та швидко без потреби наймати місцевих ІТ-спеціалістів.

Також з метою удосконалення надання адміністративних послуг в 2020 році розроблено онлайн додаток “Дія” (<https://diia.gov.ua/>). По суті це надання різноманітних он-лайн послуг із застосуванням мережі Інтернет.

Суть електронної системи “Дія” полягає в тому, держава має стати сервісом, а не монстром в сфері послуг. Завдання цієї системи полягає в тому, щоб допомагати громадянам швидко отримувати послуги, а службовцям – чесно виконувати свою роботу. Саме тому запущено проєкт “Цифрова держава”, що згодом об’єднає всі відомства в єдину зручну й дієву он-лайн систему.

За останній час відбулися та відбуваються значні позитивні зміни з надання адміністративних послуг громадянам та бізнесу, що сприяє демократизації, розвитку суспільства, задоволення населення та довіра до держави.

Список використаних джерел

1. Механізм надання адміністративних послуг в умовах реформування територіальної організації влади в Україні. URL: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/aref_Pchaninova1.pdf/
2. Про адміністративні послуги : Закон України № 5203-VI. Редакція від 29.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>.

3. Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 лют. 2006 р. № 90–р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. Тимошук В. Адміністративні послуги : посібник / Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». Київ : ТОВ «Софія-А», 2012. 104 с.

5. Розвиток електронних послуг. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/rozvitok-elektronnih-poslug>.

6. Якісні управлінські послуги – головна умова підвищення довіри населення до органів влади : моногр. / за заг. ред. Ю. О. Куца, С. В. Краснопорової. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2005. 222 с.

*Мирошниченко Анна Володимирівна,
аспірантка кафедри управління персоналом та підприємництва
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5423-0210>*

ПЛАН ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК ДОРОЖНА КАРТА РОЗВИТКУ НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В СФЕРІ БУДІВНИЦТВА ЖИТЛА

4-5 липня 2022 року в Швейцарському місті Лугано відбулася Міжнародна конференція з питань відновлення України (URC 2022), в рамках якої було певною мірою артикульовано виклики та завдання, що постали перед світовим співтовариством сьогодні, а українською делегацією було представлено власне бачення майбутнього відновлення України, що було втілене в репрезентованому в ході конференції проєкті Плану відновлення України.

Зауважимо, що План охоплює велику кількість сфер та представлений за тематичними розділами, тож, пропонуємо поглянути лише на деякі вибрані його пункти. Поряд з цим вважаємо за необхідне навести деякі цифри. Так, за оцінками проєкту зі збору, оцінки й аналізу інформації про матеріальні втрати України від війни з Росією «Росія заплатить», що реалізується KSE Institute спільно з Офісом Президента України та Мінрегіонрозвитку, Мінінфраструктури, МОЗ, за координації Мінреінтеграції та у співпраці з іншими профільними міністерствами та Національним банком, станом на вересень 2022 р. найбільша частка у загальному обсязі збитків належить житловому фонду – 39,7 % або 50,5 млрд дол. США. Так, пошкоджено та зруйновано 135,8 тис. приватних та багатоквартирних будинків, загальною площею 74,1 млн м² [2]. Без перебільшення, обсяги руйнувань співставні з тими, що мали місце за наслідками Другої світової війни. Мусимо також констатувати, що ці цифри продовжують збільшуватися. Відтак, відновлення житлового фонду України після війни є одним із найбільших викликів.

Здебільшого нариси майбутнього відновлення викладені авторами Плану в розділі, що має назву «Будівництво, містобудування, модернізація міст та регіонів України». Так, зокрема, пунктами цього розділу передбачено прийняття законодавчого акту, як визначають автори, спрямованого на

приведення житлової політики у відповідність до кращих практик країн ЄС, розширення доступу до програм доступного житла, надання можливості недержавним неприбутковим організаціям брати участь у створенні доступного житла (у тому числі, без залучення бюджетного фінансування), створення можливості відшкодування частини витрат на створення такого житла через встановлення орендної плати, хай навіть пільгової. Зазначений закон також має врегулювати відкриття доступу до кредитування від міжнародних фінансових інституцій та удосконалення інструментів захисту прав і уточнення обов'язків сторін оренди житла: як орендарів, так і орендодавців, – щодо найактуальніших проблемних питань, а саме виселень, завищення цін, пошкодження майна, проникнення в помешкання і порушення приватності. За Планом такий нормативно-правовий акт мав би бути прийнятий під назвою «Про житловий фонд неприбуткової оренди» в грудні 2022 р. за напрацюваннями Міністерства розвитку громад і територій України та Фонду державного майна України [3]. Зазначимо, що станом на початок грудня 2022 р. такий законопроект в Верховній Раді України не зареєстрований [1].

Поряд з цим сама назва запланованого до прийняття нормативно-правового акту та пов'язаний із ним коментар авторів Плану нашоухують на певні роздуми щодо бажання авторів Плану створити деякі передумови розвитку некомерційного сектору в житловій сфері, зокрема, недержавних неприбуткових організацій в Україні та відведення їм певної ролі в процесі створення житла. Зазначимо, що Планом також передбачено створення програми розвитку неприбуткового орендного житла (що може перебувати у державній, комунальній власності чи власності неприбуткових організацій) як одного з найефективніших, на думку авторів, способів забезпечення осіб доступним житлом. В рамках такої програми із фінансуванням в розмірі 255000 млн грн авторами Плану передбачається будівництво 150 тис. квартир [3].

Окрім цього треба зауважити, що заплановано спрощення механізму виділення земельних ділянок та отримання дозволів на будівництво соціального та кооперативного житла, житла для тимчасового проживання ВПО та неприбуткової оренди житла. Також варто звернути увагу й на планування створення неприбуткових муніципальних житлових фондів у міських громадах України [3]. Зазначене дає підстави припустити, що функціонувати в сфері будівництва житла та розраховувати на певну державну підтримку зможуть суб'єкти різних організаційно-правових форм та форм власності.

Підсумовуючи, зазначимо, що наразі ми не маємо достатнього обсягу інформації, аби уявити цілісну картину того майбутнього відновлення житлового фонду України, що узагальнено міститься в Плані, та зрозуміти, яке саме місце відведене неприбутковим організаціям в цьому процесі. Нерозкритим залишається і питання, які саме неприбуткові організації за задумом авторів Плану мають брати участь в процесі створення в Україні сектору доступного житла, чи отримають право на існування в нашій державі такі суб'єкти як житлові асоціації, та в чому саме полягатиме той позитивний імпульс, що зрушить з місця процес розвитку неприбуткового сектору в житловій сфері загалом. З упевненістю можна констатувати лише те, що автори Плану відновлення України не оминули увагою потенціал неприбуткових організацій в сфері будівництва житла, а для досягнення поставлених Планом цілей необхідне проведення ретельно виважених системних реформ.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/> (дата звернення 04.12.2022 р.).
2. Проєкт зі збору, оцінки й аналізу інформації про матеріальні втрати України від війни з Росією «Росія заплатить». URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-skladaye-ponad-127-mlrd-zvit-kse-institute-stanom-na-veresen-2022-roku/> (дата звернення 05.12.2022 р.).
3. Проєкт Плану відновлення України (матеріали за тематичними розділами) : матеріали робочої групи «Будівництво, містобудування, модернізація міст та регіонів України». URL: https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62dea0e2c3d07530ddabddc6_%D0%91%D1%83%D0%B4%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE%2C%20%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B1%D1%83%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%2C%20%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%20%D1%82%D0%B0%20%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%96%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%B2.pdf (дата звернення 04.12.2022 р.).

*Мірошниченко Вадим Васильович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

МІЖНАРОДНА ДОПОМОГА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Активна зовнішня допомога країн Європейського союзу Україні в період воєнного стану показала свою важливу роль у розвитку відносин між країнами. Європейський та Євроатлантичний союзи (ЄС та НАТО) разом з ООН мають чітку негативну позицію щодо російсько-українського конфлікту, та з перших днів війни ЄС, НАТО та ООН надають нашій державі гуманітарну і фінансову допомогу, допомагають тимчасовим переселенцям в облаштуванні нормального життя за кордоном.

Актуальність теми обумовлена очевидною важливістю сектору допомоги в міжнародній політиці в умовах воєнного стану в Україні та в необхідності аналізу напрямків зовнішньої допомоги Україні країнами ЄС та НАТО, інституціями ООН, яка сьогодні досить розгалужена. Метою є дослідження напрямків міжнародної політики у секторі допомоги стосовно України.

Викладене дослідження спирається на європейські нормативно-правові документи, закони України та постанови, а також на результати досліджень, викладених у наукових та аналітичних роботах з даної тематики.

Ступінь дослідженості теми представлена науковими статтями та журналістськими аналітичними розвідками (Є. Мачок, Ю. Палагнюк, О. Потапова, А. Вербецька, О. Кучер ін.).

В умовах воєнного стану Україна отримує значні обсяги міжнародної допомоги фінансами, товарами, послугами. Основними донорами є агенції ООН в Україні, в тому числі, Фонд народонаселення ООН (UNFPA/ФН ООН), Програма Розвитку ООН (UNDP/ПРООН), Програма ООН Жінки (UN Women), Управління ООН з питань наркотиків та злочинності (UNODC), Спільна програма ООН з підтримки протидії ВІЛ/ СНІД (UNAIDS), Світовий Банк (WB/СБ), Міжнародна фінансова корпорація (IFC), Міжнародна організація міграції (IOM/МОМ), Міжнародна організація праці (ILO/МОП), Американська агенція міжнародного розвитку (USAID/АМРСША), НАТО (NATO); Організація з безпеки та співробітництва в Європі – Координатор проєктів ОБСЄ в Україні (OSCE/ОБСЄ); різні благодійні фонди, окремі держави та об'єднання держав тощо. З усіма зазначеними суб'єктами Україна має підписані договори про допомогу або рамкові угоди [1].

Треба зазначити, що цей процес в світі значною мірою не самоплинний. Було проведено кілька форумів, які сформували або оновили зобов'язання держав щодо підвищення ефективності допомоги: Міжнародна конференція з питань фінансування для розвитку, Монтеррейський консенсус (Монтеррей, Мексика 18–22 березня, 2002 р.). Було проведено: Перший форум високого рівня з питань гармонізації та узгодження дій щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги (Римська декларація, Рим, Італія, 24–25 лютого, 2003 р.); Другий форум високого рівня з питань загального прогресу щодо підвищення ефективності допомоги (Паризька декларація, Париж, Франція, 28 лютого – 2 березня, 2005 р.); Третій форум високого рівня з питань підвищення ефективності зовнішньої допомоги (Аккрський план дій, Аккра, Гана, 4 вересня, 2008 р.); Четвертий форум високого рівня з питань підвищення ефективності зовнішньої допомоги («Партнерство для ефективного співробітництва з метою розвитку», Пусан, Південна Корея, 29 листопада – 1 грудня, 2011 р.).

Відповідно до завдань Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги, до якої Україна приєдналась згідно з Указом Президента від 19.04.2007 р. № 325/2007 «Про приєднання України до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги», країна-партнер зобов'язується взяти на себе провідну роль у координуванні зовнішньої допомоги й інших ресурсів для розвитку на всіх рівнях під час діалогу з країнами-донорами. 2020 р. за ініціативою Уряду України, було створено Директорат координації міжнародної технічної допомоги при Секретаріаті Кабінету Міністрів України, що відкриває можливості для більш координованої взаємодії між Урядом України та партнерами з розвитку [1].

Гуманітарна допомога стала джерелом виживання для українців, які потерпають від війни. Мінсоцполітики України є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, надання гуманітарної допомоги. У своїй діяльності за даним напрямком керується Законом України «Про гуманітарну допомогу» [3]. Мінсоцполітики здійснює визнання вантажів, коштів, у тому числі в іноземній валюті, виконаних робіт, наданих послуг гуманітарною допомогою; здійснює контроль за транспортуванням, отриманням, збереженням, охороною, складуванням, розподілом, цільовим використанням, обліком гуманітарної допомоги, підготовкою відповідної статистичної звітності; здійснює в межах повноважень, передбачених законом; веде Єдиний реєстр отримувачів гуманітарної допомоги.

Документом, що регламентує надання зовнішньої допомоги Україні країнами ЄС є «Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (дата набрання чинності 01.09.2017 р.).

Формою допомоги в умовах воєнного стану можна вважати міграційну допомогу, тобто спрощення правил перетину кордону між Україною та країнами Європейського союзу.

Військова допомога Україні регулярно надходить від Німеччини, Фінляндії, Нідерландів, Чехії, США. Наприклад, Німеччина передавала Україні боєприпаси для реактивної системи залпового вогню MARS II; великовантажні напівпричепи M1070 Oshkosh (загалом уже 8); 17 одиниць автомобілів для прикордонної служби (загалом уже 39); 1 навантажувач (загалом уже 4) запасні частини для великокаліберного кулемета M2; 24 MG3 для броні [2]. У жовтні-листопаді 2022 р. Нідерланди, США, Чехія надали значну підтримку – 90 танків T-72. У свою чергу, Канада надає летальну зброю та боєприпаси на підтримку України.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки:

1. Сьогодні Україна є надійним партнером Європейського Союзу і рухається до набуття членства в ЄС. Протягом останніх тридцяти років було прийнято ряд документів, які допомагали втілювати євро інтеграційні закони та реформи, як, наприклад, Угода про асоціацію України з ЄС. Євроінтеграція спрямована на покращення життя українців: безвізовий режим з Європейським Союзом; державні сервіси онлайн; контроль за критичними сферами; банківські і правове співробітництво; розширення зони вільної торгівлі тощо.

2. Міжнародна допомога Україні під час війни здійснюється за кількома напрямками: допомога продовольчими товарами (гуманітарна допомога), постачання технічного озброєння, допомога соціальними послугами, допомога в еміграції українців.

3. Матеріально-технічна допомога і допомога військовим озброєнням здійснюється за участю Німеччини, Нідерландів, США, Чехії. Пентагон активно допомагає Україні технікою у межах Ініціативи сприяння безпеці України (USAID).

Список використаних джерел

1. Координація міжнародної технічної допомоги. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/mizhнародna-dopomoga/coordination>.
2. Надходить військова допомога Німеччини для України – ГШ ЗСУ. *Армія Inform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/11/20/>.
3. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22 жовтня 1999 р. № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>.

Цимбал Б. М.,
кандидат технічних наук,
старший викладач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки
Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Проблема безпеки є одним із наріжних чинників функціонування сучасної держави, що обумовлено наявністю різноманітних загроз і викликів сучасного світу. У зв'язку з цим надзвичайно важливою стає ефективність державно-управлінських чинників у системі публічного управління. На наш погляд, у центрі будь-якої системи управління знаходиться людський фактор. Зрештою поряд з об'єктивними аспектами, що впливають на управлінський процес, серед яких можна виділити організаційні, інформаційні, правові, економічні, політичні та інші державні механізми, не менш важливою складовою успішності управлінського процесу є висока якість людського матеріалу. Багатосторонність потреб особистості кореспондує необхідність функціонування багатогранної системи її безпеки. У цьому зв'язку можна виділити такі види безпеки особистості :

- 1) фізична безпека особи;
- 2) громадянська (політична) безпека – забезпечення статусної ідентифікації громадян;
- 3) духовна безпека – розвиток суспільно-політичних відносин відповідно до їх морально-релігійних підстав;
- 4) екологічна безпека людини – декларація про сприятливе довкілля;
- 5) підприємницька безпека – захист від кримінального контролю та бюрократизму, проявів монополізму та недобросовісної конкуренції;
- 6) інформаційна безпека, що передбачає обмеження масового поширення аморальної інформації, вільний доступ до інформації, зокрема, про факти та обставини, що створюють загрозу для життя та здоров'я людей, а також неприпустимість збору, зберігання, використання та розповсюдження інформації про приватне життя особи без її згоди;
- 7) трудова безпека – праця у нешкідливих життя і здоров'я людини і матеріального благополуччя його сім'ї умовах; заборона примусової праці; захист від безробіття;

8) споживча безпека – право споживачів на придбання товарів та послуг належної якості тощо. Відтак, можна сформулювати основні принципи безпеки особистості, що повинна ґрунтуватися на стабільному розвитку держави, правових відносинах та ефективній економіці, до яких ми відносимо:

– забезпечення балансу особистісних, суспільних та державних цінностей на основі їхньої соціокультурної наступності;

– забезпечення прав особистості відповідно до правоментальних уявлень про справедливість, правду, совісті, громадську солідарність;

– законність та гласність;

– єдність та ієрархічність системи безпеки особистості;

– пріоритет заходів і засобів попередження перед запобіжними заходами та відображення загроз безпеці громадян, відповідність цих заходів змісту, характеру та масштабу прогнозованих або реальних збитків. Таким чином, безпека виступає універсальною цінністю лише остільки, оскільки допускається її змістовне різноманіття, відсутність у кожний момент часу єдиного конкретного смислового способу безпеки. І оскільки це різноманіття в перехідний період від однієї суспільної системи до іншої особливо велике, то ступінь реалізації якомога більшої кількості різноманітних образів безпеки (за даними техніко-виробничих, екологічних та інших властивостей системи) виступає важливим індикатором просування до прогресивнішого і гуманного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки : монографія. К. : НІСД, 2010. 288 с.

2. Качинський А. Б. Безпека, загрози та ризик. К. : ІПНБ РНБО ; НА СБ України, 2004. 472 с.

3. Ананьїн В. О., Горлинський В. В., Пучков О. О. та ін. Безпека сталого розвитку України: побудова в умовах глобальних викликів : монографія / за заг. ред. В. О. Ананьїна. К. : ІСЗЗІ НТУУ «КПІ», 2009. 271 с.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ФОРМА ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

*Газарян Світлана Вікторівна,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ОСНОВНІ ВИКЛИКИ, ВІД ЯКИХ ЗАЛЕЖИТЬ МАЙБУТНЄ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ

Упровадження сукупності завдань, які наразі стоять перед Україною, а саме «перемога у війні, реалізація формули миру, відновлення країни, зокрема, економіки та створення комфортних умов для бізнесу» [1] зумовило розширення сфери компетенції місцевих органів влади, посилення ролі місцевого самоврядування, що, у свою чергу, сприяло зростанню розуміння того, що служба в органах місцевого самоврядування набуває властивостей публічного інституту щодо обов'язкового забезпечення волі носія влади у сфері самоврядування.

Публічність служби полягає передусім у тому, що ця служба здійснюється в органах публічної влади, забезпечує реалізацію й доведення публічної політики до широкого загалу. У сенсі інституційності метою служби в органах місцевого самоврядування є благо для всіх верств суспільства, захист їх інтересів; служба загалом і в цілому у підсумках своєї діяльності (рішеннях, інформаційних повідомленнях, розпорядженнях тощо) не залишає помітного сліду індивідуальності посадової особи, яка її здійснює; вирівнює, зрівнює всіх – і в цьому її особливість як публічного інституту.

Обов'язок акцентує головну ідею, суть цієї служби – служити суспільству, місцевій спільноті (заради чого служба й створюється). Цей акцент виводиться із розуміння службового обов'язку як внутрішнього усвідомленого почуття відповідальності за доручену справу, розуміння її необхідності, суспільної корисності, переконаності в необхідності чесного виконання своїх зобов'язань по службі. Обов'язок – це суспільна необхідність, визначена в моральних вимогах у такій формі, у якій вона виступає перед певною особистістю; це моральні обов'язки людини, що

виконуються нею за спонудою совісті. Окреслений підхід вказує на переваги, які може отримати служба в органах місцевого самоврядування. Існують різні розряди й класи цих переваг, однак у них в різних співвідношеннях і пропорціях наголос робиться або на владі, або на поєднанні інтересів. У першому випадку, якщо служба використовуватиме владу, формується жорстко організований апарат, де всі ланки розглядаються як «коліщатка й гвинтики» заздалегідь запрограмованого механізму, де немає жодного пориву до свободи та творчості, де не може бути й мови про право та справедливість. Інший шлях – соціальної організації, за яким основне завдання служби полягатиме в координації дій людей, у досягненні організованості, сталості шляхом постійного вивчення інтересів людей, пов'язуванні інтересів із життєвими потребами співгромадян. У цьому виявляється розумність, демократичність служби, що знаходить своє відображення у високому рівні життя, пануванні реальних прав і свобод, усебічному розвитку особистості й культури. Природно, такий погляд на службу в органах місцевого самоврядування найбільш ефективний, значною мірою відповідає потребам і сподіванням людей. Однак слід при цьому наголосити: за такого підходу влада також не зникає, адже органи самоврядування наділені владними повноваженнями, проте забезпечення їх виконання службою здійснюється ненав'язливо, непомітно, природно й невимушено, так би мовити, у «білих рукавичках».

«Забезпечення волі носія влади у сфері самоврядування» пов'язане з ідеєю народного суверенітету, що має особливо важливе значення для формування системи місцевого самоврядування. Згідно з цією ідеєю, головним і єдиним джерелом і носієм влади є народ. Відповідно саме народ має природне право на ведення своїх сукупних, загальних, публічних справ. Ведення цих справ установлено як загальну для інститутів виборної влади й публічної служби функцію, на участь у виконанні якої має право кожний громадянин. При цьому обрані особи, як і найняті на службу, здійснюючи функції з ведення публічних справ, здійснюють не своє, особисте право, а сукупне, точніше, публічне право всіх громадян. У такому випадку обрані народом посадові особи, як і ті громадяни, що поступили на службу, виявляються дорученими народу. Цим самим стверджується положення про зв'язаність органів самоврядування та їх служби волею народу.

Основні риси служби в органах місцевого самоврядування визначаються не тільки ознаками місцевого самоврядування, але й характером її взаємозв'язку з іншими видами служби, передусім державною,

приватною. Тісний взаємозв'язок між різними видами служби характеризується:

а) підпорядкованістю всіх видів служби конституційному та іншому правовому регулюванню й, зокрема, перенесенню до принципів цих служб, з більшими чи меншими поправками, одного з фундаментальних конституційних принципів демократичних країн – принципу відповідальності;

б) можливістю доповнювати, замінювати, підсилювати / послаблювати одна одну, що зумовлено зокрема стиранням традиційних відмінностей між менеджментом у приватному та громадському секторах;

в) володінням на кожному історичному етапі власними рівнями розвитку, які відбивають здатність тієї чи тієї служби управляти відповідними об'єктами соціально-економічного сектора та за необхідності залучати в ролі суб'єктів управління громадян.

З огляду на це до основних рис служби в органах місцевого самоврядування можна віднести те, що вона:

– має публічний характер (з одного боку, є виразником інтересів певних груп людей, а з іншого, – структур публічної влади);

– покликана гарантувати стабільність, узгодженість інтересів;

– виконує тією чи іншою мірою владні функції для підтримання порядку;

– має політичний статус, оскільки істина сутність цієї служби ґрунтується на вічному законі «гуртожитку», за яким громадянами на службу покладаються обов'язки сприяти органам публічної влади у виконанні ними свого призначення, забезпечувати процес вироблення, прийняття політиками рішень і реалізовувати їх, спостерігати за їх практичним утіленням;

– набуває властивостей управління;

– існує на позаекономічній системі організації праці, тому й визначається як невиробнича сфера суспільства;

– є суворо ієрархічною системою, що виявляється в її розподілі на категорії, групи, посади, і вся ця градація утворює наочну її рису в різних символах: регаліях, оплаті праці та інших проявах;

– об'єднує людей у станово-корпоротивну організацію з метою захисту їх інтересів, найчастіше виключно групових, як би неетично це не звучало;

– є переважно кар'єрним заняттям у двох аспектах, коли відбувається професійне й посадове просування особи;

– у її основі, за демократичних форм правління, – принцип меритократичності, тобто зарахування на службу винятково на підставі чеснот претендента.

Відзначені основні риси служби в органах місцевого самоврядування дають підстави говорити про те, що оптимальне вирішення проблеми моделювання цього інституту полягає, перш за все в консенсусній моделі, яка спрямована на забезпечення сталого розвитку територіальної громади в умовах основних суспільних викликів за допомогою найприйнятнішого поєднання раціональної бюрократії і поведінкових принципів, що виражаються в категоріях: творчість, новаторство, емоційна атмосфера, душевний підйом.

Список використаних джерел

1. Міністерка економіки на форумі в Давосі розповіла про основні виклики, від яких залежить майбутнє України. URL: <https://news.finance.ua/ua/ministerka-ekonomiky-na-forumi-v-davosi-rozpovila-pro-osnovni-vyklyky-vid-yakyh-zalezhyt-maybutnye-ukrainy>.

Іванова Наталя,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри маркетингу, менеджменту та публічного адміністрування
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Затолокіна Олена,
здобувач вищої освіти магістерського рівня
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ДО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Ключовими проблемами залучення населення до прийняття управлінських рішень на рівні територіальних громад м. Кривий Ріг визначено наступні:

– При достатньо позитивних тенденціях залучення громадськості до прийняття управлінських рішень на рівні територіальних громад м. Кривий Ріг, які виявлено під час проведеного дослідження, рівень активності / залученості населення в управління громадою залишається відносно невисоким.

– За даними рейтингування м. Кривий Ріг у 2020 році [1] зафіксовано невисокий рівень прозорості діяльності з боку органів місцевого самоврядування (56,9 балів із 100 можливих), що представляє перешкоду залученості населення в управлінні громадою.

– В результаті проведеного аналізу відзначено і низький рівень підзвітності органів місцевого самоврядування [1], 15,5 балів із 100 можливих.

– Проблема використання інструментів громадської участі під час воєнного стану, є важливим питанням, яке потребує вирішення.

Стимулювати розвиток громадської активності можливо через підвищення самоорганізації громади, усвідомлення її своєрідності, унікальності та перспективної спроможності, пошуку та залученню лідерів, стейкхолдерів (зацікавлених сторін) тощо. На рівні територіальної громади м. Кривий Ріг вже реалізуються Рекомендації CM/Rec (2018)4 [2], які

пропонують конкретні кроки, які сприятимуть заохоченню участі громадян в місцевому публічному житті.

На нашу думку, для активізації населення м. Кривого Рогу до участі у справах територіальної громади варто застосувати принципи Теорії підштовхування (NUDGE) – це інструмент підвищення ефективності комунікації держави і громадян [3]. Якщо держава хоче домогтися від громадян бажаних економічних рішень, не вдаючись до прямого примусу, потрібно підштовхувати їх в потрібному напрямку через варіанти, які пропонуються за замовчуванням.

Наджинг – це поведінкова теорія, яка дає можливість впливати на вибір без заборон і примусу, тобто це система м'якого впливу. Автори [3] пропонують вибудовувати систему навігації, котра повинна підштовхнути людину до «правильної відповіді», залишаючи при цьому її повну свободу робити все по-своєму. Ці твердження дозволили вченим-економістам і соціологам подивитися іншими очима на сам процес управління прийняттям рішень громадами.

Отже, варто створити або адаптувати існуючі підрозділи територіальної громади Кривого Рогу із функціями nudgeunit, який би брав участь в якості експерта в проєктах територіальної громади м. Кривий Ріг. Подібні функції можуть бути покладені на Відділ підтримки локальних груп активності мешканців (Комунальне підприємство «Інститут розвитку міста Кривого Рогу» Криворізької міської ради).

Варто зазначити, що дія наджингу спостерігається під час реалізації програми «Громадський бюджет» в м. Кривий Ріг, про що свідчить і динаміка залученості до проєктної діяльності і до голосування за представлені проєкти з боку населення громади. За роки реалізації програми населення територіальної громади м. Кривий Ріг пересвідчилося у можливості благоустрою власного міста / району через їхню активну залученість до справи і це спонукає (підштовхує) їх активізуватися.

Проблема невисокого рівня прозорості та низького рівня підзвітності органів місцевого самоврядування поступово вирішується за допомогою вжиття органами державної влади комплексних заходів з інформування населення. Чинні нормативні документи зобов'язують органи місцевого самоврядування проводити через місцеві засоби масової інформації широку інформаційну роботу, організувати роботу громадських приймалень, створювати консультативні центри, розробляти і постійно оновлювати інформацію на власних Вебсайтах, створювати «гарячі» телефонні лінії,

розповсюджувати друковані інформаційні матеріали [4]. Станом на початок 2022 року рівень прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування м. Кривий Ріг значно покращився, більшість зазначених зауважень з боку експерта [1] вдалося виправити. Представляється доцільним впровадити / активізувати систему менеджменту якості надання послуг та забезпечити доступ до світових, загальнонаціональних, регіональних інформаційних мереж для жителів громади, що підвищить рівень обізнаності населення територіальної громади.

Проблема використання інструментів громадської участі під час воєнного стану. В рамках Проєкту Ради Європи «Зміцнення громадської участі у демократичному процесі прийняття рішень в Україні» в червні 2022 року було проведено дослідження впливу воєнного стану на громадську участь в Україні, результати і висновки якого представляється доцільним імплантувати в практику територіальної громади м. Кривий Ріг, а саме [5]:

– перелік із наборів даних, до яких повинен бути забезпечений публічний доступ під час воєнного стану, має визначати уповноважений орган державної влади, але рекомендується долучити представників громадськості, органів місцевого самоврядування до визначення переліку наборів даних, які мають бути відкритими і оприлюднюватись на Єдиному порталі відкритих даних;

– застосовувати інструмент публічних консультацій, однак із обов’язковою можливістю верифікації особи (приналежності її до територіальної громади). Такою є можливість проведення голосування через платформу «Дія», портали мешканця міста, інші системи із використанням автентифікації через MobileID чи BankID;

– розглянути можливість включення ВПО до процесів планування рішень, які їх стосуються. Такими механізмами можуть бути як і систематичне вивчення потреб і пропозицій ВПО через різноманітні форми консультацій, фокус-груп, опитувань, так і сприяння утворення громадських організацій з числа ВПО, та включення їх представників у консультативно-дорадчі органи при ОМС. У разі розробки програм довгострокових рішень для ВПО (працевлаштування, житло, освіта) чи планів щодо інтеграції ВПО до суспільного життя в громаді, рекомендується включати осіб, зареєстрованих в приймаючій громаді, ВПО, із урахуванням гендерного балансу, до процесу напрацювання пропозицій та проєктів рішень.

Отже, використання дієвих механізмів залучення громадян до формування, вироблення та реалізації важливих для громади рішень, якісне застосування

партисипаторних технік сприятиме збільшенню участі громадян у публічному процесі, спільному прийнятті рішень, співвідповідальності за питання, що стосуються громади.

Список використаних джерел

1. Рейтингування м. Кривий Ріг за 2020 р. Кривий Ріг. 2021. URL: <https://transparentcities.in.ua/city/kryvyi-rih>.
2. Recommendation CM/Rec(2018)4 of the Committee of Ministers to member States on the participation of citizens in local public life, 2018.
3. Thaler R. H., Sunstein C. R. Nudge: Improving Decisions about Health, Wealth and Happiness. New York : Penguin Books, 2009.
4. Council of Europe. Code of good practice for civil participation in the decision-making process (revised). Approved by the Standing Committee on 24 June 2019 for adoption by the conference of INGOS on 30 october 2019. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_rekomehdation/code-of-good-practice-301019-en.pdf.
5. Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні. Дослідження. Проєкт Ради Європи «Зміцнення громадської участі у демократичному процесі прийняття рішень в Україні».

Калиновський Юрій Юрійович

*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії*

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В умовах соціальної нестабільності публічне управління набуває особливих рис та характеристик. До суб'єктів управлінської діяльності суспільство висуває низку вимог та завдань, реалізація яких має підтримувати соціальну систему у стані відносної рівноваги. У зв'язку з цим, система публічного управління має продукувати нестандартні рішення та напрацьовувати механізми виходу з суспільної кризи.

Сьогодні, як свідчить теорія і практика публічного управління, моделі світового порядку та ідеологічні концепти, актуальні ще 10–20 років назад, переживають кризу, тому нагальними стають пошуки нових управлінських рішень щодо подолання нових викликів глобалізованого світу, зокрема: забезпечення глобальної безпеки; вирішення локальних конфліктів; ефективність структур ООН, НАТО та інших міжнародних інституцій; подолання економічних криз; залучення якомога більшого кола суспільних груп та груп інтересів до процесу формування політики у тій чи іншій сфері, пошук компромісу між ними. У центрі цих проблем опинилась сьогодні Україна і від того, яким буде новий міжнародний порядок, залежить подальший розвиток країни, її територіальна цілісність, спроможність захищати суверенітет, результати реформ [1, с. 37–38].

Для подолання кризових явищ у соціальному організмі варто усвідомлювати, що публічне управління це система, яка складається з державних, місцевих, некомерційних структур, які створюються з метою задоволення суспільних інтересів та вирішення колективних проблем. Велике значення у публічному управлінні набуває рівень зворотних зв'язків та виконання управлінських рішень, спрямованих на:

1) захист суспільних інтересів за допомогою громадських фондів, профспілок, громадських організацій;

2) відстоювання інтересів громадян (оподаткування, законотворча та правова практика, підготовка і реалізація соціальних програм);

3) взаємовідносини з комерційними підприємствами (їх правове регулювання, державно-приватне партнерство та ін.) [2, с. 17].

На нашу думку, посилення ефективності зворотного зв'язку у функціонуванні системи публічного управління у розбалансованих соціальних утвореннях набуває особливого значення, оскільки дозволяє з одного боку управлінським структурам корегувати свої дії, а з іншого боку – встановлювати ефективну комунікацію між суб'єктами та об'єктами публічно-управлінської діяльності.

Проаналізувавши наукову літературу з даного питання К. Майстренко зауважує, що комунікації повинні:

- забезпечувати ефективний обмін інформацією між суб'єктами та об'єктами управління;

- удосконалювати відносини між суб'єктами комунікації різних рівнів у процесі обміну інформацією;

- створювати інформаційні канали для обміну інформацією між окремими співробітниками та групами;

- налагоджувати та раціоналізувати інформаційні потоки [3, с. 97].

У кризові періоди розвитку соціальних систем громадяни особливо чутливо реагують на не якісну комунікацію з управлінськими структурами. До проявів неефективної комунікації у публічно-управлінському просторі можна віднести: відсутність вчасного пояснення у ЗМІ дій влади, недонесення до громадськості мети правових й соціальних ініціатив управлінців різних рівнів, нехтування управлінцями громадською думкою й критикою, кулуарність прийняття доленосних рішень владними структурами, прийняття можновладцями непопулярних та суспільнозначущих рішень без комплексного обґрунтування та громадського обговорення, порушення демократичних принципів врядування тощо.

Розглядаючи воєнний стан як одну з форм соціальної нестабільності виникає потреба у корекції системи публічного управління. На думку фахівців, впровадження нової моделі публічного управління у період воєнного стану передбачає об'єднання зусиль різних ланок системи публічного управління: органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства. У свою чергу основними механізмами інституційних змін, покликаних сприяти цьому процесу, мають стати: 1) фінансовий (передбачає налагодження надійної системи фінансування заходів, передбачених у стратегічних документах і планах розвитку відповідних територій і громад); 2) соціальний (включає заходи з трансформації соціальних інститутів, передусім неформальних, задля подолання наявних інституційних дисфункцій та обмежень, які

блокують розвиток держави та її регіонів) 3) ринковий (орієнтований на підвищення ефективності використання наявних людських, природних і матеріальних ресурсів завдяки впровадженню відкритої конкуренції, демонополізації ринків і приватизації державного майна й комунальної власності, які використовуються недостатньо ефективно) [4, с. 34].

Таким чином, публічне управління в умовах соціальної нестабільності має стати більш динамічним, ефективним, дієвим, гнучким. Кризові умови існування соціальних систем потребують від всіх суб'єктів публічного управління злагоджених неординарних рішень та посилення комунікації як всередині управлінських структур, так і назовні. У період воєнного стану система публічного управління має перебудуватись для вирішення, в першу чергу, стратегічних завдань: збереження державності, мобілізація ресурсів для підтримки армії, забезпечення базових параметрів функціонування соціальної системи тощо.

Список використаних джерел

1. Публічне управління в умовах інституційних змін : колективна монографія / за наук. редакції д.держ.упр. Р. В. Войтович та П. В. Ворони. Київ, 2018. 475 с.
2. Вольська О. Публічне управління як системне явище в сучасному суспільстві. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2020. № 3. С. 15–20.
3. Майстренко К. М. Комунікації у діяльності органів публічної влади. *Публічне урядування*. 2022. № 1 (29). С. 93–98.
4. Борщевський В., Василюк О., Матвеев Є. Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування та механізми розвитку. *Держава та регіони*. 2022. № 2. С. 30–35.

Козюра Ігор Валерійович,
*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри менеджменту
Полтавського університету економіки і торгівлі, м. Полтава*

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ГРОМАД У НОВИХ УМОВАХ

За результатами моніторингу щодо розроблення стратегій розвитку територіальних громад 1242 громади, або 87 % від загальної кількості за станом на 01.01.2022 р. мали вже затверджені або перебували на етапі розробки стратегій розвитку. Так, у Полтавській області з 60 наявних територіальних громад до процесу стратегічного планування долучилися 85 % (26 мали затверджені, 25 у стадії розроблення) [1].

Базовими положеннями довготермінових регіональних стратегій і програм соціально-економічного розвитку є:

- створення позитивного середовища для економічного зростання, обов’язковим елементом якого є сприятливий інвестиційний клімат, належна інфраструктура, впровадження стимулів заохочення підприємців, які бажають ризикнути й інвестувати свій час і кошти в майбутнє регіону;

- опора на існуючі сильні сторони, в першу чергу підтримка урядом провінції ключових економічних галузей, що мають найкращий потенціал для розвитку (“точки зростання”);

- розвиток програм партнерства й співробітництва в різних сферах між органами виконавчої ради, місцевого самоврядування, територіальними громадами, науково-дослідними установами, навчальними закладами, бізнес-структурами, кооперативним сектором, громадськими організаціями [2].

З 2022 р. розроблення стратегій розвитку громад постало перед викликами військової агресії, запровадженого воєнного стану й на тривалий період було призупинене. Полтавщина як опорний регіон є складовою планів регіонального й місцевого відновлення та розвитку. Робота у цьому напрямі обумовлена питаннями національної безпеки й новими обставинами, такими як розміщення в громадах значної кількості ВПО.

Тому, наприклад, при проведенні SWOT-аналізу територіальних громад необхідно враховувати нові фактори військового часу. Для громад Полтавської області такими можуть бути: відсутність бойових дій на території; географічне розташування, віддаленість від кордонів з країною-агресором; велика кількість земель сільськогосподарського призначення з

родючими ґрунтами; значна кількість рекреаційних можливостей; наявність чи відсутність об'єктів критичної інфраструктури і призначення, будівель готельного і гуртожиткового типу, складських приміщень, підприємств харчової, переробної промисловості тощо.

Поряд з можливостями: створення на базі освітніх закладів додаткових пунктів реєстрації й розміщення переселенців, налагодження адміністративних процедур з отримання довідки ВПО та матеріальної допомоги у приміщеннях ЦНАП з залученням службовців всіх категорій, організації надання продуктових наборів, питної води, обігрівання, безкоштовних медичних послуг, наявності земельних ділянок для будівництва тимчасових пунктів проживання, притоку в громади висококваліфікованих фахівців різного профілю з середовища ВПО, релокації виробництв, залучення широкого спектру міжнародної благодійної і технічної допомоги, волонтерського руху тощо, вбачаються загрози: збільшення навантаження на комунальну і транспортну інфраструктуру, продовольчого забезпечення, погіршення криміногенної ситуації, поширення інфекційних хвороб (у т.ч. COVID) тощо. До того ж горизонт стратегічного планування з зрозумілих причин значно звужено в часовій перспективі.

Діяльність організацій місцевого розвитку на локальному рівні має сприяти посиленню самозабезпеченості громадян і самодостатності територій, усуненню фінансових і кваліфікаційних бар'єрів, сприяння у створенні кооперативів, надання сприятливих можливостей для здобуття знань, умінь і навичок, необхідних для самозайнятості чи започаткування нової справи.

Інформаційне й певне інституційне сприяння в розробленні стратегій для територіальних громад на сучасному етапі здійснюють Агенція регіонального розвитку Полтавської області "Офіс євроінтеграції", структурні підрозділи Полтавських обласної військової адміністрації та обласної ради.

Так, на базі Полтавського університету економіки і торгівлі 18 листопада 2022 р. проведено робочу нараду за участю представників ПОВА, територіальних громад Полтавської області, науково-педагогічних працівників ПУЕТ та Полтавської політехніки, потенційно задіяних у стратегічному плануванні громад області. Акцент спілкування спрямований на допомогу фахівців у написанні стратегії розвитку територіальної громади у зв'язку з потребою їх затвердження до кінця 2023 року [3].

А на онлайн-вебінарі “Стратегічне планування розвитку територіальних громад Полтавської області: нова парадигма” 2 грудня 2022 р. презентовано зміни у методиці стратегічного планування територіальних громад в умовах війни [4]. Перевагою вебінару став власний досвід розробок стратегій розвитку територіальних громад спікерами заходу та його спрямованість на розкриття ключових завдань при розробці таких стратегій.

Список використаних джерел

1. Інформаційна довідка щодо Стратегій розвитку територіальних громад (станом на 01.01.2022). URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/strategichne-planuvannya-rozvytku-terytorialnyh-gromad/monitoryng/>

2. Інституційний розвиток місцевого самоврядування в Україні в умовах державно-управлінських реформ: монографія / кол. авт. : І. В. Козюра (кер.), Ю. Г. Іванченко, А. О. Краснейчук, О. М. Руденко та ін.; ПІДУМС НАДУ при Президентіві України. Лубни : Інтер Парк, 2013. 180 с.

3. Стратегії розвитку територіальних громад в надійних руках фахівців ПУЕТ! URL: <http://www.puet.edu.ua/uk/news/strategiyi-rozvytku-terytorialnyh-gromad-v-nadiynyh-rukah-fahivciv-puet>

4. Розвиток – це вибір кожного ПУЕТівця! URL: <http://www.puet.edu.ua/uk/news/rozvytok-ce-vybir-kozhnogo-puetivcya>

Коротич Олена Борисівна,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

Паскевич Ольга Анатоліївна,
слухач магістерської підготовки
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
завідувач сектору редагування розпорядчих актів відділу оформлення
та видачі розпоряджень міського голови, рішень міської ради
та її виконавчого комітету Департаменту організаційної роботи
Харківської міської ради, м. Харків

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

Місцеве самоврядування – одна з основних засад демократії та конституційного ладу України. Сучасний етап побудови демократичної, соціальної, правової держави з врахуванням глобальних змін неможливий без реорганізації та модернізації цілісної системи місцевого самоврядування. Однією з найважливіших складових системи місцевого самоврядування в будь-якій демократичній країні є представницькі органи місцевого самоврядування, які через свою організаційну діяльність безпосередньо впливають на розвиток територіальних громад.

Проблеми функціонування місцевого самоврядування в Україні досліджували багато вітчизняних дослідників, а саме: Бойко, М. Бриль, С. Газарян, І. Грицяк, Р. Демчак, В. Єрмолаєв, О. Звіздай, Ю. Куц, І. Литвиненко, С. Майстро, В. Мамонова, М. Овакімян, О. Петришина, К. Ровинська, В. Тужик та інші. Тим не менше питання здійснення представницькими органами місцевого самоврядування організаційної діяльності та удосконалення організаційної роботи цих органів потребують подальшого дослідження.

Після набуття чинності 9 травня 2011 року Закону України «Про доступ до публічної інформації» [1] виникла потреба в забезпеченні прозорості та відкритості суб'єктів владних повноважень і створенні

механізмів реалізації права кожного на доступ до публічної інформації. Проекти нормативно-правових актів, рішень органів місцевого самоврядування, розроблені відповідними розпорядниками, оприлюднюються ними не пізніше як за 10 робочих днів до дати їх розгляду з метою прийняття. Саме цей пункт статті 15 стосується роботи сектору редагування розпорядчих актів відділу оформлення та видачі розпоряджень міського голови, рішень міської ради та її виконавчого комітету Департаменту організаційної роботи Харківської міської ради.

Основним завданням Департаменту організаційної роботи Харківської міської ради є організаційне забезпечення діяльності міської ради та її виконавчого комітету, у тому числі підготовка проведення пленарних засідань міської ради, засідань постійних комісій, засідань виконавчого комітету та офіційних заходів за участю керівництва міської ради, оформлення та видача розпоряджень міського голови, рішень міської ради та її виконавчого комітету, контроль за виконанням рішень міської ради та її виконавчого комітету, протокольних доручень та розпоряджень міського голови, розробка зведених та перспективних планів роботи Харківської міської ради та її виконавчих органів.

У процесі проведеного дослідження діяльності Департаменту організаційної роботи Харківської міської ради найбільш докладно було проаналізовано забезпечення єдиного підходу щодо підготовки та оформлення розпорядчих актів Харківської міської ради та її виконавчого комітету; проблеми опрацювання документів у секторі редагування розпорядчих актів. Усе це дозволило запропонувати способи вдосконалення єдиного підходу до підготовки та оформлення розпорядчих актів Харківської міської ради та її виконавчого комітету, а також розробити напрямки удосконалення організаційної діяльності Харківської міської ради в умовах дистанційної роботи.

Так, для вирішення проблеми опрацювання документів у секторі редагування розпорядчих актів Департаменту організаційної роботи Харківської міської ради пропонується:

- підтримувати належну діяльність сектору, що передбачає повне технічне оснащення спеціалістів;
- встановити графік прийому нових проектів розпорядчих актів на вичитування та видачу узгоджених і підписаних проектів для того, щоб зекономити час для якісного вичитування та перевірки документів спеціалістами сектору;

– забезпечити сектор достатньою кількістю штатних одиниць, щоб зменшити навантаження на працівників, або розширити сектор до такого структурного підрозділу міської ради як відділ;

– упровадити роботу спеціальної програмної системи «Коректор» для оптимізації роботи як спеціалістів сектору редагування розпорядчих актів, так і виконавців від структурних підрозділів міської ради, а також виключення зайвих операцій, забезпечення підвищення відповідальності виконавців за якість та своєчасність підготовки документів;

– запровадити єдині вимоги до підготовки та оформлення проєктів розпорядчих актів, довести їх до структурних підрозділів міської ради;

– розробити технічний засіб та затвердити в установленому порядку можливість для лінгвістів сектору працювати та виконувати свої посадові обов'язки в режимі онлайн на випадок надзвичайних ситуацій в країні або хвороби спеціаліста.

Список використаних джерел

1. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 23.10.2022).

Куц Юрій Олексійович,
*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ЩОДО УСПІШНОСТІ ТА СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УКРАЇНІ ЗА УМОВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Широкомасштабне військове вторгнення РФ 24 лютого 2022 року на територію України й розгортання бойових дій на території нашої суверенної держави призупинили розпочату адміністративно-територіальну реформу, метою якої є підвищення рівня життя населення, поліпшення системи надання адміністративно-управлінських послуг. Запорукою цьому є творення спроможних територіальних громад.

Після перемоги над російським агресором подальше реформування українського суспільств повинно базуватися на відведенні ключової ролі територіальній громаді в цьому процесі. Тому успішність територіальної громади, як один із узагальнюючих чинників її розвитку, – категорія, що повинна розроблятися наукою, публічного управління зокрема, з метою надання практиці чітких орієнтирів дій.

У сучасній публічно-управлінській науці не існує цілісної, розвиненої концепції чи теорії успішності територіальної громади. Можна запропонувати підходи до тлумачення успішності територіальної громади, які зводяться до двох констатацій:

1) успішна територіальна громада – це досягнення тієї позиції в ієрархії порівняно з іншими територіальними громадами, яка відповідає очікуванням членів територіальної громади, навіть за умови розбіжності з особистими прагненнями;

2) успішним може вважатися статусність територіальної громади навіть не престижний в ієрархії, але оцінений як успішний переважною більшістю членів територіальної громади [2, с. 117].

Зміст поняття «успіх» залежить від розташування у вертикальній системі суспільної ієрархії. Вирізняється успіх індивідуальний, що ґрунтується на інтересах індивіда як соціального суб'єкта, та суспільний (громадівський), який базується на діяльності людини як суб'єкта громадівських відносин. Соціально-функціональний зміст громадівського успіху спрямований на збереження і підтримку стабільності територіальної громади, співвідношення громадівського та індивідуального успіху, які

можуть існувати як відокремлено, так і спільно, взаємно доповнюючи один одного. Гармонія індивідуального і громадівського успіху як єдиного цілого становить успіх територіальної громади в цілому [4, с. 138].

Успішність територіальної громади на сьогодні має кількісні показники, розроблені різними організаційними інституційними структурами для визначення кращих практик розвитку територіальних громад. Так, зокрема Міністерством розвитку громад і територій в партнерстві із офісом Ради Європи у 2021 році в Україні в рамках конкурсу «Кращі практики місцевого самоврядування» були визнані кращими 28 територіальних громад. Серед них Покровської селищної ради Дніпропетровської області, Селидівської міської ради Донецької області, Старобільської міської ради Луганської області, Малинівської селищної ради Харківської області [1]. Нажаль на території деяких успішних територіальних громад ведуться активні бойові дії, результатом яких є нищення агресором інфраструктури громад. Але кількісні показники, як правило, не завжди враховують ступінь задоволення мешканців територіальної громади умовами проживання на конкретній території. В умовах розв'язаної з боку РФ війни проти України ці питання відходять на другий план, але післявоєнний період відбудови має враховувати підняті проблеми.

Поняття «успішності» територіальної громади не є повністю тотожним поняттю «спроможності» територіальної громади. У загальному вигляді «спроможність територіальної громади» визначено у Методиці формування спроможних територіальних громад: «проектна спроможна територіальна громада – територіальні громади сіл, селищ, міст, які в результаті добровільного об'єднання (добровільного приєднання до об'єднаної територіальної громади) здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання публічних послуг проєкту» [3]. Сучасна практика розвитку місцевого самоврядування й територіальних громад зокрема, ставить питання, а чи кожна громада має бути об'єднаною в тих межах, які визначені, для того, щоб бути спроможною.

У сучасній науці не існує цілісної, розвиненої теорії спроможності територіальної громади, адже забезпечення належного рівня надання публічних послуг є досить неконкретизованим й неадміністрованим. Можна запропонувати підходи до тлумачення спроможності територіальної громади, які зводяться до трьох констатацій:

1) спроможна територіальна громада – це громада де досягнуто визначених показників (вони окреслені у Методиці формування спроможних територіальних громад на кінець січня 2020 р.). Але рівень розвитку

територіальних громад є різним і важливим є досягнення тієї позиції в ієрархії порівняно з іншими територіальними громадами, яка відповідає очікуванням членів територіальної громади, навіть за умови розбіжності з особистими прагненнями;

2) спроможна може вважатися статусність територіальної громади навіть не престижний в ієрархії, але оцінений як спроможний переважною більшістю членів територіальної громади. Тобто рівень комфортності проживання для мешканців територіальної громади в їх самооцінці є достатнім;

3) спроможна територіальна громада – та, де надається чітко адміністрована кількість і якість публічних послуг, які відповідають вимогам більшості мешканців територіальної громади. Необхідно відмітити, що критерії спроможності окреслені в Методиці формування спроможних територіальних громад, але вони стосуються, в основному, кількісних показників і не враховують якість надання публічних послуг [5, с. 321].

Виходячи із цього, на наш погляд, для вирішення проблем якості надання публічних послуг на рівні територіальної громади необхідна розробка й застосування управлінських технологій щодо забезпечення спроможності територіальної громади. Подальші поствоєнні реформи в окресленій царині повинні враховувати дані моменти.

Тобто, окрім задекларованого й частково впровадженого на нормативно-правовому рівні концепту «спроможності» територіальної громади необхідно додати концепт «успішності» територіальної громади, в рамках якого робити наголос на задоволеності мешканців територіальної громади умовами проживання на конкретній території.

Список використаних джерел

1. 10 прикладів успіху територіальних громад від створення робочих місць до скейтпарків. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/pryklady-uspikhu-terytorialnykh-hromad/31631448.html>.
2. Куц Ю. О. Успішність територіальної громади. *Вісник Академії митної служби України. Серія: “Державне управління”*. 2010. № 2 (3). С.117 – 121.
3. Методика формування спроможних територіальних громад. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 34). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2020-%D0%BF>.
4. Сазоненко Г. Наукове обґрунтування критеріїв і показників для національної системи моніторингу якості освіти. *Освіта і управління*. 2009. № 3–4. С. 133–140.
5. Територіальна громада: засоби забезпечення спроможності : монографія. Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2020. 477 с.

Серьогіна Тетяна Володимирівна,
доктор наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту
Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

Серьогін Сергій Михайлович,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри економіки та менеджменту
Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Становлення України як демократичної держави вимагає задоволення не тільки абстрактних суспільних інтересів, але й врахування інтересів кожної окремої особи, як фізичної, так і юридичної, що є основним покликанням системи надання публічних послуг. Децентралізація влади в Україні окрім іншого ставить питання формулювання нових концептуальних положень щодо системи надання публічних послуг, щоб поєднувала як галузеві так і територіальні принципи організації влади.

Складність забезпечення якості публічних послуг полягає не тільки в практичній площині, а й у теоретичній, про що зокрема говорить термінологічна невизначеність. Саме поняття «послуга» на сьогодні не знайшло остаточного й однозначного визначення і його зміст розглядається залежно від контексту – як економічна, правова, управлінська категорія тощо. У той час як однією з ознак послуги як економічної та правової категорії виступає ініціатива споживача послуги, то ключовою відмінністю послуги як управлінської категорії виступає відсутність необхідності такої ініціативи щодо отримання певних груп послуг.

При цьому несинхронізовані та неузгоджені реформи, які відбуваються в різних галузях управління пов'язаних зі сферою надання послуг, призводять до ускладнення не тільки формування єдиної інформаційної бази суб'єктів і об'єктів сфери послуг (особливо в умовах впровадження технологій е-врядування), а й самого процесу надання послуг як у часі так і у просторі. На сьогодні коли розбудовується людиноцентристська модель системи надання публічних послуг створення госпітальних округів за одним принципом, опорних шкіл – за другим, а центрів надання адміністративних послуг за третім є неприпустимим.

Розбіжності в підходах до класифікації послуг визначаються складністю категорії «послуга» як об'єкту наукового дослідження через надзвичайно широкий спектр сфер, умов, видів та особливостей їхнього надання. Серед загального числа класифікацій, можна виділити: за суб'єктами надання послуг, суб'єктами отримання, за формою оплати, сферами надання, видами послуг тощо.

Нового підходу потребує можливість делегування послуги. На його основі можна виділити послуги, які не можуть бути делеговані; які можуть бути делеговані від органу державної влади органу місцевого самоврядування; які можуть бути делеговані від органу державної влади/місцевого самоврядування комунальному підприємству; які не може виконувати орган публічної влади в силу їхньої специфіки, як то надання шкільної освіти або в сфері охорони здоров'я; які можуть бути делеговані комерційним організаціям або неприбутковому сектору; які можуть бути скасовані, наприклад свого часу втратили актуальність послуги, пов'язані з забезпеченням телефонним зв'язком.

Одним із провідних чинників в умовах децентралізації влади має стати підхід, спрямований на децентралізацію надання публічних послуг, зокрема, органам місцевого самоврядування передаються від державної влади послуги щодо реєстрації місця проживання, в освітній, сфері охорони здоров'я. І цей спектр має тільки збільшуватися. Актуалізується і питання створення загальнодержавної уніфікованої електронної бази даних щодо суб'єктів і об'єктів публічних послуг, щоб відповідала ідеології електронного врядування і була б загально доступною для фізичних і юридичних осіб країни.

Проте як свідчать кращі світові практики делегування повноважень від влади місцевому самоврядуванню є гарною практикою, але перспективним вбачається делегування інститутам самоорганізації населення.

Попри очевидні переваги, суттєвих змін щодо залучення громадського сектору до виконання публічних завдань в Україні не спостерігається через низку чинників, одним із яких виступає недостатній рівень поінформованості громадян. Проте, найбільш вагомим чинником виступає відсутність відповідного законодавчого підґрунтя, що вимагає окремої уваги.

Відтак, вирішення поставлених завдань сприятиме формуванню й розвитку системи надання публічних послуг, яка відіграє вирішальну роль у сучасних процесах адміністративно-територіальної реформи та налагодженні діалогу між владою та суспільством.

Список використаних джерел

1. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. *Голос України*. 06.10.2012. № 188.
2. Серьогіна Т. В. Удосконалення системи надання публічних послуг в умовах децентралізації: методологічні засади : монографія. Дніпро : ГРАНІ, 2020. 288 с.

Приймак Наталія Сергіївна,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри маркетингу, менеджменту та публічного адміністрування
Донецького національного університету економіки та торгівлі
ім. Михайла Туган-Барановського

СОЦІАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Однією із найбільш актуальних проблем сучасного публічного управління є проблема оцінювання ефективності діяльності органів публічної влади. Узагальнення теоретичних напрацювань сучасних вчених [1–3] дозволили визначити, що оцінювання ефективності діяльності органів публічної влади може бути виконаним на одному із рівнів, які представляють публічну владу: рівні державного управління; місцевому рівні; індивідуальному рівні – рівні діяльності окремого державного службовця який представляє орган публічної влади.

Оцінювання ефективності у публічному просторі передбачає застосування певного критерію – економічного, соціального, екологічного тощо. Вибір критерію, методологія оцінювання та порядок інтерпретації результатів оцінки, а тим паче – розробки корегувальних заходів визначається суб'єктом оцінювання та реципієнтами результатів.

Соціальна ефективність діяльності органів публічної влади на місцях – питання, яке визначає не тільки здатність відповідати органами місцевого самоврядування законодавчим та нормативним вимогам щодо їх діяльності, але й питання довіри громади до даних посадовців та інституцій. Даний критерій, на думку автора, найбільш повно відбивається у показниках оплати праці та зайнятості населення територіальної громади, оскільки у даній площині тісно переплітається із показниками підтримки бізнесу.

У даному дослідженні проведено аналіз соціальної ефективності діяльності органів влади міста Кривий Ріг – одного із найбільших промислових міст нашої держави.

Оцінювання соціальної ефективності діяльності органів публічної влади міста Кривий Ріг доцільно розпочати із одного із найбільш соціально-значущих показників – рівня середньомісячної заробітної плати найманих показників. Динаміка даного показника та його співвідношення із середнім регіональним показником (рівень середньомісячної заробітної плати у

Дніпропетровській області), рівнем мінімальної заробітної плати в державі та середнім рівнем заробітної плати в Україні. Динаміка даних показників дозволяє створити консолідоване уявлення не тільки про динаміку показника, але й про еkleктичний монетарний вимір ефективності діяльності владних структур міста та публічних органів влади у соціальному просторі.

Таблиця 1.

Динаміка показників, які характеризують рівень оплати праці найманих працівників у м. Кривий Ріг у 2019–2021 рр., грн. [4]

Показник оплати праці	Період			Відх. 2021/2019 рр.	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	абс.	відн., %
Середня заробітна плата м. Кривий Ріг	12480	13511	14849	2369	18,98
Дніпропетровська обл. ЗП	8500	11685	13691	5191	61,07
Мінімальна ЗП	4173	5000	6500	2327	55,76
ЗП Україна	9205,19	10340	13587	4381,81	47,60
Прожитковий мінімум для працездатних осіб	1762	2189	2102	340	19,30
Коефіцієнт співвідношення заробітної плати м. Кривий Ріг/Україна	1,36	1,31	1,09	x	x
Коефіцієнт співвідношення заробітної плати м. Кривий Ріг/Дніпропетровська обл.	1,47	1,16	1,08	x	x
Коефіцієнт співвідношення заробітної плати м. Кривий Ріг/мінімальна ЗП	2,99	2,70	2,28	x	x
Коефіцієнт співвідношення заробітної плати м. кривий ріг/прожитковий мінімум	7,08	6,17	7,06	x	x

З табл. 1 видно, що у 2019–2021 роках середня заробітна плата найманих працівників міста зростає на 18,98 % при дотриманні тенденції щорічного приросту.

Заробітна плата у місті перевищує рівень оплати праці у регіоні у 2019–2021 роках. Станом на кінець 2021 року перевищення заробітної плати в місті порівняно із прожитковим мінімумом для працездатних осіб – у 7 раз, порівняно із мінімальною заробітною платою – у 2,28 раз, порівняно із показником оплати праці у Дніпропетровському регіоні – у 1,08 раз, порівняно із показником оплати праці у державі - у 1,09 раз. Такі показники є ознакою доволі високих соціальних стандартів життя у місті. Проте, темпи приросту середньомісячної заробітної плати у місті є найменшими порівняно із всіма показниками оплати праці, прийнятими для аналізу.

Показники зайнятості та безробіття населення міста у 2019-2021 роках наведені у табл. 2.

Таблиця 2.

Динаміка показників зайнятості населення міста Кривий Ріг 2019–2021 рр. [4]

Показник	Період			Відх. 2021/2019 рр.	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	абс.	відн., %
Зареєстровано безробітних на 01.01, осіб	3023	5356	3100	77	2,55
Працевлаштовані за направленням центру зайнятості, тис. осіб	20,1	20,3	18,4	-1,7	-8,46
Середній рівень виплат по безробіттю, грн	4570	4159	4658	88	1,93

З даних табл. 2 видно, що попри зростаючі показники розвитку бізнесу у місті та підвищення економічних результатів діяльності влади, у досліджуваному періоді зростає кількість безробітних містян – на 2,55 %. Хоч варто відзначити, що у 2021 році спостерігається спад зареєстрованих безробітних (на 42,12 %). Зростання показників безробіття є трендом, який існує у регіоні та у державі у 2019–2021 році та є компліцією дії факторів епідеміологічного характеру та загальноекономічної кризи, яка торкнулася профільні для міста галузі - металургії та збагачувальної галузі. Негативною також є тенденція зниження кількості осіб, які знайшли роботу за допомогою міського центру зайнятості (на 8,46 % за 2019–2021 рр.). У сукупності зростання зареєстрованих безробітних (при наявності прихованого безробіття в місті) та зниження працевлаштованих осіб через міські ресурси є негативним показником ефективності діяльності органів влади. Також варто відзначити зростання за 2019–2021 роки на 1,93 % розміру виплат по безробіттю, хоч порівняно із рівнем оплати праці в місті (табл. 1) дані виплати не є достатніми для підтримки гідних стандартів життя безробітних.

Отже, можна констатувати достатній рівень соціальної ефективності діяльності органів місцевої влади, проте, потребують впровадження заходи: підтримки бізнесу та за рахунок цього забезпечення зайнятості та створення нових робочих місць; моніторингу соціальних стандартів життя міста та за потреби - корегувальні дії по їх стабілізації.

Список використаних джерел

1. Носань Н. С., Кусяка М. О. Оцінка ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. *Економіка та суспільство*. № 6. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/372/359> (дата звернення 12.11.2022 р.).

2. Мороз О. С. Результативність та ефективність публічного управління та адміністрування. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/monodrupadmin_385.pdf (дата звернення 01.11.2022 р.).

3. Свічинський В. Оцінювання ефективності діяльності місцевих органів виконавчої влади. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. №3(84). С. 42-45.

4. Звіт з виконання у 2021 році програми економічного та соціального розвитку м. Кривого рогу на 2017–2022 роки.

5. Місто Кривий Ріг. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Криворізька_міська_рада (дата звернення 25.11.2022 р.).

*Дубовик Катерина Євгенівна,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У перші години широкомасштабної війни в Україні ввели воєнний стан. Це змінило життя усіх українців, діяльність державних і самоврядних інституцій.

Згідно Указу Президента України, обласні, Київська міська державна адміністрація, органи місцевого самоврядування мали утворити ради оборони та забезпечити сприяння військовому командуванню у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану. У населених пунктах на територіях активних бойових дій створили військові адміністрації.

Під час воєнних дій окремі населені пункти України опинилися під тимчасовою російською окупацією. Перед представниками тамтешніх ОМС постало питання щодо дій за таких умов.

Державна влада достатньо швидко врегулювала діяльність державних органів та місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Парламент прийняв законопроект № 7153, який спрощує функціонування місцевого самоврядування та Уряду у період воєнного стану. Закон надіслано Президентові України на підпис.

Також 20 квітня Верховна Рада прийняла за основу законопроект № 7269 про внесення змін до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» щодо функціонування місцевого самоврядування у період дії воєнного стану. Проект передбачає врегулювання здійснення повноважень ОМС в умовах воєнного стану, спрощення процедури прийняття кадрових рішень щодо посад в ОМС, посад керівників суб'єктів комунального сектору економіки.

За умов необхідності розв'язання складних проблем воєнного стану суттєво підвищено ефективність взаємодії між органами державної влади, керівництвом територіальних громад та представниками громадських і волонтерських організацій. Зокрема налагоджено механізм економічної підтримки Збройних Сил України, здійснено успішну релокацію частини

бізнесу із зони бойових дій і сусідніх із нею територій у західні регіони, проводиться евакуація цивільного населення.

Це є свідченням ефективності такої самоорганізації суспільства, як місцеве самоврядування. Досвід, набутий Україною за час війни, демонструє беззаперечну перевагу самоорганізації населення перед централізованим управлінням.

Попри активну фазу російсько-української війни та перехід всіх політичних і громадських процесів у воєнну площину, в Україні продовжується законотворча робота щодо вдосконалення механізмів місцевої демократії. А також – щодо покращення відкритості й прозорості діяльності органів місцевого самоврядування. Так, зареєстровано законопроект № 7283 «Про народовладдя на рівні місцевого самоврядування». Законопроект розширює правові можливості залучення мешканців і громадських організацій до вироблення рішень на рівні місцевого самоврядування.

Основним законом нашої держави визначена роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні успішного розвитку територій та населення. Місцеве самоврядування в Україні пройшло багатовіковий і суперечливий шлях, завдяки чому було накопичено цікавий досвід, який характеризується впливом західних та східних систем права на українські традиції. Але, слід зазначити, що форми діяльності органів місцевого самоврядування не зовсім відповідають стандартам ЄС, зокрема в частині державно-правового регулювання, особливо це стосується організації безпеки життєдіяльності територіальних громад [1].

Проблема територіальної громади торкається повсякденної життєдіяльності кожного її мешканця і слушним є висвітлення напрямів розвитку цього соціального утворення. Модернізація соціального простору передбачає переформатування його складових, осучаснення принципів функціонування та переліку соціальних послуг, що надаються. Важливим у цьому аспекті виступає осмислення українського досвіду в організації територіальної громади. Рефлексія феномена територіальних громад як модернізованого інституту традиційної української культури представляється актуальною [2].

Президент України підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» № 2259-IX. Відповідний законопроект № 7269 був схвалений парламентом 12 травня.

Асоціація міст України брала активну участь у розробці та доопрацюванні цього законопроєкту. Закон розширює компетенцію сільських, селищних, міських голів на час дії воєнного стану та надає їм одноособові повноваження з прийняття рішень [3].

Попри воєнний стан, місцеве самоврядування продовжує свою роботу сьогодні. Органи місцевого самоврядування усіх рівнів співпрацюють з військовим командуванням та військовими адміністраціями, а за потреби погоджують між собою окремі повноваження.

Список використаних джерел

1. Місцеве самоврядування в умовах війни. URL: <https://uplan.org.ua>.
2. Сосуновський В. С. Територіальна громада в Україні: перспективи змін. Вип. 40. Т. 2. «Культурологічний вісник нижньої наддніпряни» с. 139. URL: <https://journals.indexcopernicus.com › file › viewByFileId>.
3. Місцеве самоврядування під час воєнного стану: особливості функціонування. URL: <https://auc.org.ua>.

Сластін Олександр Петрович,
здобувач наукового ступеня «доктор філософії»
зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Широкомасштабна агресія РФ проти Української держави висвітлює чисельне коло проблем нашого соціально-економічного розвитку. Активна підтримка західних партнерів України у цій війні, прагнення української держави стати повноцінним членом європейського співтовариства потребує вивчення та розробки механізмів подальшої адаптації Європейського досвіду глобальних перетворень в сфері публічного управління розвитком територіальних громад зокрема.

Науковці виокремлюють декілька моделей місцевого самоврядування. Зокрема це англосаксонська модель, яка отримала поширення у Великій Британії, США, Канаді, Австралії; континентальна модель – представлена у Франції, Італії, Фінляндії франкомовній Африці, Латинській Америці, Близькому Сході; Іберійська модель: країни Латинської Америки – близька до континентальної моделі; змішана: Австрія, Федеративна Республіка Німеччина; радянська: колишній СРСР [4]. До останньої можна віднести і систему місцевого самоврядування країни-агресорки (РФ), де представницькі органи, (якщо їх так можна назвати) практично підпорядковані державній владі.

Водночас, незважаючи на існування різних моделей місцевого самоврядування та наявність національних відмінностей у розподілі повноважень між місцевою та центральною владою, існують спільні риси, які характеризують процеси децентралізації в європейських країнах.

У сучасних умовах існує п'ять основних характеристик, які є невід'ємною частиною децентралізації в європейських країнах:

- демократизація через розвиток місцевої та регіональної автономії;
- найбільш ефективно вирішення місцевих проблем;
- свобода як результат місцевої та регіональної автономії;
- забезпечення культурного, мовного та етнічного розмаїття;
- конкуренція між місцевим та регіональним рівнем [1].

Таким чином, можна стверджувати, що у світі не існує універсальної моделі, яку можна було б повноцінно й без змін застосовувати у процесі децентралізації влади в Україні. Процеси децентралізації в різних країнах мають як переваги, так і недоліки. Федералізм у Німеччині, потужні столичні та міські уряди у Франції та Великобританії та ефективна політична регіоналізація в Іспанії є прикладами пошуку власних моделей управління, які дозволяють громадам враховувати інтереси громад та забезпечувати загальний макроекономічний розвиток.

Актуальною проблемою сьогодення є необхідність удосконалення організаційно-інституційного забезпечення надання соціальних послуг населенню на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування та виконавчою владою; забезпечення нормативно-правової бази діяльності, яку здійснюють територіальні громади. Для цього доцільно формувати знаннєву спроможність територіальної громади як такої щодо організаційно-інституційних механізмів процесів децентралізації на кшталт європейських [2].

Структури з фіксованою вертикальною ієрархією демонструють однорідність послуг, типові процедури та завдання в обслуговуванні клієнтів, чітке визначення та розташування послуг. По горизонталі при підпорядкуванні на місцевому рівні вони більш самостійні та креативні, орієнтовані на вирішення місцевих проблем та пошук нових шляхів їх вирішення. Досягнення балансу між інституційною централізацією та місцевою гнучкістю є важливим для ефективності та якості надання послуг [3, с. 10].

Незважаючи на існування різних моделей місцевого самоврядування та наявність національних особливостей між європейськими країнами у розподілі повноважень між місцевою та центральною владою, існують спільні риси, які характеризують процеси децентралізації.

Основними суб'єктами регіональної політики ЄС є переважно самі регіони, а не муніципалітети чи громади. Тому децентралізовані моделі країн-членів ЄС часто консолідують більше відповідальності за розвиток на регіональному рівні, а місцеві за вирішення економічних чи соціальних проблем.

Список використаних джерел

1. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. URL: <http://kyiv.fpsu.org.ua/index.php/sotsialnyi-dialoh/uhody-pro-spivpratsiu/240-zarubizhniy-dosvidprovedennyadetsentralizatsijnikh-reform/>.

2. Куц Ю. О. Параметри та показники знаннєвості територіальної громади. *Державне будівництво*. 2010. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/index.html>.
3. Рісний О. Прогресивний Європейський досвід діяльності служб зайнятості: приклади для України. *Україна: аспекти праці*. 2018. № 4. С. 9–15.
4. Співак Д. П. Сучасні теорії та моделі місцевого самоврядування. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/>.

Пастух Катерина Валеріївна,

кандидат наук з державного управління

*Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення здійснення стратегічного управління розвитком територіальних громад набуває особливої важливості.

У сучасній літературі виділяють такі наукові підходи до визначення сутності стратегічного управління:

- стратегічне управління як процес;
- стратегічне управління як діяльність;
- стратегічне управління як галузь наукових знань тощо.

Латинін М., Лозинська Т., Дунаєв І. вказують, що стратегічним управлінням є процес постійного впливу на об'єкт управління, який здійснюється, виходячи з об'єктивної оцінки його стану, із врахуванням змін навколишнього середовища та прогнозу подальшої їх динаміки для досягнення цілей розвитку [3].

Тертичка В. розглядає стратегічне управління і як процес, і як результат, наголошуючи на тому, що в основу такого управління покладено: вибір цілей та завдань; визначення способу досягнення таких цілей та виконання завдань; концентрацію зусиль на досягненні визначених цілей [6].

Як галузь наукових знань, що вивчає прийоми та інструменти, методологію прийняття стратегічних рішень, а також способи реалізації таких знань розглядає стратегічне управління Кравченко О. [2].

Як діяльність розглядають стратегічне управління Романюк С. та Грабовський В. Вчені зазначають, що стратегічним публічним управлінням є діяльність органів публічної влади, що полягає у виборі пріоритетних суспільних цінностей, цілей, інтересів, а також потреб, реалізація яких здійснюється за участю суспільства на основі ефективних стратегій в умовах прийнятної вартості отримання суспільної вигоди [4].

Етапами підготовки стратегії розвитку територіальної громади є:

1. Підготовчий: донесення до громадськості інформації про ініціативу розробки стратегії та запрошення до участі у її підготовці, внесення пропозицій; схвалення відповідною радою рішення, яким формується склад

комітету або робочої групи зі стратегічного планування розвитку територіальної громади.

2. Діагностування соціально-економічного та екологічного стану територіальної громади: виявлення соціальної, економічної, екологічної її специфіки. Збір статистичної та загальної інформації про територіальну громаду: демографічні характеристики, зайнятість населення та ринок праці, ресурси, історично-культурна спадщина, географічні переваги, дані щодо економічного розвитку територіальної громади тощо. Опитування громадської думки щодо актуальних проблем та напрямів розвитку територіальної громади. Проведення SWOT-аналізу.

3. Робота над стратегією. Формування робочою групою стратегічного бачення, напрямів розвитку громади тощо. По кожному напрямку визначаються стратегічні, оперативні цілі, завдання.

4. Легалізація стратегії. Ухвалення стратегії, плану заходів із реалізації стратегії.

5. Моніторинг та оцінка ефективності. Під час реалізації стратегії відстежується ефективність реалізованих програм, проєктів та завдань [1].

Отже, під час розробки стратегії розвитку територіальної громади особлива увага приділяється, насамперед, визначенню стратегічного бачення, стратегічних цілей розвитку територіальної громади.

Наприклад, у Стратегії розвитку міста Хмельницького до 2025 року [5] було визначено таке стратегічне бачення: Хмельницький 2025 – місто комфортне для проживання, екологічно чисте, з сучасною архітектурою, культурою, енергоефективною інфраструктурою, сприятливе для легкого ведення бізнесу, динамічного розвитку економіки та новітніх технологій. У цій стратегії було визначено наступні стратегічні цілі: розвиток діалогу та довіри між бізнесом і владою; легкість ведення бізнесу; формування простору інвестиційного партнерства; розбудова точок економічного зростання; розвиток експортного потенціалу; розумне управління містом; розумні містобудування та інфраструктура; створення зручної, сучасної транспортної інфраструктури; місто якісних та доступних послуг; молодіжне місто сучасної культури, мистецтва, спорту; місто енергетичної ефективності та незалежності; екологічно чисте місто; місто соціальної відповідальності та соціальних інновацій.

Практика здійснення в Україні стратегічного управління розвитком територіальних громад свідчить про недосконалість організаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення. Необхідним в умовах сьогодення

постає визначення нових стратегічних цілей, стратегічного бачення розвитку територіальної громади. Вельми актуальним є оновлення нормативно-правової бази щодо здійснення стратегічного управління розвитком територіальних громад, що потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Бриль М. Стратегія – основа становлення та розвитку ОТГ. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2018/may/issue-5/article-36538.html>.
2. Кравченко О. І. Стратегічне управління у сфері публічного управління та адміністрування : навч. метод. посіб. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2019. 138 с.
3. Латинін М. А., Лозинська Т. М., Дунаєв І. В. Стратегічне планування : навч. посіб. / за заг. ред. О. Ю. Амосова. Харків, 2013. 248 с.
4. Публічне управління : термінол. слов. / за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петрос. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
5. Стратегія розвитку міста Хмельницького до 2025 року. URL: https://khm.gov.ua/uk/development_strategy.
6. Тертичка В. В. Стратегічне управління : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2014. 196 с.

Павлов Єгор Олегович,

*здобувач наукового ступеня кандидата наук з державного управління
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ДІЄВІСТЬ ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ГАРАНТУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Місцеве самоврядування є одним із найефективніших механізмів у системі здійснення місцевого управління. Якщо населення за допомогою місцевого самоврядування має реальну можливість самостійно вирішувати проблемні питання місцевого значення, то тільки тоді можна говорити про повноцінну діяльність місцевого самоврядування.

Основні принципи діяльності місцевого самоврядування закладені у Європейській Хартії місцевого самоврядування, що ратифікована Україною у 1997 році. Серед них принципи правової, організаційної та фінансової автономії органів місцевого самоврядування.

Принцип правової автономії означає, що органи місцевого самоврядування повинні мати власні, тільки їм притаманні повноваження, що визначаються Конституцією та відповідними законами. Як зазначається у Хартії, ці повноваження мають бути достатньо повними для ефективного здійснення місцевого самоврядування та ексклюзивними, тобто притаманними тільки зазначеним органам. Тут йде мова про уникнення дублювання повноважень між органами місцевого самоврядування та будь-якими іншими. Ці повноваження мають бути вичерпними щодо прийняття будь-яких рішень органами місцевої влади під їх відповідальність та у рамках чітко визначених повноважень. Зазначений принцип також має бути ефективним щодо делегованих повноважень: органи місцевої влади мають бути вільними у прийнятті на себе виконання цих повноважень, враховуючи місцеву специфіку [1].

Принцип організаційної автономії означає, що органи місцевого самоврядування мають бути вільними щодо визначення своєї власної структури для того, щоб ефективно виконувати свої функції під власну відповідальність. У різних органах місцевого самоврядування можуть бути різні структурні підрозділи та кількість працівників для якісного надання послуг населенню.

Фінансова автономія місцевого самоврядування означає, що зазначені органи мають право збирати та розподіляти їх власні фінансові ресурси самостійно. Цих ресурсів має бути достатньо для того, щоб орган місцевого самоврядування міг якісно здійснювати свої функції та повноваження. Частина зазначених ресурсів має поступати до місцевих бюджетів через місцеві податки та збори. Ставки місцевих податків та зборів має право визначати самостійно орган місцевого самоврядування, але в рамках, передбачених законодавством [1]. Місцеве самоврядування повинне мати достатню для здійснення своїх функцій та повноважень економічну та фінансову базу. При наділенні органів місцевого самоврядування окремими державними повноваженнями їм повинні передавати необхідні для їх здійснення матеріальні та фінансові засоби.

На сьогодні в Україні загалом вище зазначені принципи самоврядності територіальних громад не реалізуються у повній мірі. Це стосується не тільки організаційної, правової, а й фінансової їх самостійності у вирішенні питань місцевого значення. Слід відмітити, що незважаючи на проголошений принцип самостійності територіальних громад, реальних механізмів забезпечення цієї самостійності вкрай недостатньо. Тільки відповідне нормативно правове забезпечення слугуватиме дійсному розвитку та зміцненню місцевого самоврядування в країні.

Проблема ефективної системи гарантування місцевого самоврядування є однією з найважливіших на сучасному етапі розвитку країни та її регіонів. Головним чинником є чіткий розподіл повноважень та компетенції між всіма органами державної влади як по горизонталі, так і по вертикалі, а також між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Важливим аспектом територіального розвитку є надання широких повноважень органам місцевого самоврядування під власну відповідальність, що має бути забезпечено відповідним законодавством. Децентралізація повноважень влади є найкращим засобом забезпечення ефективного місцевого самоврядування.

Конституцією України затверджено організаційну, фінансову, правову самостійність органів місцевого самоврядування [2], відповідно до Європейської Хартії місцевого самоврядування, але на практиці зазначені принципи реалізуються не завжди. Головним чином це відбувається у зв'язку з недосконалою нормативно-правовою базою. В основному це стосується Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» [3] та «Про місцеві державні адміністрації» [4], в яких не досить чітко виокремлено

повноваження як органів місцевого самоврядування, так і місцевих державних адміністрацій. На практиці це призводить до суттєвих протиріч між цими органами, які мають спільно працювати над вирішенням проблемних питань місцевого та регіонального розвитку в країні. Для цього вони повинні мати чітко визначені функції та повноваження.

У такій ситуації представники місцевої влади не в змозі чітко визначити сферу своєї компетенції, повноважень та відповідальності. Зрозуміло, що це має свій негативний вплив на розвиток регіону та покращення системи надання послуг населенню з боку місцевої влади. Це впливає й на стан взаємодії та взаєморозуміння з громадськістю, на контроль з боку громадськості за діяльністю органів публічної влади. Якщо для самих представників місцевої влади незрозуміло хто і що повинен виконувати, та за які напрями відповідати, то тим більше це незрозуміло для населення, яке таким чином не в змозі і проконтролювати їх виконання, в чому також є труднощі щодо гарантування.

Для підтвердження вище сказаних проблем з компетенцією та відповідальністю місцевої влади, слід проводити оцінку ефективності гарантування місцевого самоврядування :

- 1) ступінь децентралізації місцевого самоврядування;
- 2) ресурсне забезпечення та наповнення місцевого бюджету;
- 3) компетентність органів місцевого самоврядування у наданні громадських послуг місцевому населенню;
- 4) рівень довіри до місцевого самоврядування ;
- 5) залученість громади до місцевого .

Результати таких опитувань будуть свідчити про наявність зв'язків між суб'єктами і об'єктами місцевого самоврядування та рівень залученості громади та місцевого самоврядування, що прямо впливає на виконання органами місцевого самоврядування покладених на них функцій.

Таким чином, враховуючи всі статистичні показники можна оцінити ефективність гарантування місцевого самоврядування. При цьому оцінити критерії ступеня децентралізації, рівня довіри та залученості територіальних громад до місцевого. Дані критерії оцінки ефективності тісно взаємопов'язані між собою, оскільки якщо система децентралізована, то й залученість та активність місцевого самоврядування буде вищою.

Низька ефективність місцевого самоврядування в Україні свідчить про нечіткість нормативно-правового визначення його статусу, а саме чітка відокремленість від органів державної влади, тобто дійсна самоврядність

територіальних громад. Суть місцевого самоврядного управління полягає у реальній можливості місцевого населення вирішувати питання розвитку громад та всіх важливих питань, що належать до компетенції місцевого самоврядування.

Враховуючи існування значних перешкод на шляху до ефективного та реального місцевого самоврядування, що потребують якнайшвидшого подолання, в країні робляться певні спроби щодо розробки та прийняття нових законів та конституційних змін щодо розвитку місцевого самоврядування в Україні та її регіонах. Він мав декілька редакцій, а для його розробки було залучено чимало фахівців та науковців. Однак в результаті внесення до нього великої кількості змін і поправок, що здійснювалися різними авторами, він втратив свою цілісність й має суттєві недоліки. Зазначений законопроект у останньому варіанті майже не зачіпає тих суттєвих аспектів реформування, що потребують нагального вирішення. Не зазначається в законопроекті, що повноваження органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій не можуть дублюватися, як це зокрема визначено у Європейській Хартії місцевого самоврядування, і є необхідною умовою реформування місцевого самоврядування України. Поза увагою авторів законопроекту залишилось найважливіше питання – це самостійність органів місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення та механізм здійснення контролю за цими органами з боку держави [5].

Отже, основними проблемними питаннями, що заважають розвитку та ефективній діяльності місцевого самоврядування та його гарантування є: відсутність чіткого розподілу функцій та повноважень між органами місцевого самоврядування та органами місцевої виконавчої влади, що має бути забезпечено на законодавчому рівні. Недостатня самостійність у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування, що стосується формування місцевих бюджетів та спрямування їх витрат, можливості створювати додаткові послуги для населення у кількості, що визначатиме сам орган місцевої влади, право органів місцевого самоврядування самостійно визначати власну структуру для того, щоб ефективно виконувати свої функції. Таким чином, ефективність гарантування місцевого самоврядування в областях буде можливою лише при чіткому законодавчому визначенні повноважень та відповідальності.

Список використаної літератури

1. Європейська Хартія місцевого самоврядування. *Територіальна організація влади в Україні: статус і повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування* / за ред. А. П. Зайця. Київ : ВД «ІнЮре», 2002. С. 225–231.
2. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України* від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України. *Відомості Верховної Ради України* від 21 трав. 1997 р. № 280/97. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
4. Про місцеві державні адміністрації : Закон України. *Відомості Верховної Ради України* від 9квіт.1999 р. № 586-14. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.
5. Бабінова О. Розвиток місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі реформування: проблеми та пріоритети. URL: www.niss.gov.ua/Monitor/juli/11.htm.

*Плотнік Наталія Анатоліївна,
аспірантка кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків
заслужений працівник культури України, депутат Харківської обласної ради,*

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ВЗАЄМВІДНОСИН МІЖ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ГРОМАДСЬКИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

З початком повномасштабної війни для органів влади на місцях на перше місце вийшли питання термінового реагування на події, що відбуваються навколо, швидке реагування на надзвичайні ситуації та потреби людей з надання невідкладної допомоги. Активність мешканців громади вплинула на швидкість прийняття управлінських рішень щодо організації та побудови на дорогах і на територіях населених пунктів блокпостів, бомбосховищ та укриттів, роботи гуманітарних центрів та центрів психологічної підтримки населення, створення бригад територіальної оборони, проведення евакуаційних робіт та забезпечення внутрішньо переміщених осіб (ВПО) тимчасовим житлом, ліквідації наслідків ракетних ударів і артобстрілів ворожої техніки, розвиток волонтерського руху [1].

Ефект несподіваності показав, що органи влади в багатьох територіальних громадах в перші дні повномасштабного вторгнення російських військ на територію України розгубилися і не змогли швидко перестроїтися на воєнні рейки. По-перше, це пов'язано із відсутністю законодавчих актів та чітких вказівок «зверху». Керівники деяких громад довгий час безмовно відсиджувалися, бо не знали, що робити. Деякі з керівників навпаки, активізувалися самі та об'єдналися з активними працівниками органів влади і представниками громадськості в команди, очолили рухи спротиву, партизанські рухи та рухи самоорганізації населення. По-друге, внаслідок постійних обстрілів територій громад, а також існуючої загрози життю людей, виконання працівниками органів місцевого самоврядування своїх функціональних обов'язків в повній мірі стало неможливим. Відсутність працівників на робочому місці, переведення працівників на простій, або у формат дистанційного режиму уповільнили

роботу органів влади, зменшили перелік та погіршили якість надання адміністративних послуг населенню. По-третє, вимушена евакуація великої кількості людей із зони бойових дій до більш безпечних територій (інші регіони України, країни ЄС), серед яких були й працівники органів влади, комунальних установ та соціальних служб, відсутність мобільного зв'язку, отримання стресу та зміни у психологічному стані людей призвели до збою в роботі соціальних та фінансових служб, унеможливили доступ до отримання необхідної інформації щодо наявності в громадах осіб/сімей, які належать до особливих верств населення і потребують допомоги і нагляду. В громадах, де влада на початку військових дій намагалась відсторонитися від основних завдань, ініціативу підхопили громадські активісти та місцеві волонтери. Вже у перші дні війни, завдяки активній роботі ініціативних і небайдужих людей у закладах освіти, культури, комунальних закладах громад були організовані центри психологічно-гуманітарної допомоги населенню, штаби територіальної оборони, обладнані захисні споруди на в'їздах до населених пунктів, створені команди швидкого реагування з надання допомоги особам, які відносяться до вразливих груп населення та перебувають у складних життєвих обставинах, а також маломобільним групам [2]. Попри відсутності коштів та вказівок люди, різні за фахом, віком, освітою та політичними поглядами об'єдналися заради спільної мети – допомоги нужденним, захисту територій та протистоянню агресору.

У громадах, де до війни була налагоджена ефективна та конструктивна співпраця з інститутами громадянського суспільства [3], налагоджена комунікація, є успішні практики інвестиційних та грантових проєктів, активна робота по переводу життя громад на «воєнні рейки» відбулась відразу. Так, аналіз практик та досвіду роботи органів місцевого самоврядування та волонтерських організацій Височанської та Солоницівської селищних рад, Дергачівської міської ради Харківського району під час воєнного стану (особливого правового режиму [4], що було введено в Україні у зв'язку із збройною агресією з боку Російської Федерації) показав гнучкість керівництва громад та вміння управляти ситуацією, залучаючи до співпраці представників громадських організацій і волонтерів [5], благодійні фонди та міжнародні організації, для вирішення складних питань забезпечення функціонування роботи інфраструктурних та соціальних інституцій.

Створення гуманітарних центрів у приміщеннях закладів освіти та культури, волонтерських центрів допомоги військовим угрупованням ЗСУ та

загонам територіальної оборони, волонтерських будівельних бригад із надання допомоги місцевим жителям, будинки яких постраждали внаслідок ворожих обстрілів, формування добровольчих батальйонів майстринь, які плетуть маскувальні сітки, роблять окопні свічки, печуть хліб, в'яжуть шкарпетки, готують домашні ласощі та печуть смаколики для військових, доставка будівельних наборів та наборів з гігієни, продуктів харчування, генераторів та теплої одягу, ліків та корму для домашніх тварин – лише невеличка частка результативної співпраці місцевої влади та громадянського сектору за дев'ять місяців воєнного стану. Спільна мета, велике бажання та налагодження комунікацій органів місцевої влади з представниками громадянського суспільства у вирішенні питань соціальної підтримки населення у складний період воєнного стану може стати яскравим прикладом розвитку демократичного суспільства та мати продовження у повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петрос та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петрос. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
2. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг : наказ Міністерства соціальної політики України від 23.06.2020 р. № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>.
3. Інститут громадянського суспільства. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 06.04.2000 р. № 1647-III. Р. 1. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
5. Волонтер. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

*Рубан Ю.Ю.,
аспірант факультету соціології і права
Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського, м. Харків*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ РАД ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Під час військової агресії РФ наша держава переживає дуже непрості часи. Втім, навіть під час повномасштабної війни на нашій території не мають зупинитися демократичні процеси. Функціонування громадських рад є важливим елементом функціонування демократичної держави.

Ключове завдання громадських рад – представляти інтереси громадян під час формування та реалізації державної політики [1]. Відповідно, їх діяльність є важливою у демократизації нашого суспільства і необхідна навіть під час теперішньої ситуації.

Саме тому, 16 серпня 2022 р. Урядом внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою, зокрема, унормовуються питання формування та діяльності громадських рад при центральних та місцевих органах виконавчої влади під час воєнного стану [2].

Прийняття цих змін забезпечує стабільну діяльність громадських рад під час такої нестабільної ситуації в нашій державі. Ці зміни вже сьогодні сприяють безперервності роботи багатьох громадських рад при державних органах. Наприклад, 14 вересня 2022 р. відбулося засідання громадської ради при Київській міській державній адміністрації. На засіданні порушували теми, які стосуються лікування військових, підтримки незахищених киян в час війни, підвищення пенсій та вчасного наповнення бюджету Києва [3].

Подібні приклади підкреслюють важливість прямого діалогу представників громадянського суспільства та представників влади. Особливо під час війни такий діалог є надважливим для досягнення реальної картини сьогодення та предметного обговорення нагальних проблем суспільства.

Підсумовуючи варто зазначити, що Україна дуже цінує демократичний шлях і поважає пройдену власними силами дистанцію на цьому шляху. Саме тому ефективне функціонування громадських рад має продовжуватися і надалі.

Список використаних джерел

1. Громадські ради: для чого потрібні та як працюють в Україні. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/blog/gromadski-rady-dlya-chogo-potribni-ta-yak-pratsyuyut-v-ukrayini>.
2. Урядом врегульовано питання функціонування громадських рад під час воєнного стану. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriadom-vrehulovano-pytannia-funktsionuvannia-hromadskykh-rad-pid-chas-voiennoho-stanu>.
3. У КМДА засідала Громадська рада: короткий огляд питань. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/71714/>.

Слінець Віта Володимирівна,

*аспірантка кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ПРІОРИТЕТИ ТА ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА САМОВРЯДУВАННЯ У ПРОЦЕСІ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Забезпечення ефективної взаємодії в системі органів державної влади є однією з основних проблем розвитку державного управління в Україні. Останніми роками нинішня політична ситуація дала чимало прикладів проблемних ситуацій у взаємовідносинах влади за лініями: центр – регіональний рівень, центр – місцевий рівень, регіональний рівень – місцевий рівень, місцеве самоврядування – місцеве самоврядування, влада – приватне сектор, органи державної влади – громадські організації, тріади органи державної влади – приватний сектор – громадські організації, що в окремих випадках призводило до відкритих конфліктів між різними інституціями та органами державної влади. Як показує аналіз, загальною причиною проблем і конфліктів є неврегульованість повноважень, відповідальності, різних засад реалізації компетенції відповідних структур. Усе це суттєво вплинуло на ефективність системи державного управління в Україні.

У зв'язку з особливостями становлення та розвитку моделі організації державної виконавчої влади та місцевого самоврядування в країні постала одна з найскладніших проблем у цій сфері, а саме проблема розмежування функцій і повноважень між місцевими державними органами. адміністрації та органи місцевого самоврядування. Місцеві державні адміністрації створюються не лише для здійснення контрольних-наглядових функцій за місцевим самоврядуванням та його органами, а й для виконання основного обсягу повноважень з управління територіями. Складність цієї проблеми зумовлена тим, що функціонально (змістовно) це по суті однорідні системи, оскільки вони мають справу з практично однаковими проблемами. Крім того, на районні та обласні місцеві державні адміністрації Конституцією України покладено повноваження щодо здійснення виконавчої влади в районах і

областях, а контроль за здійсненням органами місцевого самоврядування повноважень виконавчої влади делеговано їм за законом [3].

Слід зазначити, що делегування повноважень органів державної виконавчої влади органам місцевого самоврядування є відомим явищем у світовій практиці державотворення, про що йдеться, зокрема, в Європейській хартії місцевого самоврядування. Така практика не порушує самостійності місцевого самоврядування в межах його власних повноважень і водночас є однією з найважливіших форм економії фінансових і людських ресурсів, оскільки усуває необхідність створення поряд з органами місцевого самоврядування інших місцевих органів виконавчої влади [2].

Крім того, поділ повноважень місцевого самоврядування на «власні» та «делеговані» не несе серйозного концептуального навантаження, оскільки всі свої повноваження місцеве самоврядування отримує в законі, який втілює державну волю народу. Тому в межах повноважень орган місцевого самоврядування діє повністю автономно, а в межах делегованих – підконтрольно відповідним державним органам.

Відповідно до чинних законів делегування повноважень відбувається також на горизонтальному рівні – від районних та обласних рад як органів місцевого самоврядування до районних та обласних адміністрацій як місцевих органів державної виконавчої влади. Це пояснюється тим, що ці ради є органами місцевого самоврядування, які представляють спільні інтереси територіальних громад, але не мають власних виконавчих органів, повноваження яких змушені делегувати місцевим державним адміністраціям. Тому постає проблемне питання ефективності діяльності таких рад, які мають низку повноважень в управлінні своїми територіями, але не спроможні їх повною мірою реалізувати [1].

З наукової точки зору така форма взаємовідносин між органами самоврядування та державою є винятком із загального правила, оскільки делегування повноважень, якщо таке право надано органу, є його правом, а не обов'язком. Це може призвести до конфліктних ситуацій у практиці цих органів. Хоча, з іншого боку, місцеві державні адміністрації в частині делегованих повноважень підзвітні та підконтрольні районним та обласним радам.

Ще однією складовою проблеми делегованих повноважень є функціонування виконавчих органів сільських, селищних, міських рад та районних та обласних місцевих державних адміністрацій, повноваження яких не розмежовані, що також створює проблеми в їх реалізації, оскільки

відповідними законами не визначено, що у повноваженнях делегованих повноважень не передбачено повноважень. хто має право застосовувати ці повноваження як першої інстанції та як бути у випадку, коли і виконавчий орган місцевого самоврядування, і місцева державна адміністрація приймають з одного питання рішення, які суттєво відрізняються за своїм змістом. Тому слід мати на увазі, що дублювання повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, переважання в законі двох третин делегованих державних повноважень над власними щодо місцевого самоврядування де-факто ставлять місцеве самоврядування прямий державний контроль [4].

Таким чином, дослідивши співвідношення повноважень місцевого самоврядування та місцевого самоврядування, ми визначили проблеми взаємодії таких органів влади. Ці проблеми стосуються повноважень влади та їх ефективної реалізації. Політична та економічна складові проблеми децентралізації державної влади та посилення органів місцевого самоврядування у вирішенні питань місцевого значення роблять проблему багатоаспектною та ускладнюють її успішне вирішення. Тому необхідно шукати шляхи її вирішення системно та послідовно, тим паче, що Україна може використати європейський досвід у проведенні таких реформ.

Список використаних джерел

1. Гончарук Н. Т. Керівний персонал у сфері державної служби України: становлення та розвиток : монографія. Дніпропетровськ : ДРІДУ, 2007. 239 с.
2. Загальний порядок проведення щорічної оцінки виконання державними службовцями покладених на них обов'язків і завдань : наказ Голодержслужби від 31 листоп. 2003 р. № 22. *Офіційний вісник України*. 2003. № 48. с. 298. ст. 2546. Кодекс закону 26927/2003.
3. Лазор О. Д. Державна служба в Україні: нормативно-правове регулювання : навч. посіб. Київ : Дакор, КНТ, 2006. С. 416–426.
4. Малімон В. І. Комунікаційна політика в діяльності державних службовців : навч. посіб. Івано-Франківськ : ІФОЦПК: Сімик, 2007. 112 с.

Шатохін Євген Анатолійович,
здобувач наукового ступеня «доктор філософії»
зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ

Повномасштабна агресія Росії проти незалежної, суверенної України, окупація значних територій загарбниками викрила проблеми відповідальності представницьких органів місцевого самоврядування. Намагання окупантів налагодити життєзабезпечення мешканців на тимчасово непідконтрольних територіях української держави заставляють агресора спиратися на місцевих жителів, схилити їх до колабораціонізму. Особливої уваги, як показує досвід, агресор приділяє представникам владних структур, представникам місцевого самоврядування зокрема. Деякі з представників органів місцевого самоврядування з тих чи інших причин ідуть на співпрацю з ворогом. Так на 20 липня 2022 року Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) склало базу даних з 1500 посадовців, які можуть працювати на користь рф. Серед них зокрема: депутати місцевих рад та посадові особи місцевого самоврядування – 215 осіб; голови місцевих рад/адміністрацій – 22 особи; державні службовці різних рівнів – 32 особи [6].

Цілком слушно виникає питання відповідальності як такої, представницьких органів місцевого самоврядування зокрема.

Єрмоленко А. у Філософському енциклопедичному словнику відповідальність трактує як поняття, що характеризує міру відповідності поведінки особи, групи, прошарку, держави наявним вимогам, діючим суспільним нормам, правилам співжиття, правовим законам; співвідношення обов'язку і міри його виконання суб'єктом (особою, групою, класом) [2, с. 87].

Вона виникає на основі соціальних норм і реалізується як через певні форми контролю (громадська думка, статут, закон), так і через усвідомлення суб'єктами духовно-практичної діяльності своєї суспільної ролі.

Місцеве самоврядування в Україні є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в

межах Конституції і законів України. Воно здійснюється як самою територіальною громадою в порядку, встановленому законом, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи [3].

Кравченко В. та Пітцик М. визначають відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування як настання негативних наслідків у разі невиконання або неналежного виконання покладених на них законом або договором обов'язків [4, с. 11]. Приблизно в такому ж руслі дану категорію розглядає Демків Р. – відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування визначає як настання негативних наслідків у разі невиконання або неналежного виконання покладених на них законом або договором обов'язків [1, с. 11].

Метою такої відповідальності, передусім, є спонукання органів та посадових осіб місцевого самоврядування до належного виконання покладених на них функцій і повноважень, прийняття законних рішень, а також забезпечення функціонування місцевого самоврядування в інтересах громади та суспільства загалом [7, с. 29].

Існує велика кількість визначень та різновидів відповідальності представницьких органів місцевого самоврядування. Так, відповідальність соціальну органів місцевого самоврядування Мулеса Е. пропонує розглядати як систему ефективного управління територіальною громадою, що включає економічні, соціальні, екологічні заходи, з метою підвищення рівня життя населення цієї громади та забезпечення її сталого розвитку [5, с. 69].

Таким чином, збройна агресія Росії проти України виявила необхідність створення дієвого механізму та розвинутої системи формування стійкої відповідальності представницьких органів місцевого самоврядування в нашій державі.

Список використаних джерел

1. Демків Р. Я. Конституційне право України : курс лекцій. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 332 с.
2. Єрмоленко А. Відповідальність. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002. 743 с.
3. Конституція України. Редакція від 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Кравченко В. В., Пітцик М. В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні (основи муніципального права) : навч. посіб. Київ : Арарат-Центр, 2001. 176 с.

5. Мулеса Е. В. Соціальна відповідальність органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади. *Науковий вісник Ужгородського Університету. Серія Економіка*. 2022. Вип. 1 (59). С. 67–72.

6. НАЗК виявило 1500 осіб, які можуть бути колаборантами, з початку війни. Поміж них – 215 місцевих депутатів та посадових осіб місцевого самоврядування. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-vyyavylo-1500-osib-yaki-mozhut-buty-kolaborantamy-z-pochatku-vijny-pomizh-nyh-215-mistsevyh-deputativ-ta-posadovyh-osib-mistsevogo-samovryaduvannya/>.

7. Попадинець Г. О. Конституційно-правова відповідальність органів місцевого самоврядування: проблемні питання та шляхи вирішення. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2019. № 4 (66). С. 28–33.

Якубовська Аріна Володимирівна,

студентка

*Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний час гуртує українське суспільство дедалі тісніше. Сьогодні в Україні фактично зник поділ на соціальні верстви, політичні сили, професійні об'єднання і навіть групи за інтересами. Діяльність місцевих органів влади спрямована на забезпечення дії Конституції та законів України, здійснення заходів правового режиму, оборони, цивільного захисту, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Рік розпочався для країни вторгненням росії на територію України та введенням воєнного стану [1]. Цей «зовнішній шок» має вражаючі наслідки для економіки країни, регіонів і територіальних громад. Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Правовою основою введення воєнного стану є Конституція України, Закон «Про правовий режим воєнного стану» та указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні». Закон України підсилює спроможність органів місцевого самоврядування, зокрема дозволяє оперативно приймати необхідні для забезпечення життєдіяльності громад рішення. В умовах воєнного стану органи місцевого самоврядування відіграють значну роль щодо оборони територіальних громад. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», органи місцевого самоврядування і далі здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України та іншими законами України. Органи місцевого самоврядування зобов'язані сприяти діяльності військовому командуванню

та військовим адміністраціям щодо забезпечення заходів, які необхідні для запровадження правового режиму воєнного стану на відповідній території та захисту безпеки населення.

В умовах воєнного стану, у якому сьогодні перебуває наша держава, фінансово-економічний потенціал територіальних громад суттєво змінився. Зокрема, слід звернути увагу на проблеми релокації бізнесу та переміщення цивільного населення зі східних регіонів країни в її центральну та західну частини. Саме тут перед органами місцевого самоврядування постає найбільше пов'язаних з війною викликів. Передусім мова йде про налагодження злагодженої роботи з обласними та районними військовими адміністраціями. Тому, безумовним пріоритетом сьогодення постає визначення першочергових завдань, які мають покладатися на органи місцевого самоврядування регіонів і територіальних громад, задля того, щоб, з одного боку, забезпечити їх максимальну ефективність в управлінні ресурсним потенціалом відповідних територій, а з іншого, налагодити координацію діяльності всіх владних інституцій з метою своєчасного забезпечення нагальних потреб фронту та відновлення економіки. У межах забезпечення самодостатності розвитку територіальних громад доцільно розглядати напрям проблемно-орієнтованого управління, а також управління людськими ресурсами громади [3].

За умов необхідності розв'язання складних проблем воєнного стану суттєво підвищено ефективність взаємодії між органами державної влади, керівництвом територіальних громад та представниками громадських і волонтерських організацій. З одного боку, ці кризові явища мобілізували зусилля населення територіальних громад і його підприємницького потенціалу для забезпечення соціальної, економічної, логістичної допомоги територіальним громадам, на території яких відбуваються бойові дії, з іншого – існує низка проблем і ризиків, які є зараз і в майбутньому негативно впливатимуть на розвиток територіальних громад.

Іспит на міцність та випробування на ефективність реформи децентралізації триває. Такого практичного втілення реформи в екстремальних, воєнних умовах, мабуть, не зазнавала жодна з проведених довоєнних реформ в Україні. Вторгнення російських військ в Україну змусило багатьох українців покинути своє житло та шукати захисту від війни у спокійніших регіонах або закордоном. Масовий переїзд мешканців східних і північних областей в перші дні війни був фактично не контрольований і допомога цим людям організовувалась значною мірою й органами місцевого

самоврядування [3]. За весь час повномасштабного вторгнення росії в Україну кількість внутрішньо переміщених осіб зросла і становить 4,6 млн осіб. На плечі органів місцевого самоврядування лягли проблеми, які навіть не були передбачені реформою, але вирішення яких необхідне, та ще й у стислі строки. Зокрема, перед органами місцевого самоврядування постали питання: як та де розміщувати переміщених осіб, де знайти житло для тих мешканців, які його втратили, як розподіляти гуманітарну допомогу, як надавати необхідні послуги під обстрілами та як не порушити закон при наданні землі в оренду. Це тільки мала частка того, з чим доводиться стикатися місцевій владі для забезпечення життєдіяльності громади в умовах воєнного стану.

Фінансова підтримка життєдіяльності громад набуває актуальності саме в період воєнного стану – для забезпечення гідних умов життя постійного населення територіальних громад і внутрішньо переміщених осіб. З цією метою важливою є розробка механізму: державної підтримки функціонування територіальних громад на період воєнного часу для створення можливостей саморозвитку в повоєнний час; розподілення освітньої, медичної субвенції територіальним громадам на період воєнного стану для збереження якісного надання послуг населенню, збереження інтелектуального та трудового потенціалу територій та країни в цілому.

Таким чином, в умовах воєнного стану, об'єднані територіальні громади стають не тільки площадками для ефективного вирішення проблем управління військовою логістикою, але й простором для майбутньої повоєнної відбудови нашої держави та відновлення її економіки. Разом з тим, перебуваючи у нових економічних умовах новостворені об'єднані територіальні громади повинні дбати і про свою економічну спроможність. Проблеми та ризики діяльності територіальних громад в умовах воєнного стану мають стати їх новими можливостями в повоєнний час, однак в умовах «зовнішнього шоку» територіальні громади мають мобілізувати свій внутрішній потенціал і за допомогою державного регулювання забезпечити гідний рівень життя населенню громад.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. Дата оновлення: 18.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

2. Мельник А., Адамик В. Інтелектуалізація процесу реалізації стратегій регіонального розвитку: виклики сучасного стану та шляхи розв'язання проблем. *Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах війни та післявоєнної відбудови*

України : матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Тернопіль, 31 травня 2022 р. Тернопіль, 2022. С. 55–60.

3. Укрінформ. Кількість внутрішньо переміщених осіб з початку війни. Дата оновлення : 07 грудня 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3585076-kilkist-pereselenciv-v-ukraini-pisla-pocatku-povnomasstabnogo-vtorgnenna-zbilsilasa-vtrici.html>.

Янєва Ірина Миколаївна,

*головний спеціаліст відділу по роботі з проектно-кошторисною документацією
Департаменту капітального будівництва та житлово-комунального
господарства Мелітопольської міської ради Запорізької області, м. Мелітополь*

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЬКОЇ РАДИ ЩОДО РОЗВИТКУ КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА (на прикладі м. Мелітополь Запорізької області)

Із метою забезпечення виконання функцій замовника за бюджетними програмами капітального будівництва (далі – БПКБ) житлових, комунальних, соціальних, культурних та побутових об'єктів рішенням виконкому Мелітопольської міської Ради депутатів трудящих від 01.11.1958 року було створено відділ капітального будівництва міста Мелітополь.

Як замовник за БПКБ різних об'єктів, відділ активно здійснював реалізацію державної політики у будівельній площині. Значний вклад окреслено у радянські часи, коли енергійно набирало обертів будівництво об'єктів транспортної інфраструктури, промислових, торгівельних та побутових об'єктів, медичних закладів, житлових будинків, адміністративних споруд. Згодом відбулася реорганізація в відділу капітального будівництва при виконавчому комітеті Мелітопольської міської ради Запорізької області, а пізніше в департамент капітального будівництва та житлово-комунального господарства Мелітопольської міської ради Запорізької області [1].

Основними завданнями та функціями Департаменту КБ та ЖКГ ММР ЗО є:

– управління бюджетними коштами у межах встановлених йому бюджетних повноважень, забезпечуючи ефективно, результативно і цільове використання бюджетних коштів, організацію та координацію роботи розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів у бюджетному процесі;

– організацію будівництва, реконструкції, капітального та поточних ремонтів об'єктів комунального господарства, соціально-культурного призначення, житлових будинків, а також шляхів місцевого значення, у тому числі: вулично-дорожньої мережі міста (вулиць, доріг, площ, проїзної частини, пішохідних доріжок, велосипедних доріжок, тротуарів, внутрішньо-квартальних проїздів);

– виконання функцій головного розпорядника бюджетних коштів відповідно до бюджетного законодавства;

– виконання функцій єдиного замовника будівництва, реконструкції та капітального ремонту об'єктів житлово-комунального господарства, соціально-культурного призначення та інших об'єктів бюджетної сфери у м. Мелітополі та інше [1].

На сучасному етапі Департамент КБ і ЖКГ ММР ЗО продовжує роботу, пов'язану з формування сприятливого клімату й забезпечення інвестиційної привабливості самого регіону. У межах реалізації «Стратегії розвитку Мелітополя до 2030 року» та відповідно до пріоритетних завдань «Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 27 року» затверджено інвестиційні заходи, направлені на капітальне будівництво об'єктів соціально-культурного й житлово-комунального призначення.

Запорукою динамічного розвитку міста Мелітополя є поліпшення інфраструктури та якості життя населення. Політика регіону спрямована на підвищення життєвого рівня населення, соціальних гарантій та поліпшення соціального обслуговування, забезпечення стабільного розвитку систем життєзабезпечення.

Також визначена бажана «траєкторія» розвитку, що має привести громаду до стратегічного бачення, забезпечуватиметься рухом за визначеними стратегічними напрямками розвитку:

А. Місто розвиненого бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування.

В. Місто ресурсоефективної та екобезпечної інфраструктури.

С. Місто ефективного врядування та сучасних публічних послуг.

Реалізація стандартів Європейського Союзу в сфері планування розвитку територіальних громад передбачає, що Стратегія розвитку міста є основним планувальним документом, в якому кожен стратегічний напрям є глобальною програмою, реалізація якої забезпечуватиме досягнення визначених стратегічних цілей, стратегічного бачення загалом.

В місті визначено значні економічні та соціальні проблеми, що потребують допомоги держави:

– аварійний та/або незадовільний стан закладів охорони здоров'я, освіти, культури, фізичної культури і спорту, соціального захисту населення;

– забезпечення населення якісною питною водою: водопроводи мають застарілу вуличну мережу, низький рівень технічного та профілактичного обслуговування;

– незадовільний технічний стан каналізаційних мереж, аварійний стан яких потребує швидкого та послідовного здійснення комплексу заходів для приведення їх до належного стану тощо [2].

У формування переліку об'єктів за БПКБ за рахунок бюджетних коштів покладено вирішення проблем вдосконалення різних інфраструктур, що надасть можливість сприяти економічному та соціальному зростанню всього регіону.

Основними джерелами фінансування БПКБ Мелітопольської міської ради Запорізької області протягом п'яти останніх років виступали кошти:

- місцевого та обласного бюджетів;
- Державного бюджету: резервний та загальний фонди Державного бюджету, Державний фонд регіонального розвитку;
- субвенцій з обласного бюджету; субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам: освітня субвенція; субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій; на охорону та раціональне використання природних ресурсів; на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів; на виконання інвестиційних проєктів, спрямованих на соціально-економічний розвиток регіонів тощо;
- інші кошти: спонсорські кошти.

За 2017–2021 роки на замовлення Мелітопольської міської ради Запорізької області за БПКБ було профінансовано за бюджетними програмами капітального будівництва 1 355 785,3 тис. грн бюджетних коштів, що складає 85 % від запланованих (1 596 460,0 тис. грн).

Так, починаючи з 2019 року ми спостерігаємо різке зростання профінансованих коштів за бюджетними програмами капітального будівництва по відношенню до 2018 року з 10 823,2 тис. грн до 228 093,0 тис. грн відповідно (у 21 раз). З 2019 року ситуація змінюється у ще більш позитивний бік і обсяг фінансування починає набирати обертів (228 093,0 тис. грн) та у 2020 році їх обсяг сягає 494 464,1 тис. грн., що складає 87,9 % від запланованих і 615 864,5 тис. грн. – відповідно у 2021 році [4].

Таблиця 1.

Динаміка фінансування за бюджетними програмами капітального будівництва з різних джерел Мелітопольської міської ради Запорізької області за 2017 – 2021 роки, тис. грн.

	2017	2018	2019	2020	2021
■ Заплановано	7850,8	12625,7	292181,9	562582,8	721218,8
■ Профінансовано	6540,3	10823,2	228093,2	494464,1	615864,5
■ Залишок	1310,5	1802,5	64088,7	68118,7	105354,3

Практичні вимоги і сучасні технології планування свідчать про те, що необхідно здійснити перехід від сприйняття бюджету через призму традиційного принципу річного бюджету на користь заміни принципу багаторічного планування бюджету, що обумовлюється фінансуванням БПКБ на довгостроковий період та виходить далеко за горизонт бюджету, складеного протягом року.

Наразі місцевими органами влади більша частина уваги зосереджена на реалізації короткострокових програм, що надає можливість отримати результативні показники, і таким чином, досягти пріоритетних цілей при різних витратах у мінімальний строк.

Але якщо використати механізм взаємодії органів влади при формуванні та реалізації політики фінансування за бюджетними програмами капітального будівництва через багаторічне планування, орієнтоване на результативність, то є можливість задовольнити інтереси всіх учасників бюджетного процесу. У першу чергу, інтереси громадян, які виступають першоджерелом у прояві потреб своєї громади; по-друге, Департамент КБ та ЖКГ ММР ЗО, на який покладено функції основного замовника та головного розпорядника коштів; по-третє, держави, що має на меті покращення соціальних показників на рівні громад.

Список використаних джерел:

1. Департамент капітального будівництва та житлово-комунального господарства ММР ЗО. URL: https://mlt.gov.ua/?r=posts.client&post_parent_id=120&post_type=page.
2. Стратегія розвитку Мелітополя до 2030 року. URL: http://invest-melitopol.gov.ua/uploaded_files/1582491613_%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83_%D0%9C%D0%B5%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8F_2030.pdf.
3. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 27 року. URL: <https://www.zoda.gov.ua/news/48277/strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-period-do-2027-roku.html>.
4. Офіційний інтернет-портал Мелітопольської міської ради. URL: https://old.mlt.gov.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=17044&Itemid=456.

Яремчук Альона Віталіївна,

здобувач

*Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА МІСТА ХАРКОВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Стійкість нашої держави у протистоянні російській агресії здивувала весь світ. Українці в усіх регіонах країни виявили величезну рішучість захищати батьківщину. Що змінило українців? Патріотизм зрештою залежить від упевненості, що політична система здатна служити інтересам народу. Треба визнати, що така впевненість в Україні зміцніла завдяки реформам, що їх український уряд провів з часів Революції гідності. Найважливішою, на мою думку, стала реформа місцевого самоврядування. Вона стала одним із головних чинників, які зміцнили бажання українців боротися за свою країну. Громадяни ладні ризикувати життям та захищати батьківщину, коли бачать зв'язок між служінням державі і власній громаді.

Світовий і європейський досвід переконливо свідчить, що в нинішньому демократичному суспільстві територіальна організація влади може будуватися лише на основі обов'язкового використання місцевого самоврядування – специфічної форми публічної влади територіальних громад, у рамках якої забезпечується реалізація їх права здійснювати управління в межах відповідних територіальних одиниць, самостійно вирішувати всі питання місцевого значення. Місцеве самоврядування сьогодні виступає важливим фактором демократизації суспільного життя, децентралізації управління та необхідною передумовою становлення громадянського суспільства, наближення влади до її джерела – народу. І навпаки, місцеве самоврядування може ефективно функціонувати лише за умови наявності розвинутих елементів громадянського суспільства. Але як це працює під час воєнного стану?

Зараз головне завдання реформи місцевого самоврядування – створення спроможної громади, здатної вирішувати питання місцевого значення. Тому потрібно працювати в площинах фінансової, демографічної, економічної спроможності, створювали умови для формування комфортного середовища для проживання. Але комфорт – це не тільки про красиві парки, благоустрій території, а в першу чергу – про внутрішнє відчуття безпеки.

До прикладу, коли ми говоримо, що спроможна громада – це також і якісні, доступні послуги, то безпечна громада – це певні умови, за яких ці послуги людина отримує із задоволенням, в спокійному та комфортному середовищі. Так наприклад, ЦНАП в місті Харків розширив надання послуг у сфері протипожежної безпеки. Це віднесення об'єкта до об'єкта підвищеної небезпеки відповідного класу з реєстрацією в Реєстрі (Журналі обліку) об'єктів підвищеної небезпеки і виключення об'єкта підвищеної небезпеки з Реєстру (Журналу обліку) об'єктів підвищеної небезпеки.

Ці послуги необхідні для тих, хто має об'єкт, на якому можуть використовуватися або виготовлятися, перероблятися, зберігатися чи транспортуватися небезпечні речовини, біологічні препарати, а також інші об'єкти, що за певних обставин можуть створити реальну загрозу виникнення аварійних ситуацій.

Роджер Маєрсон, висловив думку, що надважливу роль місцевого самоврядування слід враховувати під час планування повоєнного відновлення України. Головний урок Плану Маршалла – іноземна допомога може стати набагато ефективнішою, якщо вона сприяє просуванню реформ, що закладають основу для успішного розвитку. Післявоєнний розвиток України залежатиме як від зміцнення зв'язків із Європою, так і від підвищення здатності місцевих органів влади служити своїм громадам [1].

Україно-британський проєкт «Інноваційні міста: кращі практики післявоєнної відбудови» стартує 1 липня у місті Харків.

Проєкт є результатом співпраці Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова та Університету Лафборо (Великобританія). Його суть полягає у розробці освітньо-практичного курсу, в рамках якого молодь зможе отримати навички та компетенції, необхідні для якнайшвидшої розробки проєктів післявоєнної відбудови України.

«Післявоєнне відновлення можливе лише за рахунок впровадження ефективних інвестиційних механізмів, розробки інноваційних інфраструктурних проєктів та архітектурних рішень, які необхідно створювати вже сьогодні. Рушійною силою відновлення країни має стати новий креативний клас – інтелектуальна та освічена молодь», – зазначили організатори.

Серед очікуваних результатів проєкту – створення ком'юніті молодих фахівців з креативними підходами; відбір та реалізація ідей розвитку територій в умовах післявоєнної відбудови; забезпечення сприятливого

соціально-економічного клімату для повернення людей та відновлення бізнесу; формування майданчику для створення нової архітектури безпеки та соціально-економічного розвитку територій тощо.

Список використаних джерел

1. Україно-британський проєкт «Інноваційні міста: кращі практики післявоєнної відбудови». URL: <https://www.facebook.com/events>.

ПРОФЕСІЙНА ДЕРЖАВНА СЛУЖБА І ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ

*Мартиненко Василь Миколайович,
доктор наук з державного управління, професор,
в. о. завідувача кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ПРО ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

У ХХ столітті світ увійшов у глобальну турбулентну зону свого цивілізаційного розвитку: так, як світ розвивався досі – він розвиватися не міг; як йому розвиватися далі – він не знав. І у ХХІ столітті світ не знає і продовжує шукати вихід зі стану глобальної турбулентності. Цей пошук уже призвів до двох світовим війн і фактично привів до межі третьої світової війни. Волею-неволею, епіцентром світової турбулентності нині стала Україна. І саме від того, яким шляхом розвитку піде Україна у повоєнний період, залежатиме і повоєнний світовий порядок. І саме тому ми усі маємо бути свідомі того, що розвиток публічного управління в Україні не може досліджуватися поза контекстом цивілізаційного розвитку, а формування системи публічного управління без урахування світових тенденцій суспільного розвитку.

Варто визнати, що нинішній турбулентний стан розвитку людської цивілізації є результатом багато тисячолітньої історії діяльності авторитарних держав як інститутів організації суспільної життєдіяльності своїх громадян. Сучасний вкрай суперечливий світ характеризується переходом від епохи становлення та розвитку авторитарних держав з централізованими системами державного управління суспільною життєдіяльністю своїх громадян до епохи становлення та розвитку демократії через децентралізацію національних систем державного управління на всіх рівнях соціальної структуризації суспільства, та входження їх у загальносвітовий демократично спрямований простір становлення та розвитку демократії в глобалізованому світі.

Світові тенденції свідчать про те, що все більше й більше країн стають на шлях впровадження та розвитку демократичних форм і методів публічного управління. Ті країни, які стали на цей шлях раніше, досягли значно більших результатів у напрямку розвитку демократії. Ті, які стали на цей шлях пізніше, мають менші демократичні здобутки. Ті ж країни, які ще не стали на шлях демократизації держави і суспільства в цілому, випадають з глобалізованого простору демократичного розвитку, консервують авторитарні режими і вступають у протиріччя з об'єктивними процесами цивілізаційного розвитку.

У загально цивілізаційному контексті демократизація держави як інституту організації суспільної життєдіяльності своїх громадян і суспільства в цілому є, водночас, і результатом багато тисячолітньої історії соціально суперечливої діяльності національних держав, і засобом становлення та розвитку глобалізованого інформаційного суспільства – суспільства XXI ст. з принципово новими цінностями, в основі яких лежать права і свободи людини як особистості незалежно ні від рівня її заможності чи роду, ні від расової чи національної приналежності, віросповідання, культури, традицій тощо.

XXI століття знаменується переходом від панування у суспільному розвитку матеріальних і матеріалізованих форм багатства та зумовлених ними цінностей до духовних і одуховлених (інформаційних) форм багатства та зумовлених ними цінностей. За великим рахунком, мова йде про перехід від пріоритетності матеріальних цінностей у житті людини до духовних. Цей перехід вносить суттєві зміни у підходах до розвитку державно-управлінської діяльності. Державне управління все більше й більше втрачає свою суб'єкт-об'єктну природу, *приватно зумовлену саме нерівноправністю у людських відносинах* (людина, яка має більше прав апіорі стає суб'єктом у цих відносинах). Водночас, державне управління, з об'єктивною необхідністю демократизації держави і суспільства в цілому, все більше й більше набуває суб'єкт-суб'єктного характеру, а отже, і суспільних (публічних) форм управління у взаємодії між державою і суспільством, між владою і народом.

Таким чином, процес цивілізаційного розвитку характеризується тим, що централізована система державного управління суспільним розвитком, яка формує суб'єкт-об'єктний характер відносин між державою і суспільством трансформується в систему публічного самоуправління (самоврядування), яка формує суб'єкт-суб'єктний характер відносин між

державою і суспільством. Результатом і інструментом таких відносин стає публічне адміністрування – законодавче і нормативно-правове регулювання процесів суспільного розвитку. Це регулювання, яке не попирає прав і свобод людини як особистості незалежно ні від її заможності чи роду, ні від расової чи національної приналежності, віросповідання тощо. Становлення та розвиток публічного адміністрування через прийняття законодавчих і нормативно-правових актів, які є обов'язковими до виконання як з боку громадянина і суспільства в цілому, так і з боку держави і тих громадян, які її уособлюють і діють від її мені на всіх рівнях соціально-економічної і суспільно-політичної структуризації суспільства обмежує авторитаризм і ліквідує монополію держави як суб'єкта управління суспільним розвитком.

На відміну від централізованої системи державного управління, ієрархічно побудованої згори донизу – від держави до людини, система публічного самоврядування формується і розвивається за законом синархії з низу до гори – від людини до держави. Система державного управління діє і розвивається в інтересах спочатку держави і людей, які її уособлюють, а потім і суспільства в цілому. Система публічного самоврядування діє і розвивається з самого початку в інтересах людини і суспільства в цілому. За своїм алгоритмом формування, дії та розвитку – це дві прямо протилежні системи. Сімбіоз цих систем у більшості розвинутих країн світу проявляється через публічне адміністрування як нормативно-правовий механізм зняття суперечностей між ними. Публічне адміністрування, знімаючи таким чином загострення суперечностей між цими двома взаємообмежуючими системами державного управління і публічного самоврядування, зберігає еволюційність їх розвитку через співіснування та взаємопроникнення. Співіснування та взаємопроникнення систем державного управління і публічного самоврядування на регіональному рівні неминуче приведе до формування нової якості системи публічного самоврядування на всіх рівнях соціальної структуризації суспільства. Це довгий еволюційний шлях, який буде супроводжуватися розвитком теорії та практики публічного адміністрування.

Тридцятирічний досвід українського державотворення показує, що система державного управління в Україні спирається на успадковані від радянської системи авторитарні форми і методи управління та відповідні цій системі управлінські кадри. Система ж публічного самоврядування обмежується реалізацією напівдемократичних форм і методів місцевого самоврядування на рівні територіальної громади, яка досі так і не стала суб'єктом місцевого самоврядування. Як наслідок цього, і саме місцеве

самоврядування не стало таким за своєю суттю. Централізована система державного управління залишається впливовою, обмежуючою і спрямовуючою силою подальшого розвитку місцевого самоврядування, що не сприяє становленню та розвитку системи публічного самоврядування на всіх рівнях соціальної структуризації суспільства.

Нині Україна має унікальний шанс – у повоєнний період, за всебічної підтримки світової спільноти демократично спрямованих країн, сформувати з низу до гори систему публічного самоврядування на всіх рівнях соціальної структуризації суспільства, починаючи з багатоквартирних будинків, вулиць, мікрорайонів, місцевих територіальних громад і закінчуючи загальнонаціональним рівнем. Ця принципово нова якість публічної самоврядної системи, з об'єктивною необхідністю цього процесу, потребує формування нової генерації публічних службовців, які володітимуть знаннями, навичками і вміннями застосування демократичних форм і методів публічного самоврядування на всіх рівнях соціальної структуризації суспільства, включаючи загальнонаціональний.

Вочевидь, вже сьогодні існує суспільний запит на формування нової якості публічних службовців, які будуть слугувати суспільству в цілому і кожній людині, зокрема, а не державі і тій частині людей, які її уособлюють. А це може статися лише за умов побудови цілісної системи публічного самоврядування на всіх рівнях соціальної структуризації українського суспільства, починаючи з рівня територіальної громади і закінчуючи загальнонаціональним рівнем.

Золотарьов Володимир Федорович,
кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОСАДОВЦІВ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Військова агресія РФ проти Української держави показала важливість та значимість колективних та особистісних якостей публічних службовців. І на сьогодні залишається одним із основних завдань реформування публічної служби – підвищення рівня професійної діяльності посадовців органів усіх щаблів влади.

Публічна служба, як категорія науки публічного управління та адміністрування має багато визначень. Зокрема в Енциклопедії державного управління (Київ, НАДУ, 2011) дана дефініція знайшла своє визначення в двох варіантах (що говорить про важливість даного управлінського феномену). Так, Петренко О. і Антонова О. її розглядають як «інститут», зокрема організаційно-управлінський, регулятивний та інтегрований інститут суспільства, що забезпечує взаємодію громадян і держави, реалізацію функцій держави за допомогою спеціальних установ і організацій, у яких працюють спеціально підготовлені службовці, які керуються у своїй діяльності відповідними законодавчими нормами й соціальними цінностями [2, с. 375].

В іншому варіанті як «професійну діяльність» Карпа М. вважає, що публічна служба (англ. public service – публічна служба) – професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах, в органах місцевого самоврядування та в інших органах публічної влади, мають статус публічного службовця, виконують повноваження публічної адміністрації та публічні функції. Публічна служба є похідним від “публічної адміністрації” (public administration). Враховуючи останні тенденції розвитку відносин влади і суспільства, він виокремлює основні складові публічної служби: державна, муніципальна, спеціалізована, цивільна тощо [1, с. 486].

Професіоналізм публічного службовця потрібен для якісного виконання функцій, постійної його готовності до вирішення складних завдань, можливості покращити свої професійні якості та ін. Посадовець має

бути компетентним співробітником, а саме якісно та своєчасно здійснювати свої повноваження.

Професіоналізм публічних службовців можна розглядати з одного боку як необхідність отримання професійної освіти, що дозволить виконувати не тільки вузькоспеціальні функції, а і вузькі функції управління, а з іншого боку – як якісне виконання спеціальних завдань та функцій, характерних для окремого виду державної діяльності. Професійна освіта посадовців органів влади, що передусім, включає професійну підготовку і підвищення кваліфікації, є важливим фактором підвищення результативності діяльності місцевих державних адміністрацій та системи місцевих рад щодо надання якісних адміністративних послуг.

В Україні діє загальнонаціональна система професійного навчання державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування, яка складається від проведення навчання за короткостроковими тематичними програмами та загальними та спеціальними професійними програмами до навчання за освітніми професійними програмами підготовки бакалаврів та магістрів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Зміст вищезазначеного навчання направлений на забезпечення публічних службовців потрібними знаннями, навичками і вміннями для виконання ними своїх повноважень з реалізації функцій державної служби та служби в органах місцевого самоврядування щодо управління процесом формування і реалізації державної політики в різних сферах суспільного життя.

Порядком організації підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад визначаються норми та вимоги щодо організації підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих [4].

Згідно вимог Закону України «Про державну службу» для необхідності фахової професійної підготовки державних службовців важливою постає питання збільшення кількості посадовців, що направляється органами влади на навчання до Інституту за новою спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» [3].

В органах влади на сьогодні не вистачає дипломованих фахівців у сфері права і управління.

Треба враховувати ще і ті обставини, що діючі нормативні засади прийому на державну службу, просування по службі, формування кадрового резерву, атестації, система оплати праці і мотивації до сумлінного виконання службових обов'язків не допомагають формуванню в державних службовцях інтересу і потреб до підвищення свого професіоналізму і кваліфікації.

Вважаємо, що система добору, просування по публічній службі, оцінювання та атестація результатів службової діяльності запрацює сповна тільки тоді, коли пройде деякий час. Тож потрібні певні важелі, що формують особисту відповідальність публічного службовця за свій особистий професійний розвиток.

На сьогодні в Україні склалась не зовсім досконала система підвищення рівня професійної компетентності посадовців органів публічної влади. Війна з РФ закінчить перемогою України. І у поствоєнний період необхідно в дану систему вносити суттєві корективи.

Пропонуємо виокремити головні принципи побудови і функціонування ефективної системи підвищення рівня професійної компетентності посадовців органів публічної влади, до яких слід віднести:

- системну єдність управлінської, фінансової, економічної, гуманітарної, правової і соціальної підготовки в поєднанні з глибокою спеціалізацією і врахування місцевих і регіональних особливостей;

- випереджаючий характер навчання;

- високу універсальність вмінь, знань і навичок, що дозволяє особам, результативно працювати на різних рівнях і в суміжних областях професійної діяльності;

- залучення до навчального процесу спеціалістів і керівників органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

- тісний взаємозв'язок всіх напрямків, рівнів і форм навчання з практикою і досвідом публічного управління;

- інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів влади, наукова експертиза проєктів, програм, що розробляються органами влади;

- стажування викладачів Інституту у центральних і місцевих органах виконавчої влади та місцевого самоврядування;

- забезпеченість кваліфікованими науково-педагогічними кадрами, розвиненою інформаційною і методичною базою.

Таким чином, одним з напрямів розвитку системи професійного навчання посадовців органів влади має стати посилення орієнтації на безперервний і випереджаючий характер навчання, зв'язок навчання і професійно-посадового зростання шляхом збільшення ролі служб управління персоналом і відповідальності керівників органів влади в реалізації програм професійного розвитку кадрів.

Корисним було б також створення та функціонування так званого он-лайн консультування для посадовців органів влади.

Під час формування навчальних програм щодо підвищення кваліфікації посадовців органів влади бажано було б прислухатися до думок майбутніх слухачів цих програм. Для цього доцільно було б організаторам навчання заздалегідь направляти до органів влади структуру програм підвищення кваліфікації, за якими у відповідному навчальному закладі здійснюється підвищення кваліфікації.

Отже, вважаємо запропоновані заходи з підвищення рівня професійної компетентності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування та досягнуті ними результати дозволять значно підвищити якість виконання посадовцями своїх посадових обов'язків.

Список використаних джерел

1. Карпа М. І. Публічна служба. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.] ; Національна академія державного управління при Президентові України. Київ : НАДУ, 2011. Т. 8 : Публічне врядування / наук.-ред. кол. : В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) [та ін.] ; Львівський регіональний інститут державного управління Національна академія державного управління при Президентові України. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 630 с.

2. Петренко О. С., Антонова О. В. Публічна служба. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 3 : Історія державного управління / наук.-ред. колегія : А. М. Михненко (співголова), М. М. Білинська (співголова) та ін. 2011. 788 с.

3. Про державну службу : Закон України від 07.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.

4. Про затвердження Порядку організації підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад : наказ Національного агентства України з питань державної служби від 26 листопада 2019 року № 211-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0005-20#Text>.

Солових Віталій Павлович,

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
факультету Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

Солових Євгенія Миколаївна,

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
факультету Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК СУЧАСНА МОДЕЛЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Трансформація уявлень про публічне управління пройшло певний шлях свого переосмислення як у змістовному, так і технологічному плані. У змістовному плані уявлення про публічне управління трансформувалося від етатичного підходу, за якого держава виступала ключовим і єдиним керуючим елементом, до демократичного, коли усе суспільство приймає участь у розв'язанні проблем управління державою. У технологічному плані перетворення відбулися від застосування бюрократичних процедур, до застосування сучасних цифрових технологій. Особливого значення застосування сучасних інформаційних технологій набрали в останні 10 років, коли у процес публічного управління активно почали впроваджувати підходи та методи інформаційного забезпечення. Саме у цей період почали говорити про новий підхід до публічного управління, а саме – електронне урядування.

Термін «електронний уряд» (e-government) вперше був використаний у 1997 р. за ініціативи Національного наукового фонду США для визначення процесу адміністративної реформи на основі ідеології нового публічного управління та широкого впровадження ІКТ в державному управлінні, особливо в органах виконавчої влади. Пізніше для визначення реформ системи публічного управління, які охопили всі державні органи, цей термін було модернізовано до «електронного урядування».

У цьому контексті необхідно виділити сутнісні характеристики електронного урядування як складової державного управління та публічного

менеджменту. Демократизація державного управління, в тому числі запровадження електронної демократії в електронному урядуванні, призвела до появи нового терміну – «електронний уряд».

У визначенні електронного урядування використовуються різні підходи, кожен з яких виявляє свої особливості залежно від сфери застосування, а саме:

– технократичні, у яких електронний уряд вважається однією з фундаментальних технологій інформаційного суспільства разом із такими технологіями, як електронний бізнес, електронна освіта, культура, охорона здоров'я, наука, охорона навколишнього середовища тощо, або як один із рівнів впровадження ІКТ в державне управління (інформатизація – інформатизація – електронне адміністрування) як відповідної організаційно-технічної системи;

– теоретичний, у якому електронний уряд розглядається як відповідна ідеологія, концепція, теорія або як одна із сучасних форм державного управління, яка конкурує з такими підходами, як новий публічний менеджмент, політичні мережі, належне врядування, «відкритий уряд», синергетичні та нові інституційні моделі тощо.

Виходячи з цього, електронне урядування (е-врядування) можна трактувати як:

– форму організації публічного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування шляхом використання ІКТ для створення нового типу держави, спрямованого на задоволення потреби громадян [4];

– оптимізацію процесу надання адміністративних, управлінських та соціальних послуг, політичну участь громадян у розвитку країни шляхом зміни внутрішніх та зовнішніх відносин за допомогою технічних засобів, Інтернету та сучасних ЗМІ;

– систему взаємодії органів державної влади та населення, яка базується на широкому застосуванні інформаційних технологій з метою підвищення доступності та якості державних послуг, скорочення термінів їх надання та зменшення адміністративного навантаження на громадян та організації. для їх прийому [1];

– електронне адміністрування – це не лише модернізація всієї системи державного управління, а й налагодження активної взаємодії між органами державної влади та громадянами з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [3];

– використання інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності, економічності та прозорості влади та можливості громадського контролю за нею [2].

Таким чином сучасна модель публічного управління електронне урядування представляє з себе як технічну складову, що передбачає використання сучасних ІКТ у процесі управління державою, так і теоретичну складову, що передбачає обґрунтування нових форм і методів організації взаємодії держави та суспільства у процесі управління державою за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Електронне урядування в Україні: аналіз та рекомендації: результати дослідження. Київ, 2007. 254 с.
2. Жилиєв І. Б. Інформаційне право України: теорія і практика: монографія. Київ, 2009. 104 с.
3. Чукут С. А., Кукарін О. Б. Електронне урядування: опорний конспект лекцій. Київ, 2009. 80 с.
4. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністра України від 13 груд. 2010 р. № 2250-р. *Офіційний вісник України*. 27.12.2010. № 97. Ст. 3443.

Євдокимов Вадім Олександрович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та державної служби,
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ПОДОЛАННЯ КРИЗИ УПРАВЛІННЯ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ

Проведення реформ і подальший розвиток системи державного управління вимагає удосконалення управлінської діяльності на всіх рівнях управління. Існуючі загрози і кризи в світі вимагають переосмислення змісту управлінської діяльності, наповнення його новими інструментами і підходами.

У загальному розумінні, менеджмент – це процес, кінцевою метою якого є створення результативної та ефективної організації в коротко- та довгостроковій перспективі незалежно від її масштабів та сфери діяльності, будь-то: родина, бізнес, організація публічної сфери, держава.

Анрі Файоль, представник адміністративної школи управління, якого часто називають батьком менеджменту, виокремив 5 основних взаємопов'язаних функцій менеджменту: планування (передбачення, врахування майбутнього і розробка програми дій), організація (побудова матеріального і соціального організмів підприємства), розпорядження (спонукання робітників до продуктивної праці; «мистецтво управляти людьми»), координація (узгодження, гармонізація дій, об'єднання зусиль), контроль (перевірка реалізації програм, виконання розпоряджень) [3, с. 52].

Однак на практиці існує безліч організацій, управління якими не передбачає виконання певних функцій. Наприклад, начальник цеху металургійного комбінату практично не виконує управлінські функції, а займається контролем діяльності робітників.

Отже, необхідно визначити такий загальний підхід до функцій управлінської діяльності, який би не залежав від сфери діяльності. Для результативної і успішної роботи організації керівник повинен виконувати функції: виконавчу, адміністративну, підприємницьку та об'єднувальну [2, с. 9]. Таким чином, можна визначити, що ефективність діяльності та «здоров'я» розвитку організації залежить від виконання керівником всіх чотирьох функцій, які можна об'єднати в абревіатуру «ВАПО».

Виконавча функція відповідає за отримання результатів діяльності організації. Реалізація цієї функції керівником у довгостроковій перспективі можлива за умови його високої особистої виконавської компетентності та гіпервідповідальності. Управління – не «спринт», це скоріше «марафон», саме тому акцент необхідно ставити на довгостроковий успішний розвиток організації. На короткому відрізку успіх організації може бути обумовлений збігом сприятливих умов і випадковими результативними діями керівника. Також виконавська функція керівника означає бажання керівника виконувати поставлені завдання на самому високому рівні, без затримок, з отриманням конкретних результатів від своєї діяльності.

Адміністративна функція націлена на планування, узгодження та контроль діяльності підлеглих. Керівник-адміністратор переймається тим, щоб кожен співробітник працював, виконував плани роботи, не порушував дисципліну. Якщо виконавча функція (В) забезпечує продуктивність організації, то адміністративна функція (А) впливає на її оперативність.

Підприємницька функція направлена на розробку стратегічних планів розвитку організації. Реалізація цієї функції означає, що керівник бачить перспективні напрямки діяльності організації, запроваджує нововведення в роботу колективу, генерує нові ідеї, готовий ризикувати.

Виконання об'єднувальної функції керівником передбачає згуртування колективу, створення єдиної команди, перехід від індивідуальної відповідальності підлеглих до групової, формування корпоративної культури та налагодження гармонійних відносин серед співробітників.

Незважаючи на відмінності між чотирма «неправильними» стилями управління, всі вони мають одну схожість. Кожен із них являє собою стійке упередження, що призводить до некомпетентного управління, можливості бачити перспективи розвитку лише в одному напрямку у відповідності з розвинутою компетентністю [2, с. 61].

Успіх управлінської діяльності залежить від вміння керівника одночасно виконувати всі чотири функції: виробництво результатів, адміністрування, підприємництво та інтегрування. На жаль, на практиці об'єднання всіх чотирьох функцій в одній особі можливо лише на сторінках підручників з менеджменту. Тому найкращім способом реалізації зазначено підходу є підбір підлеглих і створення управлінської команди, яка буде доповнювати лідера організації. Для успіху управлінської команди необхідно, щоб кожен підлеглий в чомусь перевершував керівника. Умови в яких працюють люди дозволяють виявляти або подавляти їх приховані можливості.

Список використаних джерел

1. Завадський Й. С. Менеджмент: Management. Т. 1. Київ : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 543 с.
2. Адізес І. Як подолати кризу управління / пер. з англ. В. Стельмах. Харків : Вид-во «Ранок» : Фабула, 2019. 272 с.
3. Менеджмент і адміністрування : у 2 ч. Ч. 1. Історія менеджменту. Теорія організацій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [О. В. Баєва, Л. В. Лазоренко, Н. І. Новальська та ін.] ; за ред. О. В. Басвої, Н. І. Новальської. Київ : ВД «Персонал», 2017. 336 с.

Кузьменко Наталія Михайлівна,
кандидат медичних наук, асистент кафедри
пропедевтики внутрішньої медицини №1, основ біоетика та біобезпеки
Харківського національного медичного університету, м. Харків

Кузьменко Сергій Леонідович,
магістр державного управління
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ МЕДИЧНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На сьогодні інформаційні технології – є невід’ємним компонентом освітньої галузі, що оптимізує і підвищує її ефективність. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2015–2021 роки наголошує, що пріоритетним для розвитку освітньої сфери є введення сучасних технологічних засобів інформаційно-комунікаційного типу до освітнього процесу.

Кейс-технології або метод кейсів (англ. case method, case study, case based learning – кейс-метод, метод конкретних ситуацій, метод ситуаційного аналізу) – техніка навчання, що використовує опис реальних ситуацій, це метод ситуаційного навчання на конкретних прикладах. Цей метод дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Він сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем. Цей педагогічний інструмент допомагає глибше зрозуміти тему, розвинути уяву, отримати ґрунт для перевірки теорії, дослідження ідей, виявлення закономірностей, взаємозв'язків, формулювання гіпотез, збільшити мотивацію, заохотити мислення та дискусію, отримати додаткову інформацію, поглибити знання, переконатися у поглядах, розвинути і застосувати аналітичне мислення, вміння вирішувати проблеми і робити раціональні висновки, розвинути комунікаційні навички, поєднати теоретичні знання з практичним вирішенням проблемних завдань, перетворити абстрактні знання на цінності і вміння. У галузі медичної педагогіки ця методика дозволяє розвинути власне клінічне мислення, засноване на принципах доказової медицини, покращити практичні навички. Вказана методика з успіхом застосовується в усьому світі при викладанні медичних наук.

Отже, застосовуються кейс-технології у вигляді різноманітних кейсів-презентацій, тестів, ситуаційних задач, тренажерів практичних навичок, а також відео-кейсів згідно з тематичного плану по медичній дисципліні «Сестринська практика». Саме таке викладення навчального матеріалу для студентів-медиків третіх курсів у Харківському національному медичному університеті сприяє активному вивченню медичної дисципліни, розвитку професійних умінь, клінічному мисленню та комунікативної компетентності майбутніх фахівців медичної галузі.

Зазначені кейс-технології – це не самоціль, а адекватний інструмент формування професійної компетентності, яка передбачає не лише наявність знань, навичок та вмінь, а й можливість самостійного використання їх на практиці з метою вирішення реальних практичних проблем. Застосування кейс-технологій при викладанні медичної дисципліни підвищує мотивацію студентів, дає змогу в цікавій формі представити навчальний матеріал, безпосередньо пов'язаний із майбутньою професією. Кейс-технології є надзвичайно ефективними для формування в студентів-медиків професійної компетентності у вивченні дисципліни «Сестринська практика».

Список використаних джерел

1. Варава О. Б. Критерії ефективності якості професійної підготовки студентів у медичних коледжах. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія : Педагогіка. 2018. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2018_2_5.
2. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Змішане навчання й інноваційні технології підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах. Порівняльна професійна педагогіка. Хмельницький : ХНУ, 2017. № 1 (Т. 7). С. 106–112.
3. Досвід впровадження кейс-технологій у навчальний процес / Г. М. Кожина, Т. П. Мозгова, Л. М. Гайчук, І. М. Стрельнікова, І. В. Лещина, К. О. Зеленська, І. Ф. Терьошина, С. В. Федорченко. *Інноваційні технології навчання: досвід впровадження та перспективи розвитку : матеріали LIV навчально-методичної конференції*, м. Харків, 17 березня 2021 р. Харків : ХНМУ, 2021. Вип. 11. С. 59–61.
4. Журавльова Л. В., Цівенко О. І., Лахно О. В. Застосування кейс-технологій під час дистанційного навчання студентів на клінічній кафедрі. *Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти: виклики сьогодення та перспективи їх вирішення : матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної конференції в онлайн-режимі системи Microsoft Teams*, м. Тернопіль, 20–21 трав. 2021 р.). Тернопіль : ТНМУ, 2021. С. 205–207.
5. Кобися В. М., Кіржа Н. В. Використання кейс-методу для формування комунікативної компетентності у студентів медколеджів. Науково-видавничий центр «Sci-conf». Lviv. 2020. С. 437–441.

6. Florek G., Dellavalle R. Case reports in medical education: a platform for training medical students, residents, and fellows in scientific writing and critical thinking. *Journal of Medical Case Reports*. 2016. Vol. 10. P. 86.
7. Furyk O., Avramenko M., Bilay A., Pavlenko A. Implementation of training on virtual patients at Zaporozhye State Medical Univesity. *Mefanet jornal*. 2017. Vol. 4 (1). P. 25–26.
8. Lopina N. Components of Case Based Education in Studying Internal Medicine Based on Modern Educational Web-Technologies. *Conference Best practice for research teaching in medical education*. Hungary : Pécs, 2018. P. 31.

*Михайлець Лариса Михайлівна,
старший викладач кафедри соціальної та гуманітарної політики
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

АНГЛОМОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ

*Mykhaylets Larysa,
Senior lecturer of the Social and Humanitarian Policy Department, Research and
Education Institute “Institute of Public Administration”, V. N. Karazin Kharkiv
National University, Kharkiv*

ENGLISH LANGUAGE COMPETENCE OF CIVIL SERVANTS AND LOCAL SELF-GOVERNMENT OFFICIALS IN THE EUROPEAN DIMENSION

Ukraine's desire to become a full member of the European Union and NATO sets priority tasks of harmonizing European and NATO norms and standards with the activities of government institutions in Ukraine, which, in turn, means non-stop communication with their representatives. The formation of English language competence is becoming a key task of the future system of training civil servants and local government officials and the formation of relevant qualification requirements.

Ukraine has concluded working arrangements, cooperation agreements or memoranda of understandings with a number of EU agencies such the European Border and Coast Guard Agency (Frontex), the European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL), the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), the European Union Agency for Criminal Justice Cooperation (EUROJUST), the European Police Office (Europol), the European Anti-Fraud Office (OLAF), the European Union Aviation Safety Agency (EASA), the European Maritime Safety Agency (EMSA), the European Union Agency for Railways (ERA), the European Training Foundation (ETF), the European Medicines Agency (EMA), the European Agency for Safety and Health at Work (EU-OSHA), the European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC) and others. Ukraine is participating, without voting rights, in the Office of the Body of

European Regulators for Electronic Communications (BEREC). Procedural arrangements for Ukraine joining the LIFE program have been completed.

Ukraine is a participant in the Eastern Partnership (EaP) [1]. It is understood that the quality and completeness of the integration mechanisms of public administration largely depends on the oral and written exchange of information between civil servants of the EU, NATO and Ukraine.

This issue – the issue of interaction between the parties – has become more urgent since the beginning of the aggression against Ukraine and the beginning of hostilities. For instance, on June 16, 2022, U.S. Air Force Veterans Congressman Adam Kinzinger and Congresswoman Chrissy Houlahan introduced a bill to provide assistance and training to Ukrainian fighter pilots and crews on US military aircraft. According to the draft law on the US defense budget for 2023, approved by the House of Representatives, \$100 million is set aside for the training of Ukrainian pilots. The provisions of the Bill among other things specify the allocation of this money for “training and familiarity building with the F-15, F-16 and other air platforms; establishing a rapport between the armed forces of the USA and the armed forces of Ukraine” [2].

It goes without saying that participating in such serious programs demands a high level of language training. Not only do the pilots have to know how to answer some questions about themselves, they have to understand the commands of the trainer, they have to know the exact meaning of all the instruments on the panel board and react and respond correctly to the tasks from the control tower. Any slightest mistake or misunderstanding can be fatal.

Unfortunately, not all civil servants in Ukraine know English (as a means of international communication) at a high level to effectively cooperate in the range of activities they are supposed to. The Law of Ukraine “On Civil Service” in Chapter 4, Article 20 reads that one of the requirements for persons applying for entry into the civil service for positions of category "A" is command of a foreign language that is one of the official languages of the Council of Europe. As for other categories, this requirement is advisory in nature [3].

Currently, during the year, civil servants and local self-government officials can take a 60-hour (2 credits) English language course. However, it takes approximately 200 guided learning hours for a language learner to progress from one level of the Common European Framework of Reference (CEFR) to the next [4].

European integration requires the effective use of political, legal, information other mechanisms of state management at various levels of state power. As Ukraine aspires to become a member of the EU and NATO, our public

administration system should not only implement international standards and norms in its activities, but also increase the level of English language competence of civil servants and local self-government officials, so that they can perform their duties in accordance with the requirements of the time being and the situation Ukraine is now in. English language competence should receive a normatively fixed position among the professional requirements for civil servants. It is important to create suitable conditions for learning a foreign language both during professional education and during work in the process of professional development.

References

1. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council – Commission Opinion on Ukraine’s application for membership of the European Union – Brussels, 17.6.2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0407&qid=1655752361844>.

2. A Bill: To authorize appropriations to provide assistance and training to Ukrainian military pilots, and for other purposes. June 16, 2022. URL: https://kinzinger.house.gov/uploadedfiles/kinz_ukrainepilotsact.pdf.

3. Про державну службу: Закон України. Документ 889-VIII. Редакція від 07.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.

4. How many hours do I need to prepare for my exam? URL: <https://support.cambridgeenglish.org/hc/en-gb/articles/202838506-Guided-learning-hours>.

Набока Людмила Віталіївна,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНИ

В Україні для забезпечення ефективного функціонування та розбудови системи органів публічної влади у відповідності до сучасних демократичних стандартів управління розпочато низку реформ у різних сферах суспільної життєдіяльності, у тому числі й системах державного управління та місцевого самоврядування. Основним чинником результативності реалізації цих реформ є готовність і здатність державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування ефективно виконувати покладені на них завдання, реалізувати передбачені законом повноваження, критично й стратегічно мислити, вміло використовувати ресурсний потенціал тощо. Отже, професійна підготовка фахівців органів публічної влади є надзвичайно важливою, адже саме вона є основним важелем динаміки змін у системі управління державою в цілому та її окремими територіями.

Якість і глибина набутих у процесі навчання знань, умінь та навичок державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування значно залежать від їхнього професійного потенціалу. Однак механізми розвитку професійного потенціалу публічних службовців в Україні переважно розглядаються в контексті професійного розвитку або як набір формальних характеристик ресурсу фахівця (наявність специфічних умінь, навичок, кваліфікації, освіти, схильностей та досвіду). Це дещо звужений підхід до розуміння цього поняття, оскільки не враховуються особисті якості, природжені здатності, здібності й задатки особистості щодо здійснення управлінської діяльності, схильність та здібності до ефективної праці, лідерства.

У науковій літературі поняття «професійний потенціал» об'єднує багато різнопланових і різнорівневих аспектів підготовки та діяльності фахівця. Р. В. Кириченко, звертає увагу на підхід до розгляду професійного потенціалу, формування якого залежить від природжених та набутих здатностей особистості [1]. Його застосування у системі публічної служби,

дозволяє виокремити такі складові «професійного потенціалу публічного службовця»:

- загальні природжені здібності особистості;
- природні спеціальні здібності особистості, здатність їх розвивати у процесі професійної підготовки і практичної діяльності;
- спеціальні фахові компетентності набуті у процесі навчання у вищому навчальному закладі ;
- компетентності, які набуваються у процесі практичної діяльності в органах публічної влади та органах місцевого самоврядування.

Таким чином, успішна професійна діяльність державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування залежить від рівня сформованості схильностей фахівця до зайняття управлінською діяльністю, його навчання за спеціальними програмами освітньої підготовки, в результаті чого формуються теоретичні знання, емпіричні навички, практичні уміння та психофізіологічні якості, які стимулюють особистість до постійного розвитку і реалізації принципів публічної служби, щоб ефективно виконувати завдання та функції певного органу публічної влади на професійному рівні [4].

Кадрова політика значно впливає на кадровий потенціал і сприяє або його реалізації й примноженню, або ігноруванню, неефективному витрачання і зведенню нанівець. Тому в органах влади дуже велику увагу доцільно звертати як на процедури відбору і добору фахівців, щоб залучити на службу найбільш талановитих і обдарованих, враховуючи їхні індивідуально-психологічні особливості (зокрема, готовність приймати рішення і нести відповідальність, здатність взаємодіяти, ефективно комунікувати і працювати в команді, регулювати поведінку в умовах конфлікту тощо), так і створювати належні умови для успішного проходження служби і активізації професійного потенціалу.

З огляду на це, Поліщук І. В. наголошує, що при призначенні на посади в органи публічної влади особливо важливим є оцінювання рівня набутих компетентностей, а також визначати професійний потенціал особистості [3], щоб відповідно до змін суспільного розвитку чи реформування органів влади бути спроможним здобути нові професійні компетентності різними способами і темпами.

Наукові дослідження свідчать, що професійний потенціал значно залежить від потенціалу особистості. Розвиток здібностей у фахівців, як правило, реалізується у процесі самонавчання і професійної діяльності, коли суб'єктом ставляться завдання особистісно-професійного зростання і

досягнень. При цьому формування і розвиток відповідних умінь і навичок відбувається у такій послідовності: «здібності – якості – вміння – мотиви – смислоутворення» [3].

Кириченко Р. В. наголошує, що професійний потенціал є не тільки сукупністю ресурсів, якою володіє особистість, а й включає систему управління ними. Тому його варто розглядати як сукупність усіх наявних засобів, можливостей, ресурсів, прихованих здатностей, які спочатку розвиваються, нагромаджуються, а пізніше реалізуються у професійній діяльності [1].

Таким чином, для розвитку професійного потенціалу публічних службовців у органах влади необхідно створювати відповідні умови. Важливу роль у цьому відіграє мотивація. Якщо керівники органів влади і структурних підрозділів разом зі спеціалістами відділів управління персоналом вивчають тенденції змін у системі управління, прогнозують перспективи появи нових функцій і повноважень у відповідності до стратегії розвитку певної галузі, вони завчасно дбають про набуття працівниками нових компетентностей і вибудовують плани професійного розвитку фахівців, враховуючи у тому числі і їхні індивідуальні мотиви, інтереси і потреби у самореалізації. Це дозволяє підібрати такі заходи для самовдосконалення, які реально стимулюють публічних службовців постійно працювати над підвищенням рівня ефективності власної діяльності, формує бачення реальності ситуації власного успіху, причетності до реалізації цілей органу влади в цілому, розвиває зворотний зв'язок, сприяє формуванню організаційної культури і корпоративного іміджу.

Заклади вищої освіти, які здійснюють підготовку за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», також відіграють дуже важливу роль у формуванні професійного потенціалу державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування. Адже освітньо-професійні та освітньо-наукові програми підготовки здобувачів спрямовані на розвиток природжених здібностей до організації та ефективного виконання управлінської діяльності, формуванні фахових компетентностей і надання теоретичного пояснення процесів, які відбуваються у практичній роботі, набутті новітнього досвіду за допомогою сучасних форм і технологій освітньої діяльності, передових методів навчання. Це дозволяє готувати висококваліфікованих фахівців з гнучким мисленням, лідерськими якостями, здатних до провадження управлінської діяльності та розв'язання складних завдань і вирішення практичних проблем у сфері публічного управління та

адміністрування. Такий підхід обумовлений тим, що безперервна професійна освіта державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування визначається змінами у системі управління в цілому, потребами суспільного розвитку, специфікою реформування галузей, народно-господарського комплексу, соціально-економічних систем, зміні технологій управління, їх інформаційно-аналітичного забезпечення, організації та проходження державної служби і служби в органах місцевого самоврядування, локальними змінами у діяльності окремих органів влади, потребами розвитку власного потенціалу фахівців тощо. Реалізація цього підходу потребує високого рівня розвитку і постійного вдосконалення освітнього та наукового потенціалу закладів вищої освіти, запровадження комплексного підходу і вироблення особливої методології підготовки фахівців для сфери публічного управління та адміністрування.

Наприклад, Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (далі – Інститут) є одним із вузів, який понад 25 років здійснює підготовку фахівців у сфері публічного управління та адміністрування. Це установа, яка забезпечує підготовку здобувачів усіх трьох освітньо-кваліфікаційних рівнів (від бакалавра до доктора наук), проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень у сфері державного управління та місцевого самоврядування, надання експертно-консультативних, інформаційно-аналітичних, навчально-методичних та інших послуг з питань теорії й практики функціонування системи публічного управління в Україні, центрам підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та керівників державних підприємств, установ і організацій, іншим закладам освіти [2]. Такий комплекс напрямів діяльності Інституту зумовлений розумінням того, що для ефективного функціонування та розвитку системи публічного управління України, як і будь-якої сфери діяльності, потрібна не лише підготовка достатньої кількості фахівців, а й забезпечення наступності в освіті, дослідження тенденцій та змін у самій системі, виявлення динаміки та протиріч її розвитку, підготовка пропозицій для вдосконалення, впровадження цих новацій у освітню діяльність. Поєднання освітнього потенціалу вузу, професійного потенціалу науково-педагогічних працівників і фахівців-практиків органів публічної влади сприяє ефективному використанню людських ресурсів, формуванню стійкої потреби навчатися і розвиватися протягом життя, а отже – удосконалювати особистісний і професійний потенціали нової генерації публічних службовців.

Список використаних джерел:

1. Кириченко Р. В. Професійний потенціал особистості педагога. *Scientific Journal*. 2015. № 4. С. 93–97.
2. Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна : вебсайт. URL: https://ipa.karazin.ua/?page_id=228 (дата звернення: 05.12.2022).
3. Поліщук І. В. Механізми розвитку професійного потенціалу державних службовців в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 4. С. 149–153.
4. Поліщук І. В. Сутність поняття «професійний потенціал» у контексті наукової галузі державного управління. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 6–7 (22–33). С. 5–12.

Олешко Олексій Миколайович,
кандидат наук з державного управління,
старший викладач кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАВ'ЯЗКІВ ОРГАНУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Соціальні мережі й месенджери для багатьох сучасних людей стали заміниками класичних засобів масової інформації, таких як телебачення, радіо, газети. Сторінки у facebook, канали у youtube та telegram стали джерелами актуальної інформації, які впливають на формування суспільної думки великої кількості людей. За даними щорічного звіту Digital 2022 Global Statshot від DataReportal 5 млрд людей у світі зараз користуються інтернетом, при цьому за останній рік їх загальна кількість зросла майже на 200 мільйонів [1]. Тенденція до зростання користувачів мережі поки лишається незмінною, а це означає, що суспільна думка буде формуватися саме під впливом інформації з різного роду інтернет-джерел.

Очевидно, що інтернет-ресурси нині є основними майданчиками для формування й поширення наративів у різних сферах життя, в тому числі й у публічному управлінні. Отже, офіційні сайти органів публічної влади, їх канали та сторінки у соціальних мережах є невід'ємними складниками забезпечення зав'язків органів публічної влади з громадськістю.

Насамперед, варто зазначити, що Закон України «Про доступ до публічної інформації» визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень [2].

Згаданий вище Закон України вказує, що публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством [2]. У цьому ж таки документі, а саме у статті 15, наведено перелік тих положень, які розпорядник інформації зобов'язані оприлюднювати.

Отже, на виконання норм цього Закону, а саме для забезпеченню права громадян на доступ до публічної інформації, орган публічної влади,

незалежно від його рівня, має на власних інтернет-ресурсах оприлюднювати інформацію щодо своєї діяльності, яка є публічною.

Одразу виникає питання, чи може, приміром, сторінка у facebook бути майданчиком для оприлюднення публічної інформації?

Зазвичай для оприлюднення розпорядники публічної інформації обирають офіційні вебсайти, адже цей спосіб є швидким та зручним і для запитувачів, і для розпорядників. Що стосується соціальних мереж, то незважаючи на те, що до обов'язків розпорядників не входить оприлюднення публічної інформації у соціальних мережах, іноді їх використання є оптимальним шляхом реалізації права на доступ. А так як забезпечення прозорості та відкритості суб'єктів владних повноважень і створення механізмів реалізації права кожного на доступ до публічної інформації є метою Закону України «Про доступ до публічної інформації», використання розпорядниками не заборонених законом способів оперативного та систематичного її оприлюднення можна вважати оптимальним досягненням легітимної мети закону [3].

Компанія Meta, до якої входить facebook, має свою політику надання комунікаційних послуг. Щодо підтвердження автентичності і статусності сторінок публічних осіб, facebook проводить перевірку даних. Підтвердженням її успішності є присвоєння сторінці «значка», який відображається поруч із назвою сторінки або іменем облікового запису в профілі, а також у відображених результатах пошуку. Для підтверджених сторінок правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування, політиків і виборних посадових осіб можуть застосовуватися також деякі додаткові вимоги.

Однією з наявних проблем використання соціальних мереж для комунікації з громадськістю є неправильні підходи до викладу інформації про діяльність організації, особливо це спостерігається на facebook-сторінках місцевих органів публічної влади. Зазвичай дописи на них наскрізь пронизані суцільними канцеляризмами, тексти виглядають як робочі інформації чи звіти на апаратних нарадах, світлини оздоблення часто не надто продумані. Такі дописи не привертають особливої уваги, мають низькі охоплення, як правило, їх читають і відмічають самі працівники організації, або ті хто їх перевіряє. Отже, завдання по налагодженню якісної і ефективної комунікації з громадою таким чином не може бути виконаним.

Вирішення цієї проблеми просте. Не складно організувати для службовців, які займаються оприлюдненням публічної інформації,

короткострокові навчання по основам маркетингу в соціальних мережах (SMM – social media marketing). Засвоєння нескладних інструментів SMM, дозволить використовувати потужні ресурси соціальних мереж для налагодження ефективної комунікації з громадськістю, що в свою чергу сприятиме формуванню позитивного іміджу органу публічної влади.

Список використаних джерел

1. SIMON KEMP. 7 OCTOBER 2022. LOOKING AHEAD: TRENDS FOR 2023: URL: <https://datareportal.com/reports/looking-ahead-to-what-2023-holds>.
2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.
3. Чи є дописи у facebook джерелом публічної інформації? Центр демократії та верховенства права. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/facebook-publiczna-informatsiya/>.

Яременко Олександр Іванович,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
декан факультету права, публічного управління та адміністрування
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Одобецька Ірина Сергіївна,
магістр публічного управління та адміністрування
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

ЦИФРОВЕ УПРАВЛІННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ: ДОСВІД ВІННИЦІ

Вінниця є містом, яке має низку досягнень у сфері цифрової трансформації та продовжує активно працювати в цьому напрямку. У жовтні 2020 року Вінниччина отримала першість у конкурсі «Smart City Awards 2020» у номінації «Найкращого Smart безпечного міста» [5].

З 2017 року у Вінниці функціонує муніципальний Ситуаційний центр, який забезпечує цілодобовий моніторинг подій у місті, контролює ситуацію та своєчасно реагує, зберігає та аналізує інформацію з міської системи відеоспостереження, реалізує заходи щодо запобігання загрозливих подій, комунікації зі службами, відповідальними за безпеку у місті. Ситуаційний центр міської ради надає постійну допомогу кримінально-слідчим службам Національної поліції. У місті встановлено понад 1000 камер відеоспостереження. Загалом у 2020 році виявлено близько 18 тисяч протиправні факти [5].

Вінниця перейшла на автоматизовану систему розрахунку вартості проїзду в громадському транспорті. Цю систему у Вінниці запровадили ще у 2018 році, а у 2020 році через карантинні обмеження оплата проїзду здійснювалася лише в безготівковій формі: за допомогою електронного квитка, безконтактної банківської картки та підтримуваної технології NFC смартфона. Гості міста та мешканці прилеглих населених пунктів поки користуються разовими квитками. Даний проєкт реалізовується спільно з Європейським банком реконструкції та розвитку [5].

Вінницька міська рада продовжує надавати мешканцям різноманітні способи взаємодії через сайт ради, «Інформер для громадян» та чат-бот «СВОЇ» у Viber та Telegram. Веб-сайт ради та його спеціальні субсайти, орієнтовані на громадян, забезпечують постійний потік інформації, електронних та статистичних послуг, а також можливості для діалогу.

Наразі у Вінниці створюється автоматизована система організації дорожнього руху для забезпечення організації транспортного потоку міста, безпеки дорожнього руху та управління особливими ситуаціями.

В установах Вінницької міської ради є відповідальний структурний підрозділ, який займається питаннями розвитку електронного урядування – Департамент інформаційних технологій, що складається з кількох відділів – інформатизації, програмного забезпечення, технічного забезпечення та зв'язку, геоінформаційних технологій та захисту інформації. Крім того, сектор має два підпорядкованих комунальних підприємства – КП «Вінницький інформаційний центр» та КП «Вінницякартсервіс». КП «Вінницький інформаційний центр» займається розробкою та будівництвом засобів відеоспостереження, здатних фіксувати та контролювати громадські місця в режимі 24/7, розбудовує мережі Wi-Fi, що забезпечують вільний доступ до Інтернету для жителів та гостей міста. КП «Вінницякартсервіс» спеціалізується на автоматизації обліку оплати проїзду в громадському транспорті та провадження системи автоматичного визначення місцезнаходження дорожнього руху в громаді [5].

Наразі у місті реалізовується Програма цифрового розвитку на 2018 – 2022 роки та Концепція цифрової партисипації Вінницької міської об'єднаної територіальної громади на 2019-2025 роки, яку місту допомагала розробляти ГО «Подільська агенція регіонального розвитку» [2].

Як зазначено у Програмі, «Цифрова партисипація – це участь громадян за їх ініціативою у формуванні та реалізації державної політики, розвитку державного управління та місцевого самоврядування, їхньому моніторингу та оцінюванні, що передбачає двосторонню електронну взаємодію суб'єктів прийняття рішень із застосуванням відповідних цифрових технологій та кіберпростору за прозорими процедурами» [2].

Цифрові інструменти стали нормою та повсюдним явищем для більшості громадян і дозволили спростити взаємодію між владою та громадянами. Цифрова трансформація військового часу стала більш стратегічним напрямком у здійсненні державної влади. Сьогоднішня ера

вимагає інтеграції суспільства в сучасне, цифрове, відкрите суспільство, доступне для всіх жителів.

Відповідно до звіту очільника Вінницької обласної військової адміністрації про виконання Програми економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2022 рік за 9 місяців 2022 року попри режим воєнного стану Вінниччина продовжує активно впроваджувати технології е-урядування та е-демократії в місцевих органах виконавчої влади та місцевого самоврядування регіону [1].

Враховуючи всі вимоги сучасності, затверджено Регіональну комплексну програму інформатизації «Електронна Вінниччина» на 2022–2024 роки (наказ від 7 вересня 2022 року № 1789), яка є складовою частиною Державної програми інформатизації України. Програму розроблено завдяки підтримці програми «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади (EGAP)», яка фінансується Швейцарією та впроваджується Фондом Східна Європа у партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України, відповідно до чинного законодавства України та затверджено головою Вінницької ОДА 7 вересня 2022 року [4].

У рамках реалізації комплексної обласної програми інформатизації «Електронна Вінниця» очікується успішний розвиток електронних послуг та впровадження цифровізації громад, що сприятиме швидкому та легкому доступу до послуг онлайн, організації бізнесу онлайн, спілкуванню з посадовцями, з використанням електронних інструментів впливати на життя громад [4].

Як бачимо, навіть в умовах воєнного стану, органами державної влади та ОМС вдало реалізуються всі заходи задля забезпечення розвитку інформаційного суспільства у Вінницькій області, інтеграцію регіону у світовий інформаційний простір, участь у процесах європейського регіонального співробітництва тощо.

Список використаних джерел

1. Інформація про виконання Програми економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2022 рік за 9 місяців 2022 року. *Офіційний сайт Вінницької ОДА*. URL: <https://www.vin.gov.ua/oda/normatyvno-pravovi-dokumenty/794-nakazy-nachalnyka-oblasnoi-viiskovoi-administratsii/49700-nakaz-1704-vid-01-veresnia-2022-roku-2> (дата звернення 27.11.2022).

2. Концепція цифрової партисипації Вінницької міської об'єднаної територіальної громади на 2019–2025 роки. Рішення Вінницької міської ради від 24.04.2019 р. № 1730. URL: <http://pard.org.ua/kopiya-nazva-produktu-1.html>.

3. Про Програму економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2022 рік : рішення Вінницької обласної ради від 24.12.2021 р. № 287. URL: https://www.vin.gov.ua/images/doc/ekonomika/Progr_rozv_2022.pdf (дата звернення 27.11.2022).

4. Регіональна комплексна програма інформатизації «Електронна Вінниччина» на 2022-2024 роки : наказ від 07 вересня 2022 року № 1789. URL: <https://www.vin.gov.ua/oda/normatyvno-pravovi-dokumenty/794-nakazy-nachalnyka-oblasnoi-viiskovoi-administratsii/49700-nakaz-1704-vid-01-veresnia-2022-roku-2> (дата звернення 27.11.2022).

5. Цифрова трансформація в українських містах: досвід Вінниці, Львова та Хмельницького. URL: <https://www.prostir.ua/?news=tsyfrova-transformatsiya-v-ukrajinskyh-mistah-dosvid-vinnytsi-lvova-ta-hmelnytskoho>.

Куц Богдан Юрійович,

*аспірант кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКІ ВІДНОСИНИ

Повномасштабна агресія РФ проти української держави призвела до необхідності перенесення публічно-управлінських відносин до електронної сфери їх забезпечення. Проблематика електронного урядування, підвищення рівня обізнаності населення в означеній сфері у контексті процесів формування демократичної політичної культури набуває актуальності для суспільного простору України. На важливості формування відкритості та прозорості держави перед громадянами наголошується у Доктрині інформаційної безпеки України. Зазначається, що серед пріоритетів державної політики в інформаційній сфері є «розвиток механізмів електронного урядування; сприяння розвитку можливостей доступу та використання публічної інформації у формі відкритих даних; інформування громадян України про діяльність органів державної влади, налагодження ефективної співпраці зазначених органів із засобами масової інформації та журналістами; проведення реформи урядових комунікацій; розвиток сервісів, спрямованих на більш масштабне та ефективне залучення громадськості до прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування; сприяння формуванню культури суспільної дискусії» [3]. Разом із тим, впровадження електронного урядування в Україні доволі часто наштовхується на перепони через недостатній рівень обізнаності населення з його можливостями.

Останніми роками в Україні активно проходить впровадження електронного урядування для переходу до комп'ютеризованого виду діяльності державних інституцій. Урядом було схвалена Концепція розвитку електронного урядування в Україні, в якій було визначено напрями, механізми та строки формування системи електронного урядування.

Під електронним урядуванням мається на увазі «форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних

технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян» [4].

Централізовано у провідних країнах світу процес впровадження елементів електронного уряду в управлінську структуру держави розпочався з 2000 р. Саме тоді була прийнята Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства (22 липня 2000 р.) країнами «великої вісімки», згідно з якою уряди країн-учасниць були зобов'язані сприяти впровадженню інформаційно-комунікативних технологій на різних рівнях державного управління. Крім того, ставилася умова стосовно забезпечення суспільств рівними та доступними можливостями у використанні інформаційних ресурсів усіх видів [2, с. 15].

Також на міжнародному рівні відбулися низка заходів, на яких проводилося обговорення глобальних інформаційних тенденцій та давалися оцінки й пропозиції розвитку глобального інформаційного суспільства на майбутнє. Так, на Всесвітньому саміті з питань інформаційного суспільства (BCIS, WSIS), який відбувався в форматі двох спонсорованих ООН конференцій з питань інформації, комунікацій та інформаційного суспільства в широкому сенсі, що відбулися у 2003 року в Женеві і в 2005 році в Тунісі. Одна з головних цілей цього саміту – подолання так званої глобальної цифрової нерівності, яка існує між багатими і бідними країнами через поширення доступу до Інтернету в країнах, що розвиваються. На цьому саміті тодішній Генеральний секретар ООН Кофі Аннан, відзначив, що під інформаційним суспільством необхідно розуміти суспільство, в якому поширюється, формується, вирощується та знаходить вихід людський потенціал, що відкриває людям доступ до необхідних інструментів та технологій через освіту і навчання методам їх ефективного використання [1].

Як зазначає Чукут С. А., «сутність електронного урядування полягає не лише в тому, що воно являє собою модернізацію системи державного управління, адаптацію її до потреб інформаційного суспільства, але й передбачає насамперед взаємодію громадян з владою за допомогою сучасних інформаційно-комунікативних технологій» [6].

Нажаль на початок пандемії коронавірусу та, особливо, широкомасштабного вторгнення агресора на територію України, населення нашої держави не мало достатніх цифрових компетенцій. Тобто рівень підготовки громадян з питань комп'ютерної грамотності не відповідає вимогам цифрової організації суспільних, у тому числі й публічно-управлінських відносин.

Про це свідчать результати першого в історії України соціологічного дослідження цифрових навичок громадян, проведеного в кінці 2019 року. Не володіють такими навичками 15,1 % українців, а низький рівень мають 37,9 % громадян. Отже, 53 % українців перебувають нижче позначки «базовий рівень» за методологією оцінки цифрових компетентностей, яка застосовується Європейською комісією.

Через низьку медіаграмотність та відсутність цифрової культури збільшується частка населення, яка не вміє протистояти пропаганді, яка масштабно посилилася з боку російського агресора в останні часи. А про маніпуляцію та шахрайство в цифровому середовищі свідчить наприклад те, що 34 % мешканців України у віці 18–70 років за 2020 рік, згідно з дослідженням, ставали об'єктом хоча б одного з видів шахрайських дій в інтернеті [5].

Таким чином, важливою компонентою електронного урядування є електронна грамотність населення, завдяки якій постає можливість уникнення надмірної бюрократизації в системі органів влади, наближення влади до громадян шляхом задоволення їхніх потреб, використання технологій інформаційного суспільства в організації управлінського процесу, знищення корупційних «пасток» у системі надання послуг населенню та ін.

Популяризація електронного врядування серед населення здатна призвести до значного зниження рівня політичного нігілізму громадян, що надасть їм додаткових можливостей для оптимальної взаємодії з органами влади. Окрім спрощення процедур для громадян стосовно доступності інформації про діяльність уряду, сам уряд зможе отримати додатковий потік інформації, добровільно наданої громадянами для удосконалення державного управління.

У цілому, популяризація електронного врядування серед населення здатна стати запорукою успішності процесу демократизації, оскільки це сприятиме формуванню демократичної політичної культури суспільства, основою якої є культивування довіри, консолідації, толерантності тощо.

Список використаних джерел

1. Аннан Кофі. Виступ на Всесвітній зустрічі на найвищому рівні з питань інформаційного суспільства 16 листопада 2005 року Туніс. *Офіційний сайт ООН*. URL: <http://www.un.org/russian/conferen/wsis/sg05.htm>.
2. Кудрявцев О. Ю. Електронне урядування у сучасному політико-адміністративному просторі : монографія. Харків : ХНУМГ, 2016. 184 с.

3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017>.

4. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження від 20 вересня 2017 р. № 649-р. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/250287124>.

5. Цифрова грамотність українців. Які можливості планує створити Мінцифри у 2021 році. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/shcho-robit-mincifri-osvitni-seriali-oflayn-habitesti-novini-ukrajini-50141070.html>.

6. Чукут С. А Тенденції та проблеми впровадження електронного урядування в Україні. URL: http://ktru.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Tezi_Tendentsiyi-ta-problemi-vprovadzhennya-elektronного-uryaduvannya.pdf.

Лопатченко Іван Сергійович,

аспірант

*Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

РОЗВИТОК МЕДІА-КОМУНІКАТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ АКТУАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розвиток суспільства та відповідно зміни технологій освітніх процесів призвів до серйозних змін в процесах комунікації на всіх рівнях взаємодії - безпосередньо між громадянами, громадянами та організаціями, а також між організаціями. Сутність освітньої парадигми розвитку публічного управління була доволі сталою й визначалася науковцями, як елемент нестихійної, переважно стабільної дії. Тривала суспільно-політична та соціально-економічна нестабільність в нашій державі висуває на перший план важливість сталого інформаційного стану в країні, який має певним чином стабілізувати загальні настрої суспільства та суттєво вплинути на трансформацію освітнього процесу. Гібридні та інформаційні впливи, які направлені останні декілька років на нашу країну вивели державну інформаційну політику в одну з надважливих у взаємодії держави та громадськості, а також у протидії зовнішнім негативним діям. Заборони соціальних мереж, які формують антиукраїнські настрої, розпалювання ворожнечі у ЗМІ та інші інформаційні фактори призвели до поступового розуміння важливості ефективного застосування медіа комунікативної складової державної інформаційної політики в умовах розвитку діджиталізації в Україні й саме ця складова повинна стати певним стабілізуючим чинником у суспільстві.

Застосування медіа-комунікативного механізму публічного управління в процесах трансформації змісту вищої освіти в умовах діджиталізації має неабияке значення. Для будь-якого сучасного суспільства, яке знаходиться в умовах кардинальних змін засобів виробництва, світогляду людей, міждержавних, культурних і суспільних відносин визначальним чинником стає саме рівень можливості доступу до глобального інформаційного простору, який все більше впливає на економіку, політику та національну безпеку. Невідворотність процесу глобалізації, що супроводжує цей етап, докорінно змінює не лише традиційні суспільні устрої, а й знищує

міждержавні кордони, нівелює основні функції держави щодо контролю за інформацією та засобами її масового поширення. Термін «інформаційна територія держави» – це досить умовний термін, тому що на сучасному етапі розвитку держава не в силах остаточно перекрити канали трансляції відеопродукції з інших країн, зокрема інформації що передається через численні штучні супутники Землі. Сучасна держава, за посередництвом регулюючих органів, може лише контролювати наземну ефірну та кабельну трансляцію на своїй території [2].

Надзвичайно важливою є інша функція засобів масової інформації – комунікативна, яка забезпечує такі зворотні зв'язки:

- по-перше, між аудиторією, на яку розраховане повідомлення;
- по-друге, між аудиторією та засобами масової інформації, а також між аудиторією та органами державної влади;
- по-третє, між органами державної влади та засобами масової інформації [3].

На сьогодні питання комунікації органів державної влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової комунікації, громадськості регулюються Законами України «Про інформацію», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про звернення громадян», «Про місцеве самоврядування», а основні засади взаємодії визначаються Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні. З переліку зрозуміло, що філософія комунікацій знаходиться лише в процесі входу в нормотворчу лексику й поки що не стала базовою концепцією для інформаційних обмінів у суспільстві, а отже, – засадничою в державній політиці. Законодавчі акти, що регулюють питання обміну інформацією між органами державної влади та громадськості, не враховують розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Водночас певні форми комунікацій між громадськістю та засобами масової комунікації визначаються рішеннями Кабінету Міністрів України, а тому поширюються тільки на виконавчу владу [4].

Ці технології не стосуються інших органів державної влади, в тому числі судової, законодавчої, органів місцевого самоврядування. Досі залишається не визначеним механізм здійснення громадського контролю за діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування, організації процесу роз'яснювальної роботи (аналогу європейського

«стратегічного інформування»). Науковці наголошують, що варто розглянути питання про поширення інституту речників чи запровадження посад омбудсмена з громадянських прав при органах виконавчої влади. Відсутність загальних стандартів двостороннього інформаційного обміну між органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськістю, засобами масової комунікації призводить до зниження якості рішень через неврахування інтересів усіх зацікавлених сторін [5].

Отже, публічне управління в процесі актуалізації освітніх технологій є процесом, суть якого полягає в одержанні, використанні, поширенні і зберіганні інформації, забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень і забезпечення права кожного на доступ до інформації. Саме тому застосування медіа-комунікативного механізму публічного управління має неабиякий потенціал для формування якісного інформаційного простору та розвитку нової парадигми сучасного публічного управління у розрізі якісної взаємодії та комунікації між державою та суспільством.

Список використаних джерел

1. Singer P. W., Brooking E. T. LikeWar. The Weaponization of Social Media. New York : Houghton Mifflin Harcourt, 2018. 416 p.
2. Дрешпак В. М. Комунікативна діяльність державних службовців у світлі етичних принципів. *Публічне адміністрування: теорія та практика* : ел. збірник наук. пр. 2009. Вип. 1 (1). URL: <http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2009-01/DreshpakStat.pdf>.
3. Інформаційна складова державної політики та управління : монографія / Соловійов С. Г. та ін. ; заг. ред. Грицяк Н. В. ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Каф. інформ. політики та електрон. урядування. Київ : К.І.С., 2018. 320 с.
4. Запровадження комунікацій у суспільстві / за заг. ред. Н. К. Дніпренко, В. В. Різуна. Київ : ТОВ «Вістка», 2009. 56 с.
5. Карлов Т. В. Вдосконалення механізмів управління конфліктами у взаємодії органів влади та громадськості в Україні: регіональний підхід. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. праць. 2018. Вип. 3 (38). С. 69–74.

Електронне наукове видання
комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимах

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР

Матеріали науково-практичної конференції
(7 грудня 2022 року, м. Харків, Україна)

Відповідальні за випуск:

д.держ.упр., проф. **В. М. Мартиненко**;
д.держ.упр., проф. **Ю. О. Куц**;
к.держ.упр., доц. **В. О. Євдокимов**;
В. В. Богатова

Комп'ютерна верстка В. В. Богатова

Підписано до видання 15.03.2023. Гарнітура Times New Roman.
Обсяг 2,4 Мб. Зам. №65/23

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
61022, Харків, майдан Свободи 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №3367 від 13.01.09

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна